

Nr 106.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
inteckning i jordbruksinventarier m. m.; given Stock-
holms slott den 19 februari 1932.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om inteckning i jordbruksinventarier;
- 2) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken;
- 3) lag om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen;
- 4) lag om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen; samt
- 5) lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. Gärde.

Förslag
till
Lag
om inteckning i jordbruksinventarier.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Utfäster den, som driver jordbruk, att hans för visst jordbruk avsedda lösa inventarier, levande och döda, skola utgöra säkerhet för fordran, må på grund därav inteckning beviljas i inventariebeståndet i den ordning här nedan stadgas; och njute fordringsägaren sedan den förmånsrätt, som i 17 kap. handelsbalken sägs. Under jordbruket inbegripes jämväl i samband därmed bedriven rörelse av beskaffenhet att utgöra binäring till jordbruk, såframt ej för rörelsen avsedda inventarier äro eller kunna bliva föremål för förlagsinteckning.

Ej må inteckning beviljas utan för visst belopp i penningar, ej heller i vissa inventarier eller i viss andel av inventariebeståndet eller för samma fordran i flera för skilda jordbruk avsedda inventariebestånd.

Utfästelsen skall ske i skuldebrev eller annan handling, varpå fordran grundas, eller vara tecknad därå samt vara styrkt av vittnen. Den skall innehålla uppgift å den eller de fastigheter, varå jordbruket drives.

2 §.

Ansökan om inteckning upptages av inskrivningsdomaren vid den rätt, under vilken fastigheten eller, om fastigheterna äro flera, huvudfastigheten lyder.

3 §.

Då inteckning sökes, skall fordringshandlingen ingivas i huvudskrift samt vara åtföljd av dels en av gäldenären lämnad uppgift å storleken av det honom tillhöriga, för jordbruket avsedda inventariebeståndet, dels intyg av två ojäviga personer, att gäldenären driver det uppgivna jordbruket samt att de av honom lämnade uppgifterna om inventariebeståndet, såvitt utrönas kunnat, äro riktiga. Av intygsgivarna skall en vara nämndeman, god man vid lantmäteriförrättning, ordförande eller vice ordförande i kommunalstämma eller kommunalfullmäktige eller ledamot av kommunalnämnd.

4 §.

Är utfästelsen ej så upprättad, som i 1 § sägs, eller har sökanden ej iakttagit vad enligt 3 § åligger honom, varde ansökningen avslagen.

5 §.

Ej må, sedan inteckning beviljats genom laga kraft vunnet beslut, i konkurs eller eljest komma under bedömande, huruvida av gäldenären bedriven verksamhet varit av den art, att inteckning bort beviljas.

6 §.

Försäljes inventarieboståndet eller vissa däri ingående inventarier, njute inteckningshavaren samma rätt i utestående köpeskilling som han ägt i det försålda.

7 §.

Inteckning skall förnyas i den ordning nedan sägs, första gången inom tio år sedan den beviljades och därefter inom tio år från varje förnyelse. Sker det ej, vare inteckningen förfallen, ändå att inom nämnda tid inteckningen blivit efter annan nedsatt.

Vill någon låta förnya inteckning, skall inteckningshandlingen i huvudskrift uppvisas för inskrivningsdomaren. Sökanden stånde ock fritt att inför annan inskrivningsdomare förete inteckningshandlingen. Inskrivningsdomaren skall, då sådant sker, teckna bevis å handlingen att den varit företedd till vinnande av inteckningsförnyelse ävensom därom utfärda särskilt bevis; sedan ingive sökanden sistnämnda bevis till den inskrivningsdomare, som beviljat inteckningen, inom tid, som i första stycket sägs; och vare detta så gillt, som om handlingen där blivit företedd.

Har någon, som efter ty särskilt är stadgat sökt dödande av förkommen inteckningshandling, i anledning därav utverkat sig offentlig stämning, och vill han låta förnya inteckningen innan frågan om handlingens dödande blivit slutligen behandlad, ingive han till inskrivningsdomaren stämningen i avskrift före utgången av den i första stycket stadgade tid. Varder inteckningshandlingen sedermera dödad och vinner beslutet därom laga kraft, eller varder handlingen återfunnen och av sökanden företedd i ärendet om dess dödande, skall inskrivningsdomaren på anmälan förklara inteckningen vara förnyad den dag den offentliga stämningen ingavs. Kommer gäldenären eller annan, vars rätt kan vara beroende av att förnyelse ej ägt rum, och visar, att ansökningen om handlingens dödande förfallit utan att handlingen blivit på sätt nyss är sagt företedd, eller visas, att ansökningen blivit genom beslut, som vunnit laga kraft, avslagen, förklare inskrivningsdomaren frågan om förnyelse hava förfallit.

8 §.

Vill någon låta inteckning helt eller för visst belopp dödas eller låta inteckning under annan nedsättas, skall inteckningshandlingen i huvudskrift uppvisas för inskrivningsdomaren.

Inteckning må ej sättas efter annan, med mindre den tillika sättes att gälla efter den eller de inteckningar, vilka äga lika eller bättre rätt än denna.

9 §.

Har intecknad fordringshandling kommit i gäldenärens hand, vare honom ej förment att, där inteckningen ännu är gällande, ånyo utgiva handlingen med oförändrad inteckningsrätt.

10 §.

Inteckningshavaren äge rätt att kräva omedelbar betalning för intecknad fordran, ändå att den ej är förfallen,

om jordbruket helt eller till väsentlig del nedlägges eller överlåtes;
om inventariebeståndet genom försäljning, bortföring eller förstöring av inventarier väsentligen nedgår; eller
om det skäligen kan befaras, att på grund av gäldenärens förvällande in-
teckningshavarens säkerhet kommer att märkligt minska.

11 §.

Ärende angående inteckning må upptagas allenast å inskrivningsdag.
Går tiden, inom vilken inteckning bör förnyas, till ända innan nästa inskrivningsdag infaller, må inteckningen förnyas å dag, som inskrivningsdomaren på anmälan av inteckningens innehavare utsätter.

12 §.

Bifalles ansökan i inteckningsärende, varde i enlighet därmed inskrivning gjord i en särskild för ändamålet inrättad bok. Bifalles ej ansökningen, skall i boken ske inskrivning, innefattande allenast att ansökningen avslagits eller att ärendet uppskjutits.

Bevis om inskrivningen skall tecknas å den i ärendet företedda handlingen. Har ansökan ej bifallits, skola i beviset upptagas jämväl skälen därför.

Handlingar i inteckningsärenden skola sammanföras i akter.

13 §.

Över inskrivningsdomarens beslut enligt denna lag må klagan föras hos hovrätten.

14 §.

Har beslut, varigenom inskrivningsdomaren helt eller delvis avslagit ansökan om inteckning, blivit till följd av besvär ändrat, vare sökanden pliktig att senast å den inskrivningsdag, som infaller näst efter tre månader från det utslaget om ändringen vunnit laga kraft, förete detsamma hos inskrivningsdomaren, vid äventyr att i annat fall den inteckning, som på grund av utslaget meddelas, gäller såsom vore den sökt först å den dag utslaget företes för inskrivningsdomaren.

15 §.

Närmare föreskrifter om boken över inteckningar samt angående tillämpningen i övrigt av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932. Intill dess lagen med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden trätt i tillämpning, skall befattningen med ärenden angående inteckning i jordbruksinventarier i inskrivningsdomarens ställe ankomma i domsaga å landet på rättens ordförande och i stad med rådstuvurätt på den av rättens lagfarna befattningshavare, som har att föra protokoll över inteckningar i fast egendom; och skall därvid vad i denna lag sägs om inskrivningsdag i stället hava avseende å rättegångsdag för ärenden angående sådana inteckningar.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 7 § handelsbalken, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 13 maj 1921 (nr 228), skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Har redare — — — — i fartyget.

Borgenär, som har förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier, njute vid konkurs förmånsrätt i förlagsegendomen eller inventarierna från den dag inteckningen söktes; dock gälla ej förmånsrätt för ränta, som före konkursansökningens ingivande upplupen är, för längre tid än tre år. Finnas flera inteckningar, njute den, som tidigare sökt inteckning, företräde, och de, som sökt inteckning samma dag, lika rätt. Är, då förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier sökes, egendomen avträdd till konkurs eller meddelas beslut om egendomsavträde samma dag ansökningen göres, äge förmånsrätt icke rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen.**

Härigenom förordnas, att 72 § utsökningslagen skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

72 §.

Påstår någon, som ej har sådan rätt, som i 71 § sägs, sig äga förmånsrätt till betalning ur gäldenärs egendom, vare det ej hinder för egendomens utmätande för annan gäld; dock skall utmätningssmannen, där utmätning sker av egendom, vari, enligt vad för utmätningssmannen är känt eller vid utmätningen utrönes, förmånsrätt på grund av förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier tillkommer annan, ofördröjligen underrätta inteckningshavaren om utmätningen.

Ej heller — — — kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen.

Härigenom förordnas, att 4 och 29 §§ konkurslagen skola, 29 § i nedan angiven del, erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Har lös egendom, vari förmånsrätt jämlikt 17 kap. 6 § första stycket handelsbalken eller på grund av förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier tillkommer borgenär, blivit utmätt för annans fordran,

eller har egendom, som nyss sagts, eller egendom, vari borgenär har förmånsrätt jämlikt 17 kap. 5 § första stycket handelsbalken, genom skriftlig avhandling föryttrats med villkor, att säljaren äger behålla egendomen i sin vård,

skall, där borgenären det yrkar, gäldenären försättas i konkurs, så framt ej gäldenären visar, att den övriga egendom, vari borgenären äger förmånsrätt, är tillräcklig till gäldande av hans fordran.

29 §.

Har gäldenären — — — konkursboet åter.

Har borgenär under ovan angivna tid sökt inteckning i gäldenärens egendom för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, och är ej fråga om inteckning, som inom den i 11 kap. 2 § jordabalken stadgade tid sökts för fordran, som där avses, vare borgenären pliktig att på talan av konkursboet antingen återställa inteckningshandlingen till boet eller ock tillhandahålla inteckningshandling angående fast egendom för verkställande av utbyte efter ty därom är stadgat samt handling, på grund varav inteckning i fartyg, förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier sökts, för inteckningens dödande.

Vad sålunda — — — om konkursansökningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Häri genom förordnas, att 26 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

26 §.

Sparbanks utlåningsrörelse — — — än skuldebrev.

Lån må, då fråga ej är om lån till kommun eller dylik samfällighet, utlämnas allenast mot fullgod säkerhet av pant eller borgen. Mot in-teckning i fartyg eller förlagsin-teckning eller in-teckning i jordbruksinventarier må lån ej utlämnas, sparbank dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet, som nyss nämnts; ej heller må lån mot pant av aktier eller lottbrev utlämnas till högre sammanlagt belopp än som motsvarar hälften av sparbankens fonder.

Är lån — — — en gång.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, fråga angående *inteckning i jordbruksinventarier* samt anför:

»I svensk rätt finnes — i motsats till vad förhållandet är i vissa främmande länder — ej något rättsinstitut, som bereder jordbrukare möjlighet att med fördel belåna sina jordbruksinventarier.

Gällande
rätt.

Vad till en början angår upplåtelse av panträtt i lös egendom, fordras i allmänhet för giltighet härav, att godset överlämnas till borgenären eller till annan för dennes räkning. Visserligen har till förmån för jordbrukare medgivits ett undantag från denna regel, men detta avser ej inventarier. Enligt lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål kan nämligen jordbrukare upplåta panträtt i spannmål utan att behöva avhända sig besittningen till densamma. Upplåtelsen skall för att bli giltig i viss ordning registreras hos domstol.¹ I detta sammanhang är vidare att erinra om den nya lagstiftningen om upplagshus och upplagsbevis, som träder i kraft den 1 januari 1932. Enligt denna kan panträtt i vara, som är upplagd i upplagshus, stiftas genom överlämnande av upplagspantbevis eller, där sådant ej är utfärdat, av upplagsbevis, vilka bevis anses representera varan.

Annan säkerhetsrätt än panträtt kan i vissa fall upplåtas i lös egendom, utan att ägaren behöver avstå från förfoganderätten över egendomen. Sålunda kan, enligt 17 kap. 7 § handelsbalken och förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning, den, som försträckt utöfvar av vissa näringar medel såsom förlag för rörelsens bedrivande, genom förlagsinteckning erhålla rätt att vid konkurs med förmånsrätt utfå betalning för sin fordran ur bland annat de till rörelsen hörande inventarierna. Dessa bestämmelser äga emellertid ej tillämpning å jordbruksnäringen utan endast å industriell rörelse.

I svensk rätt finns slutligen ett annat rättsinstitut, som i ej ringa utsträck-

¹ Upplåtelse av panträtt i spannmål har hittills skett i ringa utsträckning. Antalet pantsättningar har sålunda utgjort 58 år 1925, 132 år 1926, 182 år 1927, 426 år 1928, 500 år 1929 och 356 år 1930.

ning användes för vinnande av säkerhet i lösegenom. Här syftas på så kallade lösöre köp. Medan köp av lösören i regel ej vinner giltighet mot säljarens borgenärer, så länge godset finnes kvar i säljarens besittning, kan köpare enligt förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, genom att vissa formaliteter iakttagas (bland annat viss registrering hos domstol respektive överståthållarämbetet) få sin rätt till egendomen under alla förhållanden skyddad. I rättspraxis har giltighet tillerkänts dylika lösöre köp, även om avsikten därmed endast varit att säkerställa köparen för en fordran, som han äger hos säljaren. Mellan köparen och säljaren är i sådana fall vanligen överenskommet, att köpet skall gå åter, så snart fordringen blivit gulden. Lösöre köp anses dock icke vara en lämplig form för belåning av jordbruksinventarier. Dylikt köp kan endast avse föremål, som specificerats i köpehandlingen, och köparen torde därför ej få någon rätt till inventarieföremål, som anskaffas i stället för annat eller som eljest tillkommer (jfr H 1927:369). För arrendator är institutet i varje fall icke användbart, när lösöre köp av inventarier kan berättiga jordägaren att få arrendatorn försatt i konkurs (konkurslagen 4 §). För övrigt har lösöre köp, som sker i säkerhetssyfte, i vissa hänseenden icke samma rättsverkningar som en pantupplåtelse, vilket torde förringa institutets användbarhet i nu ifrågavarande avseende (jfr H 1928:305). Anmärkas må också, att användandet av institutet kommit att mer eller mindre uppfattas såsom tecken på insolvens.

**Tidigare
förslag om
inteckning
i jordbruks-
inventarier.**

Alltsedan mitten av 1800-talet har tid efter annan förslag väckts om lagstiftning i syfte att bereda möjlighet för jordbrukare att upplåta säkerhetsrätt i sina jordbruksinventarier utan att behöva avhända sig förfoganderätten över dessa. Enligt några av dessa förslag skulle säkerhetsrätten vara ett slags panträtt, enligt andra endast en förmånsrätt. I sistnämnda fall ha förslagen inneburit, att förlagsinteckningsinstitutet skulle utsträckas att omfatta även jordbruksnäringen. I det följande skall lämnas en kortfattad redogörelse över frågans tidigare behandling av statsmakterna.

Vid riksdagen 1847—1848 framlades proposition med förslag till förordning om förlagsinteckning, avsedd att ersätta då gällande bestämmelser om förslag, men riksdagen godkände ej förslaget, bland annat därför att det icke avsåg jordbruksnäringen.

I det av äldre lagberedningen år 1850 avgivna förslaget till handelsbalk föreslogs, att så kallad underpanträtt (varmed avsågs ett slags panträtt utan besittning) skulle få upplåtas i lös egendom. Såsom skäl härför åberopades, bland annat, jordbruksnäringens behov av förlagssäkerhet.

Vid riksdagen 1859—1860 väcktes motion angående lagstiftning om förslag och om rätt till underpant i lös egendom i allmänhet. Ett av lagutskottet utarbetat förslag till författning i ämnet, vilket i huvudsak anslöt sig till lagberedningens förslag, blev antaget av ständerna. Högsta domstolen avstyrkte emellertid förslaget. Inom domstolen framhölls bland annat, att institutet skulle kunna föranleda till lättsinniga och bedrägliga transaktioner samt att

det skulle försvaga gäldenärens kredit, utan att den realsäkerhet, som en dylik panträttsupplåtelse skulle medföra, kunde antagas bliva av synnerlig betydelse. Förslaget blev därefter ej godkänt av Kungl. Maj:t.

Frågan kom emellertid ånyo upp vid riksdagen 1865—1866. Ett inom riksdagen utarbetat förslag till förordning om förlagsinteckning, som avsåg jämväl jordbruksnäringen, blev då antaget. Även mot detta förslag ställde sig högsta domstolen avvisande. Inom domstolen framhölls, att jordbrukarna i allmänhet ej skulle hava någon nytta av att rätten till förlagsinteckning medgäves dem, utan att detta snarare skulle skada deras personliga kredit. Även denna gång föranledde ständernas beslut ej någon vidare åtgärd.

Vid riksdagen 1868 framlade lagutskottet i anledning av motion förslag till förordning angående underpant i lös egendom. Andra kammaren biföll förslaget. Första kammaren avlog emellertid detsamma med hänsyn till de betänkligheter, som yppats mot underpanträtt i lösören.

Sedan 1879 års riksdag hemställt om utredning angående revision av samtliga gällande bestämmelser om förlag, tillsattes en kommitté, åt vilken uppdrogs att utarbeta förslag till lagstiftning i ämnet. Därvid skulle även övervägas ett utsträckande av förlagsinteckningsrätten till näringar, vilka icke åtnjöte en dylik förmån. Kommittén avgav 1881 betänkande med förslag till förordning om förlagsinteckning. Detta förslag avsåg endast bergsbruk, gruvdrift och industri. Kommittén framhöll mot tanken att utsträcka rätten till förlagsinteckning jämväl till jordbruksnäringen bland annat, att detta skulle medföra större skada än nytta med hänsyn till den inverkan, som jordbrukarnas personliga kredit skulle röna därav. Beträffande de självägande jordägarna framhölls särskilt, att dessa kunde skaffa sig kredit genom att inteckna sin fastighet och att det ej vore tillrådligt, att de även erhöles tillfälle att genom erbjudande av förmånsrätt i den lösa egendomen inlåta sig på skuldsättning. Kommitténs förslag förelades 1882 års riksdag. Första kammaren gillade detsamma, men andra kammaren ställde sig avvisande, uppenbarligen därför att förslaget ej avsåg jordbruksnäringen.

Vid 1883 års riksdag blev emellertid nu gällande förordning om förlagsinteckning antagen, sedan vederbörande departementschef förklarade, att frågan om jordbrukets förlagskredit komme att särskilt utredas. För dylikt ändamål tillsattes också en kommitté, vilken år 1886 avlämnade betänkande i frågan. Kommittén framhöll, att det vore önskvärt, att jordbrukarnas behov av att anlita den personliga krediten inskränktes. Detta ansågs icke kunna ske på annat sätt än genom att man beredde jordbrukare möjlighet att erhålla kredit, grundad å realsäkerhet i hans lösa egendom. Jordbrukare borde därför kunna använda till jordbruket hörande lös egendom som säkerhet för gäld utan att egendomen skildes från hans besittning. För arrendatorernas del skulle detta ske därigenom att förlagsinteckningsförordningen bleve tillämplig för dem. Beträffande jordägarna framlades däremot ett förslag, enligt vilket jordbruksinventarier m. m. skulle kunna intecknas tillsammans med den fastighet, vartill de hörde. Högsta domstolen, som hördes över förslaget,

avstyrkte detsamma. Domstolen hyste fortfarande starka betänkligheter mot att medgiva upplåtande av säkerhetsrätt i jordbruksinventarier. Säkerheten skulle bli av tvivelaktigt värde för borgenären. Jordbrukaren skulle därför allt fortfarande bli hänvisad till den personliga krediten. Det kunde emellertid ifrågasättas, om ej denna komme att menligt påverkas av den föreslagna lagstiftningen. Om emellertid lagstiftning skulle ske i syfte att bereda säkerhet i jordbrukares lösören, borde denna enligt domstolens mening bli huvudsakligen lika för jordägare och arrendatorer samt överensstämma med gällande lagstiftning om förlagsinteckning. Förslaget föranledde icke någon vidare åtgärd.

Vid riksdagarna 1896 och 1905 väcktes genom motioner på nytt fråga om ändrad lagstiftning i syfte att förlagsinteckning skulle kunna meddelas även med avseende å jordbruk. Motionerna blevo avslagna.

Frågan behandlades ånyo i riksdagen år 1906. I en inom andra kammaren väckt motion, vari påkallades utredning angående lämpligaste sättet att skaffa jordbruket driftskapital, framhölls sålunda såsom önskvärt, att jordbrukarna bereddnes möjlighet att använda sina jordbruksinventarier såsom kreditunderlag. Motionen avslogs emellertid, enär frågan redan var föremål för utredning hos Kungl. Maj:t. Hushållningssällskapens ombud hade nämligen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om utredning i samma avseende. Över denna framställning hördes hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Utskotten ställde sig i allmänhet avvisande mot tanken att medgiva intecknande av jordbruksinventarier. Man framhöll, att detta kunde lända till ökad skuldsättning, att dylik inteckning skulle medföra dålig säkerhet och att den personliga krediten skulle komma att skadas. Endast tre förvaltningsutskott förordade lagstiftning rörande inteckning av jordbruksinventarier, men även dessa framhöll de svårigheter, som skulle vara förenade därmed, samt betydelsen av noggranna kontrollföreskrifter i syfte att förekomma befarade olägenheter. Lantbruksstyrelsen förklarade i sitt yttrande, att så starka skäl anförts mot förslaget om lagstiftning angående inteckning i jordbruksinventarier, att något försök att i sådan riktning lösa frågan ej borde ifrågakomma. Under den fortsatta utredningen avstod man från tanken att införa förlagsinteckning för jordbruket. Utredningen gick i stället ut på att med för­eningsväsendets hjälp lösa jordbrukets kreditfråga och resulterade slutligen i 1915 års författningar rörande jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit.

I december 1920 gjorde rikets centralkassor för jordbrukskredit framställning hos Kungl. Maj:t om lagändring i syfte att förlagsinteckning skulle kunna meddelas i jordbruksinventarier. Framställningen överlämnades till 1921 års fastighetskreditsakkunniga, vilkas arbete emellertid blev nedlagt, innan de hunnit behandla detta spörsmål.

Under år 1925 upptog Kungl. Maj:t, närmast i anledning av framställningar från handelskammarhåll, frågan om revision av gällande lagstiftning om förlagsinteckning samt inhämtade yttranden i ärendet från olika myndigheter och korporationer. Enligt uttalande av chefen för justitiedepartementet skulle

yttrandena avse även spörsmålet, huruvida förlagsinteckningsinstitutet borde utvidgas till att avse jordbruksnäringen. I denna fråga gjorde sig olika meningar gällande. Överståthållarämbetet och mer än hälften av länsstyrelserna ställde sig betänksamma eller avvisande, medan de övriga länsstyrelserna liksom de flesta av hushållningssällskapens förvaltningsutskott uttryckte sympatier för en sådan utvidgning. Lantbruksstyrelsen förklarade sig vara synnerligen tveksam rörande lämpligheten härav. Sveriges allmänna lantbrukssällskap ställde sig tveksamt till frågan om en allmän rätt till inteckning i jordbruksinventarier men framkastade tanken, att dylik inteckning skulle kunna beviljas till säkerhet för jordbrukares lån hos jordbrukskassorna. Av rikets handelskammare intog flertalet av dem, som yttrade sig i frågan, en avvisande hållning. Centralkassorna för jordbrukskredit förordade lagstiftning i syfte att möjliggöra upplåtande av panträtt i jordbruksinventarier medelst inteckning.

Frågan om lagstiftning angående upplåtande av säkerhetsrätt i jordbruksinventarier har ånyo upptagits av den utav Kungl. Maj:t den 18 juli 1928 tillsatta jordbruksutredningen. I sitt i januari 1930 avgivna betänkande angående jordbrukets kreditförhållanden¹ har utredningen sålunda framlagt — förutom förslag till en reform av jordbrukskasserörelsen, vilken genomfördes vid 1930 års riksdag — förslag till lag om inteckning i jordbruksinventarier och andra därmed sammanhängande författningsförslag. Förslagen torde såsom bilaga A få fogas vid detta protokoll.

**Jordbruks-
utred-
ningens för-
slag 1930.**

Såsom skäl för framläggandet av lagförslaget har jordbruksutredningen anfört huvudsakligen följande. Jordbrukarna upplånade för närvarande i stor utsträckning penningar genom borgenslån och växeltransaktioner. Sättet för upplåningen medförde lätt att upplåningen överstege den gräns, som betingades av jordbruksdriftens förräntningsförmåga, vartill komme att dylik kredit bleve relativt dyr. Det osunda utnyttjandet av den personliga krediten, som i stor utsträckning förekomme bland jordbrukarna, berodde i icke ringa grad därpå, att jordbrukarna icke haft möjlighet att som realsäkerhet använda sina jordbruksinventarier. Värdet av dessa torde numera i genomsnitt uppgå till åtminstone 30 % av fastighetens taxeringsvärde. Genom att bereda möjlighet att utnyttja dessa tillgångar såsom realhypotek skulle ett viktigt medel tillskapas för att motverka det osunda utnyttjandet av den personliga kreditvärdigheten. Detta gällde naturligtvis särskilt beträffande arrendatorer. Invändningen om att jordbrukarnas personliga kredit kunde bliva skadad borde ej tillerkännas större betydelse. Den personliga kreditvärdigheten bottnade huvudsakligen i jordbrukarnas reallgångar. Dessa tillgångars användande såsom objekt för realkredit vore därför den enda sunda och rationella lösningen av kreditfrågan. Farhågan att inventariehypotek skulle föranleda till svikliga transaktioner från gäldenärs sida finge ej hindra en lagstiftning, som skulle medföra påtagligt gagn för jordbruksnäringen. Särskilt vid kreditgivning genom jordbrukskassorna skulle inventarieinteckningsinstitutet fylla en viktig uppgift.

*Allmänna
synpunkter.*

¹ Se Statens off. utredn., Jordbruksdepartementet, 1930: 2.

Förslagets
huvud-
grunder.

Jordbruksutredningens förslag innebär, att jordbrukare genom in-teckning (inventariein-teckning) skall kunna för sin gäld upplåta säkerhetsrätt i sina jordbruksinventarier utan att behöva avstå från besittningen till desamma. Utmärkande för rättsinstitutet är, att gäldenären även skall äga förfoga över den in-tecknade egendomen, i den mån han ej därigenom kränker in-tecknings-havarens intressen.

Föremål för
in-teckning.

In-teckningen skall ej omfatta vissa specificerade inventarier utan inventariebeståndet i dess helhet. Inventarieföremål, som sättes i stället för annat eller eljest anskaffas, kommer följaktligen att häfta för in-teckningen. Endast döda och levande inventarier äro föremål för in-teckning, däremot ej jordbrukets produkter. Inventarier, som tillhöra annan än gäldenären, omfattas ej av in-teckningen. Därmed äro från in-teckning uteslutna inventarier, som köpts på avbetalning. In-teckningen omfattar jämväl inventarier, som äro avsedda för binäring till jordbruket, såvida icke binäringen är av beskaffenhet att därtill hörande inventarier kunna förlagsin-tecknas.

Inventariein-teckningen skall hänföra sig till en viss bestämd jordegendom; den skall med andra ord meddelas i de jordbruksinventarier, som äro avsedda för jordbruket å visst område. Det har öfvervägts att, i stället för att på detta sätt lokalt begränsa in-teckningsrätten, låta in-teckningen omfatta alla gäldenärens jordbruksinventarier, oavsett var han driver jordbruk. En dylik lösning har avvisats med hänsyn till svårigheten att vinna ett betryggande registreringssystem. Jordbruksutredningen har utgått från att en inventariein-teckning i regel skall avse hela den fastighet eller det fastighetskomplex, som gäldenären brukar. För den händelse att så icke är förhållandet utan in-teckningen avser ett område, som ligger i sambruk med annat område, har föreslagits det stadgande, att av de gemensamma inventarierna skola å vardera området anses belöpa så stor del, som motsvarar områdets taxerade eller eventuellt i annan ordning uppskattade jordbruksvärde.

Säkerhets-
rättens
beskaffenhet.

Inventariein-teckningen skall medföra en säkerhetsrätt, som visserligen benämnes panträtt men, enligt vad jordbruksutredningen framhåller, i verkligheten är en mellanform mellan panträtt och förmånsrätt. Väl skall sålunda in-teckningshavarens rätt — i likhet med vad som gäller i fråga om fastighetsin-teckning — iakttagas såväl vid utmätning som vid konkurs, och detta även om in-teckningshavaren icke anmäler eller bevakar sin fordran. Härutinnan skiljer sig inventariein-teckningen från förlagsin-teckningen, som icke iakttagas vid utmätning och vid konkurs beaktas endast efter bevakning. Däremot överensstämmer inventariein-teckningen med förlagsin-teckningen men skiljer sig från fastighetsin-teckningen därutinnan, att försäljning av in-tecknad egendom medför in-teckningsrättens upphörande. Jordbruksutredningen har visserligen öfvervägt att låta in-teckningen bestå mot köpare, som ej varit i god tro, men avstått därifrån med hänsyn till omsättningens krav. Dock skall försäld egendom häfta för in-teckningen intill dess köparen vunnit besittning av egendomen eller de för lösöreköp stadgade formaliteterna iakttagits. I syfte att hindra att in-teckningshavares rätt kränkes genom lösöreköp har emellertid det

tillägg gjorts till lösöre köpsförordningen, att lösöre köp av jordbruksinventarier ej må registreras, om godset häftar för inventarieinteckning, såvida icke inteckningshavaren lämnar medgivande därtill.

Den omständighet att gäldenären, utan att överlåta äganderätten till annan, flyttar bort inventarierna från fastigheten skall icke i och för sig medföra, att inventarierna upphöra att häfta för inteckningen. Flyttas emellertid inventarierna till fastighet, vartill annan inventarieinteckning hänför sig, för att användas där, skola inventarierna ej längre häfta för inteckning, som avser jordbruket å den förstnämnda fastigheten. Om inventariernas förflyttning från fastigheten sammanhänger med nedläggandet av gäldenärens där bedrivna jordbruk, skall inteckningsrätten likaledes upphöra att gälla i den bortförda egendomen, dock först sedan viss tid (90 dagar) förflutit utan att inom denna tid egendomen blivit utmätt eller konkursförfarande mot gäldenären inletts. Enbart den omständigheten, att gäldenären upphör med jordbruksdriften å fastigheten i fråga, skall ej föranleda att inteckningsrätten upphör. För det fall, att gäldenären lämnat den nye brukaren inventarier till fastigheternas nyttjande, skall på grund av uttryckligt stadgande inteckningen omfatta även nya inventarier, såvida de äro att anse såsom gäldenärens tillhörighet.

Gäldenärens död skall ej föranleda, att inteckningen omedelbart upphör att gälla. Särskilda regler hava givits för att förekomma kollisioner emellan inteckning i den avlidnes inventarier och eventuell dylik inteckning i dödsbodelägarnas inventarier.

Inventarieinteckning skall medföra förmånsrätt enligt 17 kap. 7 § handelsbalken närmast efter förlagsinteckning. Handpanträtt och retentionsrätt enligt 17 kap. 3 § skola alltså städse hava företräde. Likaså skall, vilket är av större praktisk betydelse, den förmånsrätt, som enligt 17 kap. 6 § handelsbalken för arrende tillkommer jordägare i arrendators löseegendom, hava företräde framför inteckningshavarens rätt. Inventarieinteckning skall ej heller gälla i inventarieföremål, som kommit att omfattas av förlagsinteckning, oavsett när sistnämnda inteckning meddelats.

Eftersom inteckningshavarens rätt till den intecknade egendomen konstruerats såsom ett slags panträtt, kommer på grund av bestämmelserna i 54, 57 och 58 §§ i lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal en av gäldenären tagen försäkring å egendomen i regel att gälla jämväl till förmån för inteckningshavaren, med rätt för denne att framför ägaren ur utfallande ersättningsbelopp utfå betalning för sin fordran, såvida icke ägaren genom att avhjälpa skadan eller på annat sätt bereder inteckningshavaren samma säkerhet, som han ägt före försäkringsfallet. Emellertid möter det enligt försäkringsavtalslagen icke något hinder, att gäldenären i försäkringsavtalet gör förbehåll om att försäkringen endast skall gälla till förmån för honom själv. Vidare är det gäldenären medgivet att uppbära utfallande ersättningsbelopp, såframt icke inteckningshavaren är i avtalet namngiven eller eljest bestämt utmärkt eller han anmält sig vilja själv bevaka sin rätt. Med hänsyn härtill hava i 54 och 57 §§ nämnda lag föreslagits de ändringar, att brand- eller kreatursförsäkring å jordbruksinventarier, vilka besväräs av inventarieinteckning, alltid skall

gälla till förmån för inteckningshavaren (54 §), samt att, om det ersättningsbelopp, som i anledning av skadereglering vid dylik försäkring skall utbetalas, överstiger en tredjedel av försäkringssumman, beloppet må utbetalas till gäldenären, endast om egendomen ej besväras av inventarieinteckning (57 §).

Jordbruksutredningen har framhållit, att liknande regler böra gälla i fråga om den av statsmedel utgående ersättningen för kreatur, som på myndighets föranstaltande nedslaktats till följd av smittsam kreatursjukdom, samt har förutsett, att härför erforderliga bestämmelser meddelas i administrativ ordning.

Särskilda bestämmelser till inteckningshavares skydd.

I syfte att skydda inteckningshavaren mot obehöriga förfoganden över godset från gäldenärens sida hava föreslagits lagregler i olika avseenden.

Sålunda har inteckningshavaren berättigats att, oavsett avtalad förfallotid, omedelbart utsöka sin fordran, då den intecknade egendomen så vanvårdas eller fördärvas eller genom försäljning eller eljest i sådan utsträckning upphör att svara för inteckningen eller av annan orsak så nedgår i värde, att inteckningshavarens säkerhet märkligen minskas, ävensom då jordbruket helt eller delvis nedlägges eller övergår till annan. Inteckningshavaren är ock berättigad att omedelbart utsöka sin fordran, om gäldenär, som erhållit lån under överenskommelse att han därmed skulle öka eller förbättra sitt inventariebestånd, underlåter att göra detta.

Inteckningshavaren skall vidare hava möjlighet att genom exekutiv myndighets bistånd förhindra förskingring eller förstörelse av intecknad egendom. Enligt föreslagna ändringar i 179 och 180 §§ utsökningslagen skall överexekutor på begäran av inteckningshavare kunna, då skäl därtill föreligga, bevilja kvarstad eller skingringsförbud med avseende å intecknade inventarier.

Slutligen har inteckningshavaren skyddats genom bestämmelse om straff för obehöriga transaktioner från gäldenärens sida. Om sålunda gäldenären uppsåtligen skadar inteckningshavaren genom åtgärd, varigenom värdet av det gods, som svarar för inteckningen, minskas, skall han enligt föreslaget tillägg till 22 kap. 13 § strafflagen straffas med böter eller fängelse.

Förfarandet.

Inventarieinteckning meddelas av den domstol, under vilken fastigheten lyder. Fordringen behöver ej vara förlagsfordran — såsom enligt förlagsinteckningsförfordningen — utan kan vara vilken penningfordran som helst. Bestämmelser hava föreslagits till förhindrande av att flera jordbruk komma att solidariskt häfta för samma inteckning (gemensam inteckning). Vid behandlingen av ansökan om inteckning i inventarier, som redan besväras av inventarieinteckning, skall nämligen tillses, att antingen samtliga inteckningar komma att gälla i samma inventarietkomplex eller ock inteckning, som avser större inventarietkomplex än annan, blir uppdelad. Särskilt protokoll skall föras över inventarieinteckningar. Därjämte skall i överensstämmelse med protokollet föras bok över inteckningarna.

Inventarieinteckning skall förnyas vart tionde år. Bestämmelser hava vidare föreslagits rörande dödande, nedflyttning och uppdelning av inventarieinteckning.

Utmätning av jordbruksinventarier regleras genom åtskilliga nya bestäm-

melser i utsökningslagen. Såsom redan nämnts, skall vid utmätning in-teckningshavarens rätt alltid iakttagas. Icke endast då utmätningen avser hela inventariebeståndet utan även då enstaka inventarieföremål tagas i mät, skall in-teckningshavare utfå betalning ur det utmäta godset framför oprioriterad utmätningssökande. En följd härav blir, att utmätning i jordbruksinventarier på grund av inventarieinteckning ofta är utan värde för dylik utmätningssökande. För att förekomma utmätning i sådana fall har föreslagits, att utmätning får ske endast om utmätningssökanden uppenbarligen kan erhålla betalning ur inventarierna. Utmätningssökanden skall därför före utmätning söka skaffa sig upplysning om och till vilket belopp inventarierna häfta för inventarieinteckning. — Utmätningssökanden är skyldig att före försäljningen av utmäta jordbruksinventarier anskaffa gravationsbevis och, såvitt ske kan, underrätta in-teckningshavare om auktionen. Om jordbruksinventarierna äro in-tecknade, skall särskilt sammanträde hållas för fördelning av köpeskillingen. Vidare skall utmätningssökanden sända underrättelse om verkställd utmätning till rätten eller domaren för åtgärdens antecknande i protokollet. Skälet härtill är, att inventarieinteckning enligt förslaget ej skall omfatta inventarier, som utmäts sist å den dag, då in-teckningen söks, och att gravationsbevis därför bör innehålla uppgift om skedd utmätning. Anteckning om att vid utmätning förfarande betalning utgått å in-tecknad fordran skall däremot — liksom anteckning att betalning skett ur ersättning, som utbetalts i anledning av försäkringsfall eller av allmänna medel på grund av kreaturssjukdom — ske endast på anmälan av rättsägaren.

Om gäldenären är försatt i konkurs eller försättes i konkurs samma dag in-teckningen sökes, skall in-teckning ej meddelas. Även om så sker, blir in-teckningen utan verkan. För att, bland annat, domstolen i nu avsedda fall skall kunna ex officio avvisa ansökan om in-teckning har föreslagits bestämmelse i konkurslagen, varigenom konkursdomstolen ålagts att göra vederbörlig anteckning i in-teckningsprotokollet om konkurs, då i boet ingår egendom, som kan bliva föremål för inventarieinteckning, eller att eventuellt till annan domstol sända meddelande om konkursen för antecknings verkställande i sagda domstols protokoll över inventarieinteckning. Har in-tecknad egendom blivit realiserad i konkurs, skall in-teckningen ej längre gälla. Anteckning härom skall på gäldenärens begäran ske i rättens protokoll.

Jordbruksutredningen har ansett nödvändigt att införa särskild bestämmelse till skydd för dem, som vid lagens ikraftträdande hos jordbrukare hava fordran med sämre förmånsrätt än den, som inventarieinteckning medför. Det har därför föreslagits, att dylik borgenär skall vara berättigad att, då inventarieinteckning första gången sökes, inom sex månader därefter kräva omedelbar betalning för sin fordran, även om den då ej är förfallen. Såsom skäl för detta stadgande har anförts, att inventarieinteckningens införande för äldre borgenärer innebure risker, mot vilka dessa ej kunnat på förhand vidtaga någon åtgärd. Jordbruksutredningen har framhållit, att, om borgenären kunde visa att gäldenären vore insolvent och på grund härav få honom försatt i konkurs

Övergångsbestämmelse.

strax efter det inteckningen söktes, korrektiv skulle kunna vinnas genom återvinning i konkursen. Med hänsyn till övriga fall har dock det föreslagna stadgandet ansetts erforderligt.

Förbud för sparbank att mottaga inventarieinteckning som primär säkerhet.

Jordbruksutredningen har föreslagit bestämmelse i sparbankslagen om förbud för sparbank att utlämna lån mot inventarieinteckning. Sparbank skall dock få mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet av pant eller borgen. Sparbankslagen innehåller för närvarande motsvarande förbud med avseende å fartygs- och förlagsinteckning och det har ansetts, att arten av den egendom, som skulle vara föremål för inventarieinteckning, och inteckningsrättens juridiska innebörd ej motiverade annan regel beträffande inventarieinteckning.

Yttranden över jordbruksutredningens förslag.

Över jordbruksutredningens förslag hava yttranden avgivits av hushållningssällskapens förvaltningsutskott, lantbruksstyrelsen, Sveriges allmänna lantbrukssällskap och Svenska lantmännens riksförbund, länsstyrelserna, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, försäkringsinspektionen, statskontoret, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, svenska bankföreningen, svenska sparbanksföreningen, centralkassorna för jordbrukskredit, svenska försäkringsföreningen, föreningen Sveriges häradshövdingar och föreningen Sveriges stadsdomare.

Förslaget huvudgrunder.

I frågan, huruvida lagstiftning över huvud bör ske i syfte att bereda möjlighet för jordbrukare att med bibehållande av besittningen till sina jordbruksinventarier upplåta säkerhetsrätt i dessa, hava delade meningar gjort sig gällande. Flertalet av dem, som uttalat sig rörande denna fråga, har dock givit sin anslutning till tanken, att dylik lagstiftning bör komma till stånd.

Hushållningssällskapens förvaltningsutskott.

Av *hushållningssällskapens förvaltningsutskott* hava tio (i Södermanlands läns, Östergötlands läns, Kalmar läns södra och Kalmar läns norra, Kristianstads läns, Hallands läns, Älvsborgs läns norra, Örebro läns, Västernorrlands läns och Västerbottens läns hushållningssällskap) obetingat förordat den ifrågasatta lagstiftningen. Sju förvaltningsutskott (i Stockholms läns och stads, Uppsala läns, Kronobergs läns, Malmöhus läns, Älvsborgs läns södra, Skaraborgs läns samt Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap) hava visserligen hyst betänkligheter men dock uttalat sig till förmån för en lagstiftning i ämnet eller förklarat sig ej vilja avstyrka sådan. Blekinge läns hushållningssällskapets förvaltningsutskott har tillstyrkt en lagstiftning i syfte att bereda jordägande lantbrukare men ej arrendatorer möjlighet att belåna sina inventarier. Förvaltningsutskottet i Norrbottens läns hushållningssällskap har ställt sig i hög grad tveksamt i frågan. Fem förvaltningsutskott (i Jönköpings läns, Gotlands läns, Värmlands läns, Västmanlands läns och Gävleborgs läns hushållningssällskap) hava intagit en avvisande hållning.

De skäl, som synts flertalet förvaltningsutskott tala till förmån för en lagstiftning på förevarande område, kunna i korthet sammanfattas sålunda:

Lagstiftningen skulle motverka de rådande borgens- och växelsystemen bland jordbrukarna och därigenom åstadkomma sundare kreditförhållanden. Jord-

brukarna skulle bliva mindre beroende av varandra. Krediten skulle kunna ordnas på längre sikt och den ständiga oron för växlars förfallande, som nu inverkade störande, skulle kunna så småningom avlägsnas. Jordbrukarna skulle därjämte kunna erhålla avsevärt billigare driftskredit än för närvarande. Tendensen hos jordbrukarna att för tillgodoseende av sitt kreditbehov jämsides anlita ett flertal kreditgivare hade säkerligen i många fall föranlett fördyring av krediten. Med jordbrukets tilltagande mekanisering, vilken medförde ökat kreditbehov, hade inventarierna kommit att hava ett i förhållande till fastigheten allt högre värde. Särskilt arrendatorerna vore i stort behov av att kunna belåna sina inventarier.

Såsom skäl emot lagstiftningen har åter anförts huvudsakligen:

Lagstiftningen skulle kunna inverka menligt på jordbrukarnas personliga kredit. Det kunde sålunda befaras, att även i fråga om mindre eller tillfälliga krediter till jordbrukare säkerhet i inventarierna komme att fordras. Säkerhet i inventarier bleve av mindre god beskaffenhet och komme därför ej att godtagas av långivare i allmänhet. Endast jordbrukskassorna torde komma att godkänna sådan såsom primär säkerhet. Lån mot dylik säkerhet torde ej heller komma att ställa sig billiga. Den nya kreditmöjligheten skulle kunna locka till skuldsättning utan motsvarande nytta. Belåning av inventarier kunde lägga hinder i vägen för gäldenärens handlingsfrihet och med hänsyn till den publicitet, som måste vara förenad därmed, komma att uppfattas såsom tecken på mindre god ekonomisk ställning. Det kunde även befaras att det ifrågasatta rättsinstitutet missbrukades till bedrägliga transaktioner. Slutligen vore de juridisk-tekniska svårigheter, som vore förenade med tillskapandet av ett dylikt rättsinstitut, ägnade att väcka betänkligheter.

Lantbruksstyrelsen och *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* hava förordat den ifrågasatta lagstiftningen, under det att *Svenska lantmännens riksförbund* motsatt sig densamma. De hava i huvudsak yttrat följande.

Lantbruksstyrelsen: En lagstiftning i den åsyftade riktningen skulle vara av stor betydelse för ordnandet av jordbrukets kreditförhållanden. Det vore nämligen mindre de kreditgivande institutens obenägenhet att tillgodose jordbrukets kreditbehov än svårigheten att anskaffa erforderlig säkerhet, som lagt hinder i vägen för en tillfredsställande kreditgivning åt jordbruket. Styrelsen kunde ej dela den tveksamhet, som tidigare uttalats av högsta domstolen rörande denna fråga.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap: Även om man bortsåg från de svåra juridisk-tekniska problem, som vore förenade med en dylik lagstiftning, vore det ej lätt att överblicka fördelarna och olägenheterna därav med hänsyn till en sund utveckling av jordbrukets kreditväsen. Jordbrukarnas personliga kreditmöjligheter skulle antagligen komma att minska. Därav skulle visserligen i många fall kunna följa allvarliga olägenheter. Men sällskapet delade närmast den uppfattningen, att en inskränkning i jordbrukarnas personliga kredit skulle vara till gagn för jordbruksnäringen, enär därigenom skulle hindras en alltför hög skuldsättning och en osund, på borgenssystem byggd kreditgivning. Under förutsättning att frågan kunde lösas på ett tekniskt tillfredsställande sätt ville därför sällskapet, om ock med tvekan, förorda att möjlighet till inventaribelåning bereddades. Detta borde i förening med en sund jordbrukskasserörelse vara ägnat att på ett tillfredsställande sätt konsolidera jordbrukets kreditgivning, minska det rikt florerande borgenssystemet och genom ökad real-säkerhet för lånemedlen bidraga till en välbehövlig ränteminskning för jordbrukarna.

Lantbruksstyrelsen, Sveriges allm. lantbrukssällskap och Svenska lantmännens riksförbund.

Svenska lantmännens riksförbund: De skäl, som anförts mot tidigare förslag till lagstiftning å området vore alltjämt gällande. Den invecklade frågan om driftskredit åt jordbrukare torde för övrigt ej kunna i den omfattning jordbruksutredningen syntes avse — åtminstone inom överskådlig tid — ordnas genom koncentrerings av jordbrukarnas driftskredit.

Länsstyrelserna. ¹³ Av länsstyrelserna hava tio (länsstyrelserna i Södermanlands, Jönköpings, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Västerbottens län) uttalat sig för lagstiftning i ämnet eller lämnat förslaget utan erinran; länsstyrelsen i Blekinge län anser dock, att lagstiftningen bör avse endast jordägande lantbrukare. I allmänhet har därvid framhållits, att den ifrågasatta lagstiftningen torde komma att medföra sundare kreditförhållanden bland jordbrukarna. En av länsstyrelserna har i detta hänseende yttrat, att säkerheten visserligen ej torde bliva av sådan beskaffenhet, att borgen kunde undvaras, men att man skulle vinna såväl att möjligheten att skaffa borgen ökades som att missbruk av denna kreditform minskades, eftersom det med all sannolikhet skulle bliva vanligt att borgensmännen fordrade säkerhet i inventarierna. Sju länsstyrelser (i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Gävleborgs, Västernorrlands och Norrbottens län) hava visserligen framfört betänkligheter av huvudsakligen enahanda innehåll som de inom vissa av hushållningssällskapens förvaltningsutskott yppade, men hava dock ej velat avstyrka lagstiftning. Sex länsstyrelser (i Uppsala, Gotlands, Värmlands, Örebro, Västmanlands och Jämtlands län) hava däremot ansett olägenheterna av en lagstiftning övertäga fördelarna därav och avrått därifrån.

Myndigheter och representanter för bank- och finansväsen. De flesta myndigheter och representanter för bank- och finansväsen, som yttrat sig, nämligen *bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, statskontoret, fullmäktige i riksbanken* och *Svenska sparbanksföreningen*, hava ställt sig tveksamma eller avvisande till frågan om lagstiftning i ämnet. De hava väsentligen anfört följande.

Bank- och fondinspektionen: Syftet med den föreslagna lagstiftningen vore visserligen beaktansvärt, och införandet av det föreslagna rättsinstitutet skulle ur kreditgivaresynpunkt medföra större säkerhet och för kredittagaren ett visst förbilligande av kredit, som lämnats mot säkerhet i inventarier. Övervägande skäl syntes dock tala mot den föreslagna lagstiftningen. Man finge nämligen ej bortse från att andra kreditbehov kunde uppstå, i varje fall efter hand, där krediten i huvudsak vilade på förtroende till kredittagarens person. Det torde kunna ifrågasättas om icke i dylika fall lånevillkoren efter införandet av det nya institutet skulle komma att bli strängare. I andra länder, där motsvarande institut funnes, hade detta ej kommit till allmännare användning och institutet panträtt i spannmål hade ej kommit till avsett utnyttjande, varför det torde vara osäkert, om det föreslagna rättsinstitutet skulle få ett annat öde.

Sparbanksinspektionen: Förslaget vore så tillvida tilltalande, att det åsyftade en rationalisering och begränsning av jordbrukarnas upplåning, vilken det kunde vara önskvärt att så småningom genomföra. Det föreslagna rättsinstitutet vore emellertid icke av tillräckligt betryggande art, i följd varav villkoren för lån mot dylik säkerhet möjligen icke torde bliva avsevärt gynnsammare än vid lån mot borgen. Den begränsning av kreditgivning till jordbru-

karna, som införandet av det nya rättsinstitutet skulle medföra, skulle sannolikt framkalla allvarliga svårigheter för många jordbrukare. Det vore ej klok kreditpolitik att vid nuvarande konjunkturläge för jordbruket framtinga en snabb kreditinskränkning, som helst borde genomföras successivt och med stor försiktighet.

Statskontoret: Det syntes tveksamt, huruvida skapandet av ytterligare en kreditmöjlighet för jordbruksnäringen kunde bereda näringen avsedd lättnad i dess betryckta ställning.

Fullmäktige i riksbanken: Det vore ej sannolikt, att det föreslagna rättsinstitutet skulle medföra ökade kreditmöjligheter för jordbrukarna. Enär säkerheten skulle bli va allt för svag för att kunna anses såsom verklig realsäkerhet, skulle institutets praktiska räckvidd antagligen bli obetydlig. Erfarenheten från vissa främmande länder, där liknande institut införts, bestyrkte detta antagande. Emellertid ville fullmäktige ifrågasätta, om ej den föreslagna lagstiftningen rent av skulle medföra ett försämrande av jordbrukets kreditmöjligheter, enär jordbrukarnas personliga kreditvärde skulle förminska. I händelse av förslaget genomförande nödgades riksbanken allvarligt överväga, huruvida utestående lån med jordbrukare såsom låntagare eller borgensman borde indrivnas och om dylika lån för framtiden kunde utlämnas utan att säkerhet ställdes genom inventarieinteckning med bästa rätt eller realsäkerhet i form av fastighetsinteckning. Då förslaget icke vore ägnat att medföra några verkliga fördelar i kredithänseende utan tvärtom innebure i vissa hänseenden ökade svårigheter, avstyrkte fullmäktige detsamma.

Svenska sparbanksföreningen: Det viktigaste skälet mot den föreslagna lagstiftningen vore, att jordbrukarna skulle mista sin personliga kreditvärdighet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava intagit en mindre avvisande ståndpunkt samt framhållit huvudsakligen följande:

Visserligen vore vad jordbruksutredningen anfört till bemötande av de invändningar, som högsta domstolen gjort mot tidigare förslag, icke övertygande. Författningsförslagen vore vidare invecklade och innehölle bestämmelser, vilka säkerligen skulle bli besvärande för gäldenären. Härtill komme, att upplåtelse av panträtt i spannmål icke erhållit någon nämnvärd omfattning. Emellertid måste det vara en berättigad önskan hos jordbrukarna att kunna utnyttja den värdefulla tillgång, som utgjordes av inventarier, såsom underlag för skälig kredit. Med hänsyn därtill förordade fullmäktige — som i samma yttrande uttalade sig för ny utredning rörande jordbrukskasserörelsen — att denna utredning skulle omfatta även förevarande fråga. Därvid syntes det danska systemet med upplåtande av säkerhetsrätt i inventarierna i samband med inteckning av den fasta egendomen böra komma under allvarlig omprövning.

Två av fullmäktige, herrar *Ekman* och *Hallin*, hava i särskilt yttrande förklarat sig vara ense med jordbruksutredningen därutinnan, att de fördelar, som skulle vinnas genom den föreslagna lagstiftningen, syntes vara så betydande, att en reform på området måste anses synnerligen önskvärd. Emellertid ville de ifrågasätta, om icke en lösning borde sökas enligt det framgångsrikt tillämpade danska systemet. Detta borde därför underkastas förnyat övervägande.

Centralkassorna för jordbrukskredit hava tillstyrkt lagstiftningen och där-

vid särskilt framhållit, att utvecklingen tydligen ginge i sådan riktning, att allt större del av det nödiga kapitalet nedlades i inventarierna.

Svenska bankföreningen har utan att närmare ingå på förevarande fråga förklarat, att denna borde upptagas till förnyat överbägande i samband med revision av förlagsinteckningsinstitutet, varom bankföreningen i sitt yttrande hemställt.

*Förslagens
utformning.*

Frågan om den föreslagna lagstiftningens närmare utformning har i allmänhet ej blivit föremål för någon utförligare behandling i yttrandena. Emellertid hava de särskilda bestämmelserna givit anledning till vissa uttalanden.

*Föremål för
inteckning.*

I fråga om föremålet för inteckning har sålunda framhållits följande.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har ifrågasatt, om ej med hänsyn till jordbrukarens personliga kreditvärdighet rätten till inventarieinteckning borde begränsas till viss del av inventarierna, samt föreslår i sådant avseende 50 % av inventariernas uppskattade värde.

Förvaltningsutskottet i Malmöhus läns hushållningssällskap har påpekat, att förslaget ej låtit inteckningen omfatta byggnad å ofri grund, ehuru detta tidigare ansetts såsom särskilt påkallat i synnerhet för arrendatorer å större egendomar. Något yrkande om ändring i detta avseende har dock ej framställts. *Svenska bankföreningen* har erinrat, att frågan om giltigheten av meddelad förlagsinteckning icke bleve slutligt prövad förrän i gäldenärens konkurs, samt framhållit, att man vid tagande av inventarieinteckning i ett jordbruk ofta ej med säkerhet skulle kunna bedöma, huruvida binäring till jordbruket kunde bliva föremål för förlagsinteckning, i vilket fall enligt förslaget de för binäringen avsedda inventarierna ej skulle omfattas av inventarieinteckningen. Även *överståthållarämbetet* har framhållit, att bestämmelserna om objektet för inventarieinteckning syntes alltför svävande och tänjbara. *Länsstyrelsen i Blekinge län* har funnit det vara anmärkningsvärt, att man lämnat utan reglering det fall, att bland inventarierna funnes sådana, som anskaffats genom avbetalningsköp.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har ansett, att ideell andel av inventarier ej borde få intecknas samt anfört härom:

Den intecknade fordringen skulle i dylikt fall ej kunna uttagas genom vissa inventariers försäljning, utan exekution finge ske på det sätt, att den intecknade andelen såldes. Med hänsyn till de svårigheter, som ofta uppstode, då det gällde att förvandla andelen i penningar, torde försäljning av andelen ej sällan kunna ske endast till underpris. Ej minst för jordbrukskassorna skulle uppstå olägenheter, om de nödgades att för täckande av sin fordran inropa andelen och sedan under samäganderätt deltaga i förvaltningen av inventarierna.

Häradshövdingföreningen har riktat sig mot inteckningsrättens lokala begränsning samt därvid bland annat anfört:

Föreningen hyste betänkligheter mot att låta inteckningen hänföra sig till viss jordegendom. Att svårigheter därigenom uppstode, framginge ej minst av de rätt invecklade bestämmelser, som därav bleve följden. Den föreslagna lagtexten hade i denna del ej den klarhet och enkelhet, som vore önskvärd. För-

eningen ville därför ifrågasätta, om man ej kunde låta inventarieinteckning omfatta alla gäldenärens jordbruksinventarier, oavsett var han dreve jordbruk. Detta skulle, såsom jordbruksutredningen framhållit, medföra, att inteckning måste sökas hos myndighet i den ort, där gäldenären hade sitt hemvist, eller ock hos central myndighet. Jordbruksutredningen hade mot det förstnämnda alternativet framhållit, att inteckningen vid hemortsändring ofta måste överflyttas till annan domstol och att detta medförde risk för rättsförluster. Föreningen ansåge denna risk ej vara större än den, att inventarierna såldes och överlämnades till annan. Anordningen skulle emellertid medföra betydligt enklare regler, och det saknades ej möjligheter att införa vissa säkerhetsmoment. Det kunde sålunda tänkas, att inteckning söktes vid domstolen i den ort, där gäldenären hade sitt hemvist, att varje inteckning omfattade alla inom länet befintliga jordbruksinventarier och att kortregister fördes för varje län över de gäldenärer, som hade sina inventarier intecknade. Beträffande egendom, som funnes i annat län än där gäldenären vore mantalsskriven, borde inteckning sökas hos domstolen i den ort, där egendomen funnes. Idkade någon jordbruk i mer än ett län, komme inventarietkomplexet i varje län att vara föremål för särskild pantförskrivning. Vid sökande av inteckning borde lämnas uppgift om den fastighet, där inventarierna befunno sig. Tillika borde lämnas förteckning över inventarierna, åtföljd av värdering av desamma. Även om inteckningen ej gällde individuellt bestämda inventarier, syntes det nämligen lämpligt att ingångsläget vid inteckningens sökande vore bestämt. Detta kunde underlätta bedömandet av gäldenärens tillvägagående i händelse av svikligt förfarande eller vilseledande uppgifter. Flyttade gäldenär, som hade inventarieinteckning i sin egendom, borde han göra anmälan hos inteckningsdomstolen, som då expedierade meddelande om befintliga inteckningar till domstolen i den ort, dit han flyttade. Möjligen borde såsom påföljd för att anmälingsskyldigheten ej utfördes stadgas påföljd att skulden förfölle till betalning.

Försäkringsinspektionen och Svenska försäkringsföreningens sakkunnig-nämnd hava icke haft något att erinra mot förslaget att låta brand- och kreatursförsäkring alltid gälla till förmån för inteckningshavare men avstyrkt det föreslagna tillägget till 57 § försäkringsavtalslagen.

I fråga om säkerhetsrättens beskaffenhet har, på sätt framgår av den tidigare redogörelsen, såsom skäl mot lagstiftningen framhållits, att en säkerhetsrätt i jordbruksinventarier icke skulle kunna bliva tillräckligt god för att anses som verklig realsäkerhet. Yrkande att säkerhetsrätten skulle givas starkare rättsverkningar än jordbruksutredningen föreslagit har dock ej framställts. Däremot har från flera håll framhållits risken av att genom de föreslagna bestämmelserna gäldenärens handlingsfrihet bleve alltför beskuren.

Säkerhetsrättens beskaffenhet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har anmärkt på den föreslagna ordningen rörande utmätning av jordbruksinventarier samt anfört bland annat:

Enligt förslaget skulle utmätningssman, innan utmätning av jordbruksinventarier ägde rum, söka skaffa sig upplysning, om och till vilket belopp de häftade för inventarieinteckning. Vid utmätning hos jordbrukare vore det i de flesta fall jordbruksinventarier, som komme i fråga att tagas i mät. Att i varje särskilt fall göra undersökning om tillvaron av inventarieinteckning, vore icke blott betungande för utmätningssmannen utan också — vad viktigare vore — ägnat att fördröja utmätningen och öka kostnaderna för densamma. En betydande förenkling skulle åstadkommas därigenom att i stället gäldenären ålades

en med straffpåföljd förenad skyldighet att lämna upplysning om förefintligheten av inventarieinteckning. För att det nya institutet skulle erhålla den betydelse, som avsåges, borde emellertid en för inteckningshavaren så viktig händelse som inventariernas utmätande och försäljande för annans skuld på ett säkert sätt bringas till hans kännedom. Länsstyrelsen ville i första hand föreslå, att detta skulle ske därigenom, att kungörelse om auktionen infördes antingen i viss allmän tidning i länets residensstad eller i allmänna tidningarna. Bestämmelse därom borde införas i 90 § utsökningslagen. Den utvägen kunde också tänkas, att inteckningshavaren ägde hos vederbörande domstol för anteckning i inteckningsboken anmäla sitt innehav av inteckningen, i vilket fall det kunde vara domaren ålagt att giva inteckningshavaren underrättelse om anmäld utmätning.¹

Även *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har berört frågan om utmätning samt yttrat:

I regel torde utmätningsmannen sakna möjlighet att i samband med utmätningen vinna tillförlitlig utredning, huruvida jordbruksinventarierna över huvud taget häftade för inteckning, och än mindre kunde han äga kännedom om fordringsbeloppet. Avsikten syntes icke vara, att utmätningsmannen före utmätningen skulle göra sig förvissad om att gäldenären hade jordbruksinventarier och, om sådana funnes, införskaffa gravationsbevis, vilket i sådant fall skulle ske på borgenärens bekostnad. De ifrågavarande bestämmelserna torde i praktiken föranleda, att vid utmätning hos jordbrukare utmätningsmannen komme att hålla sig till annan lös egendom än jordbruksinventarier även med fara att komma i kontakt med 64 § utsökningslagen.

Särskilda
bestämmelser
till inteck-
ningshavarens
skydd.

Rörande de föreslagna bestämmelserna om rätt för inteckningshavare att under vissa förhållanden, oberoende av avtalad förfallotid, genast utkräva sin fordran hava *länsstyrelsen i Gotlands län* och *förvaltningsutskottet i länets hushållningssällskap* anmärkt, att bestämmelsen om att dylik rätt skulle inträda för inteckningshavaren då den intecknade egendomen så nedginge i värde, att inteckningshavarens säkerhet märkligen minskades, vore alltför svävande och kunde lämna rum för olika tolkningar och för trakasserier. *Häradshövdingföreningen* har föreslagit, att inteckningshavaren skulle äga kräva omedelbar betalning för sin fordran jämväl i det fall, att området undergått väsentlig förändring genom uppdelning eller sammanslagning av brukningslotter. I dylikt fall borde, enligt föreningens mening, saken lämpligen kunna ordnas genom dödande av gällande inteckning och fastställande av ny inteckning. I detta sammanhang torde böra anmärkas, att häradshövdingföreningen framhållit, att försäljning av inventarier i större omfattning än som kunde anses motsvara behovet under rationellt drivet jordbruk torde böra föranleda skyldighet att göra motsvarande avbetalning å skulden eller att ofördröjligen anskaffa andra inventarier.

Mot jordbruksutredningens förslag att genom straffbestämmelse söka skydda inteckningshavare mot att hans rätt går förlorad i följd av obehöriga åtgärder från gäldenärens sida har från några håll gjorts invändningar. *Sålunda har Svenska bankföreningen* funnit det synnerligen tvivelaktigt om speciella straffbestämmelser borde införas. I varje fall ansåge föreningen, att förslaget där-

¹ Enligt jordbruksutredningens förslag till ändring av 91 § utsökningslagen skall utmätningsman, innan auktion å utmäta jordbruksinventarier äger rum, anskaffa gravationsbevis rörande egendomen samt, såvitt ske kan, sända underrättelse till inteckningshavare om auktionen.

utinnan, vilket syntes ganska vådligt, borde ytterligare övervägas. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har framhållit, att ehuru övriga åtgärder, som föreslagits till skydd för illojal gäldenär — ändring i förfallotiden, kvarstad och skingringsförbud — icke kunde anses utgöra ett fullständigt skydd, länsstyrelsen likväl ansåge anledning saknas att särskilt i fråga om detta in-teckningsinstitut meddela straffbestämmelser till skydd för in-teckningshavaren. *Länsstyrelsen i Gotlands län* och *förvaltningsutskottet i länets hushållningssällskap* hava väl funnit, att straffbestämmelse ej kunde helt undvikas, men framhållit, att frågan huruvida brottsligt förfarande föreläge i många fall kunde vara svårbedömd och att låntagaren lätt utsatte sig för att vid minsta åtgärd med egendomen komma i konflikt med strafflagen. Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* synes hysa betänkligheter rörande denna sak.

Slutligen hava i fråga om den föreslagna övergångsbestämmelsen fullmäktige i riksbanken anförde: Övergångs-
bestämme-
lsen.

Enligt förslaget ägde fordringsägare, vilkens fordran uppkommit innan la-gens ikraftträdande och hade sämre förmånsrätt än inventariein-teckning med-förde, kräva omedelbar betalning för sin fordran, då inventariein-teckning för-sta gången söktes i gäldenärens inventarier, dock att denna rätt ej finge utövas sedan sex månader förflutit från den dag in-teckningen söktes. Enellertid hade man ej ålagt domaren att på annat sätt än genom reversens offentliga upplä-sande kungöra, när dylika in-teckningar söktes. Även om borgenären skulle erhålla kännedom om in-teckningsansökningen, vore säkerheten försämrad, enär in-teckningen gällde från den dag den söktes. I varje fall borde ansökan om in-ventariein-teckning bringas till allmänhetens kännedom på ett effektivt sätt t. ex. genom kungörelse i allmänna tidningar. Om in-teckning söktes i löftesmans jordbruksinventarier, berättigade den föreslagna övergångsbestämmelsen icke långivaren att uppsäga lånet.

I samband med framläggandet av sitt förslag har jordbruksutredningen lämnat en översikt över lagstiftningen på förevarande område i vissa främ-mande länder. Till fullständigande härav, särskilt i vad avser verkningarna av gällande lagstiftning, hava genom vederbörande beskickningar införskaf-fats ytterligare upplysningar i ämnet. Här torde i korthet böra lämnas en redogörelse för vad som i angivna hänseenden gäller i dessa länder. Utländsk
rätt.

I Belgien, Frankrike och Tyskland anses de till en jordbruksfastighet hö-rande inventarier, vilka tillhöra fastighetens ägare, såsom tillbehör till fastig-heten och kunna in-tecknas tillsammans med denna. Enligt schweizisk lag-stiftning läser samma förhållande råda i fråga om döda inventarier. I Dan-mark gäller enligt Lov om Tinglysning den 31 mars 1926, att in-teckning, som meddelats i jordbruksfastighet, skall anses omfatta till fastigheten hö-rande inventarier och produkter m. m., såvida ej annat föreskrivits i in-teck-ningshandlingen. I Norge må in-teckning i fast egendom exempelvis beträf-fande bergverk, fabriker, järnvägs- och spårvägsanläggningar omfatta jäm-väl för fastighetens bruk avsedda inventarier men däremot icke i fråga om jordbruksfastighet, ehuru vid flera tillfällen förslag därom väckts. Pantsätt-
ning av jord-
bruksinven-
tarier tillika
med fastig-
heten.

*Pantsätt-
ning av jord-
bruksinven-
tarier utan
samband
med fastig-
heten.*

Bortsett från de fall, i vilka lös egendom enligt vad nu sagts kan pantsättas tillsammans med den fastighet, till vilken den hör, fordras i regel för att upplåtelse av panträtt i lös egendom skall vinna giltighet, att gäldenären avstår från besittningen till godset. En härifrån avvikande ordning gäller dock enligt dansk rätt. I Danmark kan sålunda underpanträtt upplåtas i lös egendom i allmänhet; genom 'Tinglysning' vinner upplåtelsen giltighet mot tredje man. Enär egendomen skall individualiseras i pantförskrivningen och pant-rätten ej omfattar vad som sättes i pantförskrivnen egendoms ställe, lärer institutet emellertid icke hava någon större praktisk betydelse med avseende å belåning av jordbruksinventarier.

I Finland, Tyskland, Schweiz, England och Belgien finnes emellertid särskild lagstiftning, enligt vilken jordbrukare kan i större eller mindre omfattning, med bibehållande av besittningen, upplåta panträtt eller liknande säkerhetsrätt i sin till jordbruket hörande lösegendom. Rörande denna lagstiftning må följande anföras:

Finland.

Genom lag den 17 februari 1923 om lösöreinteckning hava i Finland meddelats bestämmelser angående rätt att genom inteckning upplåta underpant i lös egendom. Lagens tillämplighetsområde är begränsat till vissa näringar, nämligen industri och, under viss förutsättning, hantverk samt jordbruk. Föremål för lösöreinteckning är beträffande jordbruk lösegendom av vissa slag, som är avsedd att användas för visst lantbruksföretag eller är däri frambringad, nämligen dels byggnader, husdjur, maskiner och redskap m. m., dels lantbruksprodukter och lantbruksförnödenheter. Egendomen utgör underpant för gälden, så länge egendomen finnes på ifrågavarande lantbruksföretags område, oavsett förändringar i äganderätten. Bortföres egendomen från fastigheten upphör i allmänhet panträtten. Om bortförandet kränker inteckningshavarens rätt — vilket ej anses ske, med mindre bortförandet är stridande mot reglerna för en rationell hushållning — kan däremot inteckningshavaren inom viss tid föra talan mot innehavare, som icke är i god tro, om egendomens återförande till fastigheten. Vid utmätning av intecknad egendom för annans fordran äger inteckningshavaren efter anmälan rätt att ur köpeskillingen framför oprioriterad utmätningssökande utfå betalning för sin fordran, såvitt ej återstoden av den intecknade egendomen uppenbarligen förslår till hans förnöjande. Till skydd för inteckningshavaren hava meddelats bestämmelser, att inteckningshavaren under vissa förhållanden är berättigad utfå betalning för sin fordran, oavsett att den ej är förfallen, samt att få gäldenären försatt i konkurs. Vidare kan inteckningshavaren påkalla utsöknings- eller polismyndighets bistånd till förhindrande av att intecknad egendom bortföres. Slutligen är inteckningshavarens rätt straffrättsligt skyddad. — Enligt upplysningar, som jordbruksutredningen erhållit, skulle lagen, i fråga om jordbrukslösören, dittills ej hava kommit att i praktiken medföra mera avsevärda resultat. Av sedermera utav Finlands justitieministerium lämnade uppgifter framgår, att lösöreinteckning kommit i allmänare bruk vid kreditgivning åt jordbrukare än man tidigare väntat, till stor del beroende på den rådande jordbrukskrisen. Visser-

ligen finnes ännu många orter, där lösöreinteckning sällan förekomme, men särskilt i trakter, där fastigheterna vore större och där under åren 1926—1928 å jordbruket nedlagts betydande kapital, hade lösöreinteckning allmänt använts. Lösöreinteckning vore i varje fall i så allmänt bruk, att ett avskaffande av inteckningsinstitutet icke ens kunde komma under allvarlig omprövning. Inteckning i lösören hade visat sig vara en användbar säkerhet, om ock av andra klass jämförd med fastighetsinteckning. I allmänhet beviljades dock ej kredit mot enbart lösöreinteckning utan dylik inteckning hade i allmänhet använts som ytterligare säkerhet utöver fastighetsinteckning eller borgensförbindelse. Räntefoten hade därvid icke nämnvärt nedgått.

I Tyskland har genom en lag av den 9 juli 1926 arrendator erhållit möjlighet att belåna sitt inventariebestånd genom att med bibehållande av besittningen upplåta panträtt i detta. Lagen har antagits för endast 10 år framåt; enligt erhållna upplysningar torde dock lagens giltighetstid komma att förlängas eller lagen erhålla permanent karaktär. Panträtt i inventarier kan upplåtas endast till säkerhet för lån, som lämnats av anstalter, vilka särskilt auktoriserats i detta hänseende. Panträtten uppkommer därigenom, att den angående pantförskrivningen upprättade handlingen ingives till domstol för registrering. Arrendatorn är berättigad att inom gränserna för en rationell hushållning förfoga över den pantförskrivna egendomen; panträtten upphör i dylika fall därmed att godset i fråga bortföres från fastigheten. Överlåter arrendatorn eljest inventarier, kan emellertid panträtten göras gällande även mot den nye ägaren. Vid utmätning i inventarierna äger pantborgenären med förmånsrätt bevaka sin fordran. — Enligt upplysningar, som jordbruksutredningen erhållit, skulle i regel endast större arrendatorer hava begagnat sig av den genom lagen öppnade kreditmöjligheten. Kompletterande uppgifter hava sedermera lämnats av 'Deutsche Pächter Kreditbank', vilken bank tillkommit i syfte att tillgodose arrendatorernas kreditbehov och genom vilkens förmedling cirka 80—90 % av all kredit mot inventariepant lämnats. Banken har anfört bland annat: Den allmänna uppfattningen bland såväl arrendatorer som kreditanstalter torde vara, att lagen i väsentlig mån fyllt sitt ändamål. Arrendatorerna hade genom denna beretts möjlighet att i tillräcklig omfattning erhålla långfristig kredit mot ränta, som i allmänhet varit betydligt lägre än vad banker, jordbrukskassor och spannmålshandlare fordrat vid kreditgivning mot personlig säkerhet. Att kreditanstalterna velat öva kontroll över låntagarnas rörelse hade till en början väckt motstånd, men sedan samtliga kreditanstalter förenat sig om ett gemensamt kontrollsystem, motsatte sig låntagarna ej längre dylik kontroll. Kreditanstalterna hade i allmänhet god erfarenhet av lagens tillämpning. I stort sett hade panträtt i inventariebestånd visat sig vara en användbar säkerhet. Att förluster i vissa fall inträffat på grund av kreditgivning mot dylik säkerhet, hade företrädesvis berott därpå, att inventariebeståndet efter belåningen sjunkit i värde till följd av försämrade konjunkturer inom jordbruksnäringen eller att gäldenären gjort sig skyldig till illojala förfoganden över inventarierna. Visserligen hade i allmänhet den av kreditgivaren utövade kontrollen varit

Tyskland.

ägnad att förhindra det sistnämnda men vissa rent kriminella förfoganden hade ej kunnat förhindras. Bland annat hade det under de senaste åren allt oftare förekommit, att gäldenären, utan att underrätta kreditgivaren därom, sålde inventarier, i synnerhet kreatur, och i stället på avbetalning inköpte andra, vilka på grund av säljarens äganderättsförbehåll ej komme att ingå i panten.

England. I England kan enligt en den 3 augusti 1928 utfärdad lag om jordbrukskredit jordbrukare upplåta säkerhetsrätt i sina jordbruksinventarier och jordbruksprodukter m. m. till förmån för fordran, som tillkommer bank eller bankir. Säkerhetsrätten kan avse såväl individualiserade inventarier som ett helt inventariebestånd eller delar därav. För att säkerhetsrätten skall vinna giltighet fordras registrering, vilken sker i ett för hela landet centralt register. Till skydd för borgenären mot svikliga förfaranden från gäldenärens sida hava meddelats straffrättsliga bestämmelser. Engelska jordbruksministeriet har på förfrågan rörande lagens verkningar meddelat, att det ännu vore för tidigt att yttra sig härom men att, sedan lagen i oktober 1928 trädde i kraft, banklån mot säkerhet i inventarier beviljats åt 4,000 jordbrukare.

Belgien. Underpanträtt kan i Belgien upplåtas i jordbruksinventarier m. m. enligt en lag den 15 april 1884, ändrad den 21 juni 1894; dock endast till säkerhet för lån, som vissa kreditanstalter lämnat jordbrukare eller som en jordägare lämnat sin arrendator. Angående låneavtalet skall en skriftlig handling upprättas, vari uppgift skall lämnas om det slag av egendom, som panträtten skall omfatta, och om dess värde. Handlingen skall inregistreras hos myndighet.

Schweiz. I schweizisk rätt gäller enligt en förordning av den 30 oktober 1917 att panträtt genom registrering kan upplåtas i kreatur till säkerhet för särskilt auktoriserade kreditanstalters och föreningars fordringar. Dylik panträtt kan dock endast avse visst eller vissa djur och således ej en kreatursbesättning som sådan. Enligt upplysningar, som jordbruksutredningen erhållit, skulle de förväntningar, som knutits till detta rättsinstitut, av olika anledningar ej hava gått i uppfyllelse.

I detta sammanhang må slutligen anmärkas, att i Norge och Frankrike jordbruksprodukter i viss omfattning kunna pantsättas utan att godset behöver överlämnas. I Norge är detta genom lag av den 24 juni 1931 medgivet i fråga om tröskad spannmål och timmer, såvida det sker till förmån för långivare, som erhållit särskild auktorisering att lämna lån mot dylik pant. Förslag hava väckts att dylik panträttsupplåtelse skulle kunna ske även beträffande jordbruksinventarier men ej lett till resultat. I Frankrike äger jordbrukare genom en lag den 30 april 1906 angående pantsättningsbevis (warrants) å jordbruksprodukter rätt att upplåta panträtt i sina å fastigheten förvarade jordbruks- och industriprodukter.

Såsom framgår av yttrandena över jordbruksutredningens förslag till lagstiftning om inteckning i jordbruksinventarier råder, liksom tidigare, stor meningsskiljaktighet rörande frågan, huruvida en dylik lagstiftning över huvud taget bör komma till stånd. Å ena sidan har denna lagstiftning tillmätts den allra största betydelse för ordnandet av jordbrukarnas kreditförhållanden, därvid i synnerhet följande synpunkter framhållits. Lagstiftningen skulle i förening med en sund jordbrukskasserörelse vara ägnad att på ett tillfredsställande sätt underlätta kreditgivning åt jordbruket, minska den för jordbrukarna betungande skuldsättningen genom borgens- och växelkredit samt genom ökad realsäkerhet bidra till en välbehöflig ränteminskning å det för jordbruket erforderliga driftkapitalet. Den nuvarande benägenheten att för tillgodoseende av kreditbehoven jämsides anlita ett flertal kreditgivare med därav föranledd fördyring av krediten komme att motverkas. Krediten skulle kunna ordnas på längre sikt och den ständiga oron för lånens omsättande kunde avlägsnas. Jordbrukets ökade behov av dyrbara maskiner och andra inventarier krävde allt större kapitalutlägg med därav följande stegring av anspråken på säkerhet. Som sådan borde jämväl de värdefulla inventarierna kunna ifrågakomma. Särskilt för arrendatorerna vore behovet av tillgång till realsäkerhet kännbart. Å andra sidan har — med större eller mindre uppskattning av de fördelar lagstiftningen ansetts medföra — såsom avgörande skäl emot densamma åberopats, att den personliga kreditvärdigheten skulle lida sådant avbräck, att kreditmöjligheten snarare skulle bli mindre än större. Vidare vore det med hänsyn till den i viss mån mindervärdiga säkerheten jämväl ovisst, om krediten skulle bli billigare. Belåningen av inventarierna skulle inverka menligt på jordbrukarnas rörelsefrihet och lätteligen kunna leda till svikliga transaktioner. Det vore ock fara, att belåningsmöjligheten kunde missbrukas till onödig skuldsättning.

Trots den motsättning, som sålunda alltjämt föreligger, synes — av de över jordbruksutredningens förslag avgivna yttrandena att döma — så till vida en ändring i uppfattningen hava inträtt, att åtskilliga av dem, som tidigare yttrat sig i frågan och därvid ställt sig betänksamma, funnit sig numera med hänsyn till jordbrukets behov av sundare kreditförhållanden böra förorda den ifrågasatta lagstiftningen. Denna tillstyrkes sålunda av det övervägande flertalet av dem, som hörts i ärendet. Det må ock framhållas, att i flera av de yttranden, vari en avvisande hållning intagits, syftet med lagstiftningen uppfattats mera såsom en utväg att bereda jordbrukarna *ökad* kredit än, på sätt avsett vore, såsom ett medel för dem att för tillgodoseende av ett skäligt kapitalbehov erhålla en med hänsyn till värdet av inventarierna så *förmånlig* kredit som möjligt.

Enligt min mening tala starka skäl för att bereda jordbrukarna möjlighet att belåna sina inventarier. Visserligen kan säkerhetsrätt i jordbruksinventarier på grund av förhållandenas natur ej få samma värde som t. ex. inteckning i en fastighet, där den personliga kreditvärdigheten äger en jämförelsevis underordnad betydelse. Vid belåning av inventarier måste hänsyn i långt högre grad tagas till gäldenärens personliga egenskaper, hans vilja och förmåga

Departement-
chefen.

Frågan
huruvida
lagstiftning
å området
bör komma
till stånd.

att göra rätt för sig eller med andra ord till hans vederhäftighet över huvudet. Varje försök att av in-teckning i jordbruksinventarier skapa en säkerhetsrätt, som ensam för sig skulle utgöra en tillräcklig grund för kreditgivning, torde få anses mindre välbetänkt. En säkerhetsrätt av sådan styrka skulle nödvändiggöra så långt gående ingrepp i jordbrukarens förfoganderätt över inventarierna, att själva syftet med säkerhetsrätten skulle i hög grad motverkas. Men en lagstiftning av ifrågasatt art torde dock kunna bli-va ett värdefullt stöd åt den personliga kreditgivningen och ur denna synpunkt vara ägnad att bidra till mera ordnade kreditförhållanden bland jordbrukarna än som råda för närvarande, särskilt som det måste antagas, att möjlighet att belåna inventarierna skulle underlätta anskaffandet av skälig kredit mot billigare lånevillkor än som fordras vid kredit mot enbart personlig säkerhet. Ett viktigt skäl att nu söka bringa till lösning frågan om inventariebelåning synes även ligga i den fara för sjunkande värden å jordbruksfastigheter, som den starka ekonomiska depressionen inom jordbruksnäringen fört med sig. Gå fastigheterna ned i värde, kunna ökade anspråk komma att ställas på säkerheten för lån, som lämnats mot in-teckning i dem. För mötande av sådana anspråk skulle möjligheten att såsom ytterligare säkerhet kunna lämna in-teckning i inventarierna utan tvivel bli-va av största betydelse.

Från flera håll hava uttalats farhågor för att införandet av inventariein-teckning skulle skada den personliga kreditvärdigheten hos jordbrukarna samt att särskilt deras möjlighet att erhålla kredit för tillfälliga behov skulle förhindras eller i allt fall försämrats. För min del är jag benägen tro, att dessa farhågor alltför mycket överdrivits. I den mån behovet av tillfällig kredit kan anses normalt för ett visst jordbruk, läser tillgodoseendet av detta kreditbehov lämpligare kunna ske genom belåning av inventarierna än medelst tillfällig upplåning. Och vad angår ett mera oförutsett kreditbehov torde den omständigheten, att, såsom jag tidigare framhållit, gäldenären erhåller sitt normala kreditbehov ordnat på skäliga villkor, uppenbarligen icke vara ägnad att förminska hans utsikter för erhållande av sådan kredit. De upplysningar, som erhållits från vissa främmande länder, där belåning av jordbruksinventarier förekommer, hava ej heller givit vid handen, att dylik belåning ur nu ifrå-gavarande synpunkt medfört några olägenheter.

På grund av vad jag sålunda anført har jag ansett mig böra giva min anslutning till den på jordbrukarhåll allmänt hysta uppfattningen, att en lagstiftning i syfte att möjliggöra belåning av jordbruksinventarier bör komma till stånd.

Lagstiftningens huvudgrunder.

I de över jordbruksutredningens förslag avgivna yttrandena har i allmänhet ej ägnats någon större uppmärksamhet åt frågan angående lagstiftningens närmare utformning. Såsom allmänt omdöme har dock från flera håll uttalats, att förslagets läggning medfört alltför invecklade och svårtillämpliga bestämmelser.

För att lagstiftningen skall bli-va av någon praktisk betydelse bör uppenbarligen, såsom jordbruksutredningen jämväl föreslagit, säkerhetsrätten avse

icke individualiserad jordbrukslösegenedom utan hela beståndet av sådan egen-
dom oberoende av växlingar i egendomens sammansättning. En allmän mening
synes vidare vara, att endast inventarier, döda eller levande, därvid böra komma
i fråga, däremot icke annan till jordbruket hörande lös egendom såsom jord-
bruksprodukter, förråd av gödningsämnen eller liknande.

Även i ett annat avseende synes i allmänhet enighet föreligga, nämligen där-
om att säkerhetsrätt i inventarier bör upplätas genom att in-teckning meddelas
i dem särskilt för sig. En härifrån avvikande mening har dock kommit till ut-
tryck på några håll. Sålunda har i vissa yttranden gjorts gällande, att inven-
tariebelåning borde medgivas i den form, att jordbrukare i samband med in-
teckning i fastighet kunde upplåta säkerhetsrätt i de till fastigheten hörande
jordbruksinventarierna. Till stöd härför har åberopats, att ett dylikt system
för inventariebelåning med framgång praktiserades i Danmark. Såsom fram-
går av den lämnade historiken föreslogs en sådan form av inventariebelåning
redan av 1886 års kommitté i fråga om självägande jordbrukare. Inom kom-
mittén rådde emellertid meningsskiljaktighet på denna punkt, och förslaget
blev föremål för stark kritik från högsta domstolens sida. Det torde icke vara
erforderligt att nu beröra de invändningar av juridisk art, som därvid rikta-
des mot förslaget. Ett sådant förslag löser i varje fall icke belåningsfrågan för
arrendatorerna, en grupp av jordbrukare beträffande vilken behovet att kunna
belåna sina jordbruksinventarier gör sig icke minst gällande. Säkerhetsrätt
i inventarier synes därför böra, såsom jordbruksutredningen föreslagit, upp-
lätas genom in-teckning utan samband med in-teckning i fastigheten.

Det svåraste problemet, som möter vid lagstiftningens utformande, torde vara
frågan vilken säkerhetsrätt in-teckning i jordbruksinventarier bör medföra. Jord-
bruksutredningen har ansett nödvändigt, att inventariein-teckning medför icke
allenast såsom förlagsin-teckning en förmånsrätt i konkurs utan fasthellre ett
slags panträtt. Svårigheterna att bereda in-teckningshavare panträtt i lös
egendom, över vilken gäldenären på grund av sakens egen natur måste äga en
ganska fri förfoganderätt, ligga emellertid i öppen dag, och jordbruksutrednin-
gen har icke övervunnit dem. Den av utredningen föreslagna säkerhetsrätten
torde knappast hava annat än namnet gemensamt med panträtt. Den saknar i
varje fall en av de för panträtt mest karakteristiska egenskaperna, nämligen
den att principiellt gälla även mot ny ägare till egendomen. Vid försäljning
av de in-tecknade inventarierna skulle den sålunda, liksom en förmånsrätt,
utan vidare bortfalla. Att låta in-teckningen gälla mot ny ägare har ansetts
icke kunna ifrågakomma. Den fria handeln skulle därigenom i alltför hög
grad försvåras.

Den huvudsakliga skillnaden mellan den panträtt, jordbruksutredningens
förslag avser att skapa genom inventariein-teckning, och den förmånsrätt, för-
lagsin-teckning medför, synes ligga däri, att inventariein-teckning skulle beaktas
vid utmätning och detta oavsett huruvida in-teckningshavaren anmälde sin
fordran eller ej. Denna skillnad torde emellertid i praktiken mången gång ej
bliva av något större värde för in-teckningshavaren. Det föreligger sålunda
anledning antaga, att en gäldenär först när så gott som samtliga hans tillgångar

äro uttömda låter en sin skuld gå till utmätning. I det längsta torde han nämligen söka avvärja en sådan genom att frivilligt avyttra egendom och på detta sätt skaffa medel till skuldens infriande. Visserligen har av jordbruksutredningen föreslagits straff för gäldenär, som genom avyttring av egendom uppsåtligen minskade in-teckningshavarens säkerhet. Det synes emellertid tvivelaktigt, huruvida syftet med en sådan straffbestämmelse verkligen skulle kunna nås. Med den fullt legitima rörelsefrihet i fråga om egendomen, som måste tillkomma gäldenären, torde det icke kunna undvikas, att en sådan straffbestämmelse erhöle en ganska svävande avfattning, varigenom bestämmelsens tillämplighet bleve begränsad och värdet av straffhotet förminskat. Gäldenärens förhoppning att framdeles förbättra sin ställning skulle verka i samma riktning. Det kan för övrigt ifrågasättas, huruvida det över huvud taget är lämpligt att på ifrågavarande område införa särskild straffbestämmelse. Blotta tillvaron härav kan nämligen lägga ej avsedda band å rörelsefriheten.

En företrädesrätt för inventarieinteckning vid utmätning skulle vidare otvivelaktigt medföra vissa olägenheter. För att den oprioriterade borgenären genom utmätning skall kunna erhålla betalning för sin fordran hos gäldenären, måste utmätningen omfatta så stor del av inventariebeståndet, att såväl inventarieinteckningen som den fordran, för vilken utmätningen söktes, kan utgå ur köpeskillingen för den utmäta egendomen. Detta torde leda till, att hela inventariebeståndet eller åtminstone den större delen därav i regel komme att utmätas och försäljas. En sådan utgång skulle ofta komma i strid med såväl in-teckningshavarens som gäldenärens intressen. Erfarenheten från Finland, där en i viss mån liknande ordning gäller som den av jordbruksutredningen föreslagna, bestyrker detta. Vägande anmärkningar torde vidare kunna göras däremot, att utmätning av enstaka inventarieföremål skulle, även om in-teckningshavarens rätt därigenom icke kränkes, leda till att in-teckningshavaren finge ur det utmäta godset undfå betalning framför utmätningssökanden. Gäldenärens möjlighet att erhålla en tillfällig, om ock ganska obetydlig kredit utan säkerhet skulle även i hög grad beskäras. För den ifrågasatta ordningens genomförande förutsättas slutligen omfattande och ingripande författningsändringar samt ett synnerligen invecklat system av kontrollföreskrifter.

Av skäl jag nu anført anser jag mig icke böra förorda, att vid utmätning för annans fordran inventarieinteckning skall beaktas och berättiga till betalning framför utmätningssökanden. Men därmed har ock huvudskälet för den av jordbruksutredningen föreslagna panträttskonstruktionen bortfallit. Vid sådant förhållande återstår endast möjligheten att låta inventarieinteckningen medföra allenast en förmånsrätt. Därvid erbjuder sig osökt att — i anslutning till vad högsta domstolen redan år 1886 uttalade — anordna in-teckning i jordbruksinventarier i nära överensstämmelse med reglerna om förlagsin-teckning. Härför talar icke minst den omständigheten att rörande denna in-teckningsform föreligger en mångårig erfarenhet, som gör det möjligt att mera ingående bedöma detta instituts såväl förtjänster som brister. Att detsamma i stort sett motsvarat sitt syfte framgår redan därav, att beloppet av in-tecknad

förlagsgäld enligt upplysning från statistiska centralbyrån vid 1929 års slut uppgick till ej mindre än en och en halv miljard kronor. Gällande lagstiftning rörande förlagsinteckning är visserligen behäftad med vissa brister. Såsom en sådan har bland annat framhållits den otillräckliga säkerhet, som beredes inteckningshavaren. Den förhärskande meningen synes emellertid, att döma av de uttalanden som gjorts i anledning av remissen 1925 rörande ifrågasatt revision av nyssnämnda lagstiftning, vara den, att någon ändring av säkerhetsrättens natur i riktning mot pant ej bör ske. De påstådda bristerna hava ansetts böra avhjälpas på annat sätt. Det är ock min avsikt att senare i dag underställa Kungl. Maj:ts förslag till vissa ändringar i lagstiftningen om förlagsinteckning i syfte, bland annat, att bereda innehavare av dylik inteckning en starkare ställning än som för närvarande tillkommer honom.

Även om inventarieinteckning uppbygges å i huvudsak samma grunder som förlagsinteckning, torde möjlighet icke saknas att trygga inteckningshavare mot att hans rätt kränkes därigenom att annan vinner utmätning i egendomen. Vid förlagsinteckning är inteckningshavaren i dylikt fall berättigad att sätta gäldenären i konkurs, såframt gäldenären ej visar, att den övriga egendomen är tillräcklig till gäldande av hans fordran. Sker dylik ansökan inom en kortare tid från utmätningen, får utmätningssökanden stå tillbaka för inteckningshavaren. Samma regel bör uppenbarligen gälla beträffande inventarieinteckning. Emellertid har anmärkts, att inteckningshavaren på grund av bristande kännedom om utmätning icke blir i tillfälle att i tid föranstalta om konkurs. Ehuru det under alla förhållanden torde bliva nödvändigt att räkna med en viss vaksamhet från inteckningshavarens sida beträffande gäldenärens ekonomiska förfoganden i allmänhet, torde dock bestämmelser böra införas i syfte att bereda inteckningshavaren ytterligare trygghet mot utmätning. I yttranden i anledning av nyssnämnda 1925 års remiss rörande förlagsinteckning har i sådant syfte föreslagits, att utmätningssman skulle vara skyldig underrätta inteckningshavare om utmätning. Detta förslag torde förtjäna beaktande. Härvid inställer sig det spörsmålet, huru utmätningssmannen skall tillförsäkras kännedom om förefintligheten av inteckning och om innehavaren av denna. En lösning vore, att inteckningshavare, som önskar erhålla dylik underrättelse, bereddades möjlighet att på förhand anmäla sig hos utmätningssmannen i den ort, där godset finnes. En liknande ordning lärer i praxis hava utvecklats i Finland. Häremot skulle möjligen kunna invändas, att inteckningshavare med hänsyn till gäldenären avhölle sig från en sådan anmälan. En annan utväg vore, såsom framkastats i ett av förutnämnda yttranden, att gäldenären vid straffpåföljd vore skyldig att vid utmätning upplysa utmätningssmannen om förefintligheten av inventarieinteckning och, där så kunde ske, om innehavaren av densamma. Även om straff icke förbundnes med vägran att lämna upplysning, torde denna utväg vara av värde. Man torde nämligen i allmänhet ej hava anledning befara, att gäldenären skall vägra lämna begärd upplysning. En kombination av båda dessa sätt kan lämpligen ske sålunda, att utmätningssmannen åläggas att ofördröjligen underrätta borgenär om utmätning av egendom, vari, enligt vad för utmätningssmannen är känt eller eljest vid utmätning

gen utrönes, förmånsrätt på grund av inventarieinteckning tillkommer borgenären. Inteckningshavaren blir då i tillfälle att i förväg anmäla sitt innehav av inteckningen och utmätningsmannen skyldig att vid utmätningsförrättningen söka skaffa upplysning därom av gäldenären eller annan. Ett ytterligare skydd bör uppenbarligen kunna beredas inteckningshavaren genom en bestämmelse av innebörd, att utmätning i regel kommer att berättiga inteckningshavaren att, oavsett bestämd förfallotid, genast indriva sin fordran.

Inteckningshavarens intresse av att säkerheten ej omintetgöres eller minskas genom gäldenärens förfoganden över den intecknade egendomen torde, liksom jordbruksutredningen föreslagit, böra tillgodoses därigenom att inteckningshavaren äger att vid vissa förfaranden från gäldenärens sida indriva sin fordran, oavsett att den icke är förfallen. Av vikt är emellertid härvid att honom tillerkännes befogenhet att ingripa redan då grundad anledning föreligger, att hans berättigade intressen komma att åsidosättas, och att han sålunda icke behöver avvakta den senare tidpunkt, då förlusten redan inträtt. På denna punkt synes inteckningshavarens ställning böra göras väsentligt starkare än som skett i jordbruksutredningens förslag. Till denna fråga liksom till vissa andra bestämmelser får jag anledning att återkomma i det följande.

I enlighet med de av mig nu anförda synpunkterna har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till *lag om inteckning i jordbruksinventarier*, *lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken*, *lag om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen*, *lag om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen* samt *lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker*.

Jag anhåller nu att få anmäla dessa förslag.

Förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier.

1 §.

Såsom första förutsättning för meddelande av inteckning har upptagits att gäldenären driver jordbruk. Härmed avses jordbruk i egentlig bemärkelse, d. v. s. åkerbruk och vad därmed äger sammanhang. Drives verksamhet, som är att hänföra till jordbrukets binäringar — såsom skogsskötsel eller djuruppfödning —, icke i samband med jordbruk utan såsom självständig rörelse, kan däremot inteckning icke meddelas.

Inteckning skall, såsom framgår av vad jag förut anført, omfatta ej vissa bestämda inventarieföremål utan ett bestånd av inventarier, oberoende av växlingar i beståndets sammansättning. En särskild fråga är, huruvida inteckningen skall begränsas till det för visst jordbruk avsedda inventariebeståndet eller om den skall omfatta gäldenärens samtliga inventarier, oavsett om dessa hänföra sig till ett eller flera jordbruk. Jordbruksutredningen föreslog en begränsning av inteckningsrätten på det sätt, att inteckningen skulle omfatta de för visst *jordområde* avsedda inventarierna. Häradshövdingföreningen anmärkte häremot, att det vore olämpligt att knyta inteckningen till visst område, ej minst med hänsyn till de invecklade bestämmelser, som härav

bleve en följd. Föreningen ifrågasatte, att inteckningen i stället skulle knytas till gäldenärens person och omfatta alla hans inventarier, oavsett var jordbruket dreves, dock med den begränsning, att inteckningen ej skulle omfatta andra inventarier än sådana som funnes inom ett och samma län. Vad föreningen sålunda anfört mot jordbruksutredningens förslag är otvivelaktigt förtjänt av beaktande. Att förslaget i denna del blivit invecklat och sannolikt även skulle bliva i praktiken svårtillämpat har nämligen sin grund i att inteckningen anknutits till visst område, oavsett huruvida detta är en brukningsenhet eller icke. Emellertid kan ifrågasättas, huruvida icke föreningen i detta avseende gått längre än som påkallas av sakens natur. Det synes sålunda naturligtast och för kreditgivare i allmänhet jämväl mest önskvärt, att inteckningen hänför sig till ett för visst *jordbruk* avsett inventariebestånd. En sådan begränsning medför dessutom den fördelen, att den ej kräver några mer omfattande bestämmelser. Sker förändring i brukningsområdet efter inteckningens meddelande, vare sig därigenom att nya ägor tilläggas eller att en del av det ursprungliga brukningsområdet frånskiljes, påverkas därav ej inteckningen.

Då något praktiskt behov icke ansetts föreligga för meddelande av inteckning i allenast en kvotdel av inventariebeståndet, har för vinnande av förenkling i bestämmelsernas avfattning förbud häremot föreskrivits. Vidare har till undvikande av kollision mellan inteckningar av olika omfång inteckning ansetts ej böra få meddelas för samma fordran i flera för skilda jordbruk avsedda inventariebestånd.

En fråga, som ansetts böra särskilt beröras, är huruvida i samband med jordbruk bedriven binäring till detta skall anses inbegripen under jordbruket, så att även för sådan verksamhet avsedda inventarier skola omfattas av inteckningen. Avgörande torde härvid böra vara om sådan binäring är av den beskaffenhet och drives i sådan omfattning, att den såsom självständig rörelse kan bliva föremål för förlagsinteckning. Är detta förhållandet, tala övervägande skäl för att de för rörelsen avsedda inventarierna icke ingå i inventarieinteckningen. Då denna inteckningsform i olikhet med förlagsinteckningen icke omfattar vare sig råvaror eller färdiga produkter, är ur kreditgivningens synpunkt att föredraga att förlagsinteckning kommer till användning. De binärningar, som här avses, äro huvudsakligen kvarnrörelse, mejeri- och sågverksdrift, tegeltillverkning och brännerirörelse.

Såsom föremål för förmånsrätten hava angivits för jordbruket avsedda lösa inventarier, levande och döda. Därunder inbegripas huvudsakligen djur, maskiner, redskap och fordon jämte tillbehör. Däremot torde ej vara att hit hänföra husgeråd eller möbler och ej heller kontorsinventarier. Att tillbehör till fast egendom, såsom fasta maskiner och dylikt, ej omfattas av förmånsrätten har utmärkts genom orden 'lösa inventarier'. De olika föremålen skola vidare utgöra delar av ett och samma inventariebestånd. Även inventarieföremål, som ej förvaras å brukningsområdet, kan omfattas av inteckningen. Ett inventarieföremål, som tillfälligtvis bortförts från fastigheten, är sålunda fortfarande att anse såsom tillhörande inventariebeståndet. Likaså skall ett för

fastighetens bruk inköpt föremål anses tillhöra beståndet, ehuru det vid inträffad konkurs ännu ej hunnit föras till fastigheten. Om ett inventarieföremål användes i skilda jordbruk, torde det böra anses tillhöra det jordbruk, i vilket det väsentligen användes.

I händelse av tvist huruvida inventarier äro avsedda för jordbruk eller för sådan å fastigheten bedriven rörelse, som kan förlagsintecknas, torde böra komma i betraktande för vilken eller vilka verksamhetsgrenar inventarierna i fråga huvudsakligen äro avsedda.

Endast sådana inventarier, som tillhöra gäldenären, omfattas av förmånsrätten. Denna kan således icke göras gällande i inventarier, som köpts på avbetalning. I ett yttrande över jordbruksutredningens förslag synes hava ifrågasatts, att i dylika fall säkerhetsrätten skulle omfatta gäldenärens på avbetalningsköpet grundade rätt. Utan uttryckligt stadgande torde emellertid möjlighet alltid stå inteckningshavaren öppen att, om han anser det för sig fördelaktigt, fullfölja avbetalningsköpet genom att erlægga resterande köpeskilling och därigenom bereda sig själv förmånsrätt i inventarierna.

Under förslagets utarbetande har övervägts, huruvida förmånsrätt på grund av inteckning i jordbruksinventarier borde kunna göras gällande jämväl i utestående köpeskilling för försålda inventarier. Behov av en motsvarande utsträckning för förlagsinteckningens vidkommande har gjorts gällande från näringslivets sida. Goda skäl synas ock tala för att detta önskemål tillmötesgå. Emellertid torde förhållandena gestalta sig väsentligt annorlunda i fråga om inventarieinteckning. Sålunda utgöres förlagsinteckningens föremål till väsentlig del av egendom, som är avsedd att försäljas och därför, även normalt, kan beräknas vara av i hög grad växlande värde vid olika tider, varemot ett jordbruksinventariebestånd till sin sammansättning i regel är ganska konstant och ej underkastat några större växlingar i värde. Visserligen kunna skäl anföras för att förmånsrätten i händelse av onormal försäljning av inventarier bör omfatta utestående köpeskilling, men uppenbarligen äro svårigheterna stora att uppdraga en gräns mellan olika fall av egendoms överlåtelse. Då bokföringsskyldighet ej åligger jordbrukare, skulle tvekan ej sällan uppstå huruvida fordringen är av den beskaffenhet, att förmånsrätt i densamma kan göras gällande. Men även med hänsyn till jordbrukarnas personliga kreditvärdighet skulle en bestämmelse av ifrågasatt innebörd kunna få följder, som icke vore önskvärda. På grund härav har någon bestämmelse i nu ifrågasvarande avseende icke ansetts böra föreslås i fråga om inteckning i jordbruksinventarier.

Ett annat spörsmål gäller inteckningshavarens rätt till försäkringsbelopp för intecknade inventarier. Enligt 54 § i lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal skall, om försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse försäkringen avser, densamma anses, där ej annat framgår av omständigheterna, gälla till förmån för envar, som, i egenskap av ägare, panthavare eller innehavare av annan rättighet till godset eller emedan han i anledning av avtal om godset står faran för detta, har intresse av att dess värde icke minskas eller går förlorat. Enligt grunderna för detta lagrum torde innehavare

av inteckning i jordbruksinventarier kunna återopa detsamma, om försäkringsfallet inträffar under konkurs. Ett annat förhållande lärer då ej heller kunna antagas inträda, om försäkringsfallet inträffat före konkursen men beloppet inbetalas därefter. Att gå längre genom att, såsom jordbruksutredningen föreslagit, göra ifrågavarande bestämmelser i försäkringsavtalslagen tvingande har icke ansetts nödvändigt.

Inteckning må meddelas endast till säkerhet för fordran i penningar; däremot fordras ej, såsom för närvarande vid förlagsinteckning, att fordringen avser försträckning, som lämnats såsom förlag.

Då inteckningen skall omfatta ett helt inventariebestånd och ej får avse endast andel däri, måste, om jordbruket drives av flera personer, samtliga delägare gemensamt medgiva inteckningen.

Enär för jordbrukets individualisering måste lämnas uppgift å den eller de fastigheter, varå jordbruket drives, har föreskrivits, att den handling, på grund varav inteckning sökes, skall innehålla dylik uppgift. Fastighets utmärkande lärer i regel böra ske genom angivande av jordeboks- eller fastighetsregisterenhet. Ofta torde dock annan, allmänt gängse beteckning vara tillfyllest.

2 §.

Då det är min avsikt att inom den närmaste tiden underställa Kungl. Maj:ts förslag, enligt vilket handläggningen av ärenden angående lagfart å fång till fast egendom eller inteckning i sådan egendom skall överflyttas från rätten till inskrivningsdomare, hava bestämmelser upptagits i denna och följande paragrafer av innebörd, att ärenden angående inteckning i jordbruksinventarier skola handläggas av inskrivningsdomaren.

Om flera fastigheter bilda ett jordbruk, skall, såsom förut nämnts, inteckningen omfatta hela det för jordbruket avsedda inventariebeståndet. Med hänsyn härtill har det ansetts lämpligt att, om fastigheterna lyda under olika domstolar, behörigheten att bevilja inteckningen tillkommer inskrivningsdomaren vid den domstol, under vilken huvudfastigheten lyder, det vill säga den, varå jordbruket huvudsakligen drives.

3 §.

I denna paragraf meddelas vissa bestämmelser rörande de handlingar, som skola åtfölja ansökan om inteckning.

I syfte att vinna garanti för att gäldenären verkligen driver det jordbruk, som avses med inteckningsansökningen, har, i överensstämmelse med vad som gäller rörande förlagsinteckning, föreskrivits, att detta förhållande skall vid sökandet av inteckning styrkas genom företeende av intyg därom. Intyget skall vara utfärdat av två ojäviga personer, av vilka en skall hava särskilda kvalifikationer. Däremot har det icke synts erforderligt att, såsom jordbruksutredningen föreslagit, föreskriva skyldighet för sökanden att förete jämväl lagfartsbevis, arrendekontrakt eller annan handling, som visar gäldenärens rätt till fastigheten.

Vid sökandet av inteckning skall dessutom ingivas en utav gäldenären lämnad uppgift å storleken av det honom tillhöriga, för ifrågavarande jordbruk avsedda inventariebeståndet. I förutnämnda intyg skall vitsordas, att uppgiften härom, såvitt utrönas kunnat, är riktig. Det torde nämligen, såsom härads-hövdingföreningen framhållit i sitt yttrande över jordbruksutredningens förslag, vara lämpligt, att ehuru inteckningen ej gäller bestämda inventarier, ingångsläget vid inteckningens sökande blir bestämt. Uppgiften behöver ej vara så detaljerad, att den upptager varje föremål, utan det är tillfyllest, om i uppgiften angives antalet föremål av varje slag. Föremål, som köpts på avbetalning, skola såsom ej tillhörande gäldenären icke upptagas.

Det har övervägts, huruvida uppgift om inventariernas värde och intyg där- om borde lämnas. Emellertid torde betydelsen härav bliva ringa. En värde- ring av inventarier måste alltid bliva mer eller mindre subjektiv och torde där- för ofta nog ej kunna tillmätas allt för stor betydelse. I varje fall lärer kredit- givare i regel ej komma att nöja sig med dylik av gäldenären föranstaltad vär- dering utan själv låta ombesörja sådan. Vid sådant förhållande hava tillräck- liga skäl ej ansetts föreligga för att införa en bestämmelse härom.

4 §.

Motsvarande bestämmelse finnes i förordningen om förlagsinteckning.

5 §.

För dödande av inventarieinteckning har, i överensstämmelse med vad gäller i fråga om inteckning i fartyg, gäldenärens samtycke icke ansetts böra fordras.

Beträffande nedsättning av inventarieinteckning, har, liksom i fråga om inteckning i fast egendom och i tomt- eller vattenfallsrätt, synts böra före- skrivas, att inteckning ej må sättas efter annan med mindre den tillika sättes att gälla efter den eller de inteckningar, vilka äga lika eller bättre rätt än denna.

Bestämmelser hava icke meddelats rörande förnyelse av inventarieinteck- ning. Frågan om förnyelseplikts borttagande har i fråga om fastighetsin- teckning sedan länge varit aktuell. Oberoende av denna frågas lösning hava övervägande skäl ansetts tala emot införande av förnyelseplikt beträffande ett nytt inteckningsinstitut. Eftersom inventarieinteckning endast medför för- månsrätt och ej sakrätt, upphöra inteckningens rättsverkningar, om fordringen blir preskriberad.

Angående uppdelning av inteckning hava bestämmelser ansetts ej erforderliga.

6 §.

Motsvarande bestämmelse finnes i övriga inteckningslagar.

7 §.

En inventarieinteckning skall, såsom tidigare framhållits, medföra allenast rätt för inteckningshavaren att vid gäldenärens konkurs med förmånsrätt utfå betalning för sin fordran ur den egendom, som inteckningen omfattar, d. v. s. ur gäldenärens för visst jordbruk avsedda inventariebestånd. I den mån vid

konkurs dylik egendom ej finnes att tillgå, blir sålunda inteckningen utan värde. Med hänsyn till den risk, som sålunda föreligger för att inteckningshavarens säkerhet skall gå förlorad eller minskas genom gäldenärens förfoganden över de intecknade inventarierna, måste man, såsom förut erinrats, räkna med att vid kreditgivning mot inventarieinteckning kreditgivaren ägnar en viss vaksamhet åt gäldenärens ekonomiska förfoganden i allmänhet. Härmed vore emellertid icke mycket vunnet, om ej inteckningshavaren också hade möjlighet att omedelbart inskrida mot gäldenären, då skäl härför föreligga. Om gäldenären är insolvent, står visserligen den möjligheten alltid öppen för honom att sätta gäldenären i konkurs. Det synes dock lämpligt, att inteckningshavaren utan att tillgripa konkurs kan tillvarataga sina intressen genom att, oavsett att fordringen ej är förfallen, omedelbart utsöka densamma.

Gällande förordning om förlagsinteckning innehåller stadgande, att fordringen är genast till betalning förfallen för det fall, att den intecknade rörelsen överlåtes till annan. Enligt jordbruksutredningens förslag skulle också vissa angivna omständigheter hava denna verkan. I regel förutsattes, att inteckningshavarens säkerhet skulle hava upphört eller märkligt minskats. Att man stannat härvid torde huvudsakligen hava berott på, att man befarat, att gäldenärens handlingsfrihet eljest skulle bliva inskränkt på ett mindre önskvärt sätt. En ordning, som berättigar inteckningshavaren att inskrida mot gäldenären först sedan hans säkerhetsrätt blivit kränkt, torde emellertid ofta nog bliva av föga värde. Inteckningshavarens trygghet synes därför kräva, att redan blotta faran för att säkerheten skall märkligt minskas på grund av gäldenärens förvällande giver inteckningshavaren rätt till ett dylikt inskridande. En dylik bestämmelse torde också vara bättre ägnad att avhålla gäldenären från illojala förfoganden över den intecknade egendomen, en omständighet, som är av särskild betydelse med hänsyn därtill, att något straffhot mot dylika förfoganden från gäldenärens sida ej ansetts böra införas. Bestämmelsen kan bliva av betydelse även därutinnan, att inteckningshavaren bör kunna påkalla kvarstad eller skingringsförbud utan att behöva riskera, att dylik åtgärd skall förfalla därför att han saknar befogenhet att inom föreskriven tid instämma sitt fordringsanspråk.¹

Bland de omständigheter, som i enlighet med det nu anförda ansetts böra utgöra förfalloanledning, har först angivits det fall, att gäldenären nedlägger eller överlåter jordbruket. I dessa fall upphör inteckningsrätten i inventarierna därmed att inventarierna bortföras från fastigheten eller att de övergå till ny ägare. Det kan emellertid tänkas, särskilt då gäldenären upphör med jordbruket för att utarrendera sin fastighet, att endast nyttjanderätt till inventariebeståndet upplåtes till den nye brukaren. Även i dylikt fall bör inteckningshavaren äga rätt att indriva sin fordran, ehuru den omständigheten, att den nye brukaren fått nyttjanderätt till inventarierna, ej torde föranleda att inteckningsrätten upphör. Även om gäldenären endast till en del nedlägger eller överlåter jordbruket, bör inteckningshavaren vara berättigad utkräva sin

¹ Jfr 188 § utsökningslagen samt Trygger: Kommentar till utsökningslagen, Uppsala 1904, s. 453—454.

fordran under förutsättning att förändringen avser en väsentlig del av jordbruket.

En annan omständighet, som berättigar inteckningshavaren att utkräva sin fordran, föreligger, om inventariebeståndet helt eller till väsentlig del försäljes. Försäljning torde oftast ske i samband med att gäldenären nedlägger eller överlåter sitt jordbruk. Stadgandet avser emellertid närmast sådan försäljning av inventarier, som sker utan samband med dylik åtgärd. För stadgandets tillämplighet fordras ej, att syftet med försäljningen i och för sig är otillbörligt. Även om försäljningen sker i syfte att omlägga driften, kan således påföljden inträffa. Då stadgandet icke är tillämpligt, med mindre inventariebeståndet väsentligt nedgår, inträder uppenbarligen ej påföljden, om gäldenären anskaffar nya inventarier till någorlunda motsvarande värde. Ehuru en försäljning av inventarier kränker inteckningshavarens rätt allenast om gäldenären avhänt sig besittningen av det försålda eller lösöre köpsförordningens bestämmelser blivit iakttagna, blir inteckningshavaren redan genom tillkomsten av försäljningsavtalet berättigad att utkräva sin fordran.

Såsom förfalloanledning har ej upptagits det fall att jordbruket och inventariebeståndet på grund av arv eller testamente övergå till ny ägare. En dylik övergång medför nämligen ej att inteckningsrätten upphör. I konkurs efter den döde kan sålunda förmånsrätten göras gällande.

Ytterligare har såsom förfalloanledning angivits inventariers bortförande från fastigheten. Därmed avses ej ett bortförande under sådana omständigheter att avsikten uppenbarligen är att återföra inventarierna till fastigheten. Ett dylikt tillfälligt bortförande har ej någon inverkan å inteckningsrätten.

Förstörelse av väsentlig del av inventariebeståndet utgör vidare förfalloanledning, och detta oavsett huruvida förhållandet kan läggas gäldenären till last eller icke. Särskilt då det är fråga om brandskada eller skada å kreatur till följd av smittsam kreaturssjukdom och ersättning på grund av försäkring eller eljest utgår för egendomen, är det av vikt att inteckningshavaren beredes möjlighet att utkräva sin fordran för den händelse gäldenären ej skaffar annan egendom i den förstördas ställe.

Såsom förfalloanledning har slutligen upptagits, att fara föreligger för att inteckningshavarens säkerhet skall på grund av gäldenärens förvållande märkligt minskas. Stadgandet torde bliva tillämpligt exempelvis då risk föreligger att gäldenären under gällande arrendeperiod skall bliva avhyst från den av honom arrenderade fastigheten. Utmätning av intecknade inventarier torde också i regel komma att utgöra förfalloanledning. Även om utmätningen ej avser väsentlig del av inventarierna, torde sålunda enbart den omständigheten, att gäldenären låtit det gå så långt som till utmätning, ofta nog vara ett tecken på att fara föreligger för att övriga delar av beståndet kunna komma att realiseras. Vanvård av inventarierna kan även åberopas såsom förfalloanledning.

Värdeminskning av inventariebeståndet till följd av förändrade konjunkturner medför däremot ej rätt för inteckningshavaren att utkräva sin fordran. Huruvida ett dylikt förhållande skall hava denna verkan, torde nämligen böra bero på vad vid kreditgivningen överenskommits. Härutinnan intog jordbruks-

utredningen en annan ståndpunkt. I motsats till jordbruksutredningens förslag har såsom förfalloanledning ej heller upptagits det fall, att gäldenären underlåter att enligt utfästelse förbättra eller öka den in-tecknade egendomen. Dylik underlåtenhet torde nämligen i allmänhet innefatta ett avtalsbrott av så väsentlig betydelse, att in-teckningshavaren enligt allmänna rättsregler är befogad att, oavsett om förbehåll om uppsägningsrätt gjorts eller icke, omedelbart uppsäga sin fordran.

8 §.

Såsom en anmärkning mot gällande lagstiftning om förlagsin-teckning har särskilt framhållits det förhållande, att in-teckning, som beviljats i formellt riktig ordning, i konkursvist kan fränkännas verkan, därför att rörelsen enligt förebragt utredning ej varit av den beskaffenhet eller drivits i sådan omfattning, att förlagsin-teckning bort meddelas. Från näringslivets sida har starkt hävdats, att en dylik ordning ej väl överensstämde med rättssäkerhetens krav och förlagsin-teckningsinstitutets syfte att bereda ett någorlunda säkert kreditmedel. Att det påtalade förhållandet så starkt framträtt såsom en olägenhet torde visserligen till stor del bero på, att förlagsin-tecknings tillämpningsområde ej tillräckligt skarpt begränsats i gällande lagstiftning. Vid revisionen av gällande lagstiftning rörande förlagsin-teckning är också avsikten att i sistnämnda avseende föreslå nya bestämmelser, som äro ägnade att på ett bättre sätt avgränsa förlagsin-teckningens tillämpningsområde. Emellertid torde det på grund av förhållandenas natur icke vara möjligt att giva bestämmelserna en sådan utformning, att misstag i förevarande avseende helt uteslutas. Även för framtiden lärer man därför nödgas räkna med att förlagsin-teckning kan komma att beviljas ehuru så rätteligen ej bort ske. Såsom från näringslivets sida framhållits, torde det emellertid ej vara en tillfredsställande ordning, att den, som i förlitande på meddelad förlagsin-tecknings värde såsom säkerhet lämnat kredit, sedermera skall kunna fränkännas för-månsrätt av nu ifrågavarande anledning. Övervägande skäl hava därför synts tala för att i fråga om förlagsin-teckning införa den bestämmelse, att sedan dylik in-teckning beviljats genom laga kraft vunnet beslut, fråga huruvida in-teckningen på grund av rörelsens beskaffenhet eller omfattning bort beviljas, ej må upptagas till bedömande i konkurs eller eljest. Vad in-teckning i jordbruksinventarier angår torde uppenbarligen mindre risk än vid förlagsin-teckning föreligga för att in-teckning skall meddelas, ehuru gäldenärens rörelse ej varit av föreskriven beskaffenhet. Men möjligheten härav är dock icke utesluten. I detta hänseende är särskilt att erinra, att med hänsyn till att tillämpningsområdet för in-teckning i jordbruksinventarier är inskränkt till jordbruk i egentlig mening gränsfall mellan dylik verksamhet och verksamhet, som allenast omfattar skogsbruk eller annan binäring till jordbruk, kunna tänkas. Ej heller skulle det vara lämpligt att i en fråga av denna art bestämmelserna vore olika beträffande dessa båda slag av in-teckningar. Med hänsyn härtill har i förevarande paragraf upptagits ett stadgande av samma innebörd, som synes böra införas i fråga om förlagsin-teckning. Bestämmelsen innebär, att prövning av

rörelsens beskaffenhet må ske endast vid in-teckningens beviljande av inskrivningsdomaren eller i samband med överklagande av dennes beslut genom ordi-närt rättsmedel.

9 §.

Enligt den ifrågasatta inskrivningsreformen skall, såsom förut nämnts, handläggningen av ärenden angående lagfart å fast egendom och in-teckning i sådan egendom överflyttas från rätten till inskrivningsdomaren. Däremot avses icke att rubba den nuvarande principen att ärendena skola kunna upptagas endast å vissa bestämda rättegångssammanträden. En annan ordning i detta av-seende råder i fråga om registrering av upplåtelse av panträtt i spannmål. Be-handlingen av dylika ärenden är nämligen ej inskränkt till viss dag utan kan ske vilken dag som helst. Härvid är dock att märka, att sedan panträtt upplå-tits i ett parti spannmål, ny panträtt ej må upplåtas, så länge den förra upp-låtelsen är gällande. Beträffande inventariein-teckning möter emellertid, liksom i fråga om övriga slag av in-teckningar, intet hinder att flera in-teckningar kun-na meddelas i samma egendom, vilkas inbördes rättsverkningar bero på priori-teten. Med hänsyn härtill har det synts naturligast och lämpligast att låta jämväl ärenden angående inventariein-teckning upptagas endast å vissa bestäm-da dagar och prioriteten hänföra sig till in-teckningsärendets upptagande till behandling.

10 §.

Då det synts önskvärt att göra registreringsförfarandet så enkelt som möj-ligt, har protokoll över ärenden rörande in-teckning i jordbruksinventarier an-setts icke böra föras. Fråga om avskaffandet av protokoll i inskrivningsären-den i allmänhet är för övrigt föremål för övervägande i samband med den ifrå-gasatta inkrivningsreformen. Beslut, varigenom in-teckning i jordbruksinven-tarier beviljats, nedsatts eller dödats, föreslås skola endast införas i en särskild bok över dylika in-teckningar. I händelse av avslagsbeslut i sådana ärenden skall sökanden erhålla skriftligt besked härom, vilket lämpligen ansetts kunna tecknas å handlingen. Dylika beslut skola upptagas i boken, endast om ärendet avsett ansökan om in-teckning. Att beslut av sistnämnda slag ansetts böra upp-tagas i boken sammanhänger därmed, att om beslutet skulle bliva överklagat och ändrat av högre rätt, in-teckningens prioritet skall räknas från dagen för ansökningen. Protokollets avskaffande förutsätter införande av s. k. aktsystem. Erforderliga föreskrifter bland annat härom ävensom om boken och dess fö-rande skola enligt 13 § meddelas av Konungen.

11 §.

En motsvarande bestämmelse finnes i lagen om viss panträtt i spannmål (20 §) och avses skola upptagas beträffande inskrivningsärenden i allmänhet.

12 §.

Motsvarande bestämmelse finnes även beträffande andra slag av in-teckning.

13 §.

Bland de tillämpningsföreskrifter, som enligt denna paragraf avses skola meddelas av konungen, torde böra jämväl ingå bestämmelser om gravationsbevis.

Jordbruksutredningen har ansett nödvändigt, att till skydd för borgenär, som vid lagens ikraftträdande hos jordbrukare äger fordran med sämre förmånsrätt än inventarieinteckning medför, bestämmelse infördes att sådan borgenär skulle vara berättigad att, då inventarieinteckning första gången söktes, kräva omedelbar betalning för sin fordran, även om den då ej vore förfallen.

Vad jordbruksutredningen anfört till stöd härför eller att inventarieintecknings införande för dylika borgenärer innebure risker, mot vilka dessa ej kunnat på förhand vidtaga någon åtgärd, kan visserligen icke förnekas. Men i regel torde, såsom jag i det föregående framhållit, den omständigheten att en jordbrukare för anskaffande av erforderligt kapital begagnar sig av kredit mot inventarieinteckning, ej vara ägnad att försvaga hans ekonomi utan fastmera att bereda honom en bättre ställning. Annat vore visserligen förhållandet, om en redan insolvent gäldenär använde sig av det nya institutet för att gynna någon borgenär på de andras bekostnad. För dylika fall beredes borgenärerna emellertid genom redan nu förefintliga bestämmelser i strafflagen och konkurslagen rättsmedel mot gäldenären. Såsom ett starkt skäl mot införandet av en bestämmelse av den föreslagna innebörden kan framhållas, att därigenom jordbrukarna skulle kunna utsättas för en ekonomisk pressning, som ej minst i närvarande tid skulle medföra oberäkneliga konsekvenser. Det kan för övrigt anmärkas att, då lagen om inteckning i fartyg tillkom, det ej torde hava ifrågasatts, att bestämmelse till skydd för äldre borgenärer skulle meddelas. Med hänsyn till vad sålunda anförts har något stadgande i nu berörda avseende ansetts ej böra upptagas.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken.

Enligt förslaget har inventarieinteckning i förmånsrättshänseende likställt med förlagsinteckning. I händelse av konkurrens mellan jordägares förmånsrättsberättigade fordran och fordran på grund av inventarieinteckning torde, såsom även jordbruksutredningen framhållit, jordägaren vara skyldig att i första hand hålla sig till sådan av hans förmånsrätt omfattad egendom, som ej är intecknad. Uttrycklig bestämmelse härom har dock — i motsats till vad jordbruksutredningen föreslagit — ansetts ej erforderlig.

I fråga om inventarieinteckning, som meddelas samma dag gäldenären försattes i konkurs eller senare under gäldenärens konkurs, har föreslagits samma bestämmelse, som för närvarande gäller i fråga om förlagsinteckning. Den i förevarande hänseende beträffande andra slag av inteckning gällande ordningen, nämligen att ansökan om inteckning, som göres i nu avsedda fall, skall ex officio avvisas, för vilket ändamål inträffad konkurs skall särskilt registreras vid inteckningsdomstolen, har icke ansetts behöva införas i

fråga om inventarieinteckning. Beträffande nyssnämnda bestämmelse torde böra anmärkas, att om inteckningsgäldenärerna äro flera, bestämmelsen blir tillämplig, även om endast någon av dem är i konkurs. Att i dylikt fall meddelad inteckning ej bör vara gällande torde nämligen vara en nödvändig följd av bestämmelsen i 1 § av inteckningslagen, att inteckning ej må meddelas i viss andel av inventariebeståndet.

Till frågan om den huvudsakligen formella omredigering av förevarande lagrum, som påkallas av vissa ändringar i lagen om förlagsinteckning, torde jag få återkomma senare i dag.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen.

Angående skälen för ändringen av förevarande paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen. Här må endast anmärkas, att utmätningsmannen ej är skyldig att före utmätningen anskaffa gravationsbevis eller att hos inskrivningsdomaren efterhöra huruvida inventarieinteckning finnes. Däremot bör utmätningsmannen vara skyldig att föra register över inteckningshavare, som anmält sig, och att i samband med utmätning med ledning av registret söka utröna om inteckning finnes. Närmare föreskrifter härom torde böra utfärdas i administrativ ordning. Dessutom åligger det utmätningsmannen att vid själva utmätningsförrättningen söka genom frågor till gäldenären eller eventuellt dennes husfolk utröna om inteckning finnes och i sådant fall vem som innehar den. Enahanda bestämmelser hava ansetts böra gälla med avseende å förlagsinteckning.

Rörande inteckningshavares rätt att få kvarstad eller skingringsförbud i fråga om intecknad egendom må anmärkas, att enligt 179 § utsökningslagen borgenär är berättigad att till säkerhet för fordran erhålla kvarstad å så mycket av gäldenärs lösa egendom, som kan mot hans fordran svara, såvida fara är, att godset undanstickes eller förstöres. Om full anledning ej föreligger att bevilja kvarstad, kan enligt 180 § utsökningslagen gäldenären tillhörig lös egendom ställas under förbud att säljas eller skingras. I samma paragrafer finnas också bestämmelser om rätt för den, som påstår bättre rätt till viss egendom, vilken annan innehaver, att under nyss angivna förutsättningar erhålla kvarstad eller skingringsförbud å nämnda egendom. Jordbruksutredningen har ansett, att nämnda stadganden borde såtillvida jämkas, att innehavare av inventarieinteckning skulle under förut angivna förutsättning kunna erhålla kvarstad eller skingringsförbud å den intecknade egendomen. Emellertid torde särskilda bestämmelser härutinnan ej vara erforderliga, då det lärer vara tydligt, att hänsyn i allt fall kommer att tagas till inteckningshavares intresse i detta avseende.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen.

4 §.

Ändringen i första stycket av denna paragraf innebär, att inventarieinteckning likställes med förlagsinteckning därutinnan, att utmätning av intecknad egendom med det undantag, som i tredje stycket sägs, berättigar intecknings-

havaren att få gäldenären försatt i konkurs. Syftet härmed är, såsom förut nämnts, att bereda inteckningshavaren möjlighet att förhindra, att intecknad egendom genom utmätning tages i anspråk till förnöjande av annan borgenär. Meddelas beslut om konkurs, innan den utmäta egendomen blivit försäld, eller har, om försäljning skett, utmätningen ägt rum inom sådan tid före konkursansökningens ingivande, att utmätningen jämlikt 17 kap. 8 § handelsbalken icke medför förmånsrätt, blir inteckningshavarens rätt bevarad. I det förra fallet upphör enligt 24 § konkurslagen utmätningssökandens befattning med egendomen, vilken i stället ingår i konkursmassan. Inteckningshavaren kan sålunda ur egendomen utfå betalning för sin fordran med förmånsrätt enligt 17 kap. 7 § handelsbalken och alltså — även om utmätningen medfört förmånsrätt — framför utmätningssökanden, vars förmånsrätt stöder sig på 17 kap. 8 § handelsbalken. I det senare fallet skall också, om likvid ej skett, köpskillingen för det utmäta godset redovisas till konkursboet. Har likvid skett, är den till utmätningssökanden erlagda betalningen underkastad återvinning enligt 31 § konkurslagen. För att sätta inteckningshavaren i tillfälle att begagna sig av den möjlighet, som sålunda föreligger för honom att skydda sig mot utmätning, har, såsom tidigare nämnts, i det föreslagna tillägget till 72 § utsökningslagen meddelats bestämmelser i syfte att inteckningshavaren omedelbart skall erhålla underrättelse om skedd utmätning.

Då försäljning av intecknad egendom i allmänhet medför att inteckningsrätten däri upphör, måste tillses, att gäldenären ej blir i stånd att genom lösöreköp minska den rätt, som tillkommer en inteckningshavare. Ändamålet med ett lösöreköp torde i allmänhet vara endast att bereda köparen säkerhet för fordran. Beträffande förlagsinteckning gäller, att lösöreköp av intecknad egendom berättigar inteckningshavaren att få gäldenären försatt i konkurs, så framt ej gäldenären visar att den övriga egendom, vari borgenären äger förmånsrätt, är tillräcklig till gäldande av hans fordran. Om säljaren försättes i konkurs efter ansökning, som gjorts inom viss tid — i regel 30 dagar — från slutförandet av det för lösöreköp stadgade publikationsförfarandet, kommer nämligen lösöreköpet ej att äga bestånd. En dylik ordning torde även vara ägnad att förhindra lösöreköp av intecknad egendom, då säljaren i allmänhet ej vill utsätta sig för risken av en konkursansökning och köparen, med hänsyn till denna risk, har mycket litet intresse att söka skaffa sig säkerhet genom lösöreköp. Den ordning jordbruksutredningen i detta avseende föreslagit, nämligen att förbjuda inprotokollering av lösöreköpshandlingar rörande jordbruksinventarier, såvida det icke utredes, att de ej svara för inventarieinteckning, eller att inteckningshavaren lämnat medgivande därtill, torde måhända bereda inteckningshavaren något bättre skydd. Sistnämnda sätt att lösa frågan lärer emellertid ej lämpa sig för förlagsinteckning, enär den egendom, som kan omfattas av dylik inteckning, kan vara av så skiftande slag. Då det icke torde vara lämpligt att i förevarande avseende hava olika regler beträffande dessa båda slag av inteckningar har föreslagits, att den ordning, som nu gäller för förlagsinteckning, skall äga tillämpning även å inventarieinteckning.

29 §.

Ändringen av denna paragraf innebär, att inventarieinteckning i återvinningsavseende skall erhålla samma ställning som inteckning av annat slag.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Ändringen innebär, att det gällande förbudet för sparbank att såsom primär säkerhet mottaga fartygs- och förlagsinteckning utsträcker att avse jämväl inteckning i jordbruksinventarier. Med hänsyn till arten av den egendom, som skall vara föremål för dylik inteckning, och inteckningsrättens juridiska innebörd torde en dylik utsträckning vara ofrånkomlig.»

Föredraganden uppläser härefter de ifrågavarande lagförslagen av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Gösta Tidelius.

F ö r s l a g
till
L a g
om inteckning i jordbruksinventarier.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Utfäster den, som driver jordbruk, att hans för jordbruket avsedda lösa inventarier, levande och döda, skola utgöra säkerhet för fordran, må på grund därav inteckning meddelas i inventariebeståndet i den ordning här nedan stadgas; och njute fordringsägaren sedan den förmånsrätt, som i 17 kap. handelsbalken sägs. Under jordbruk inbegripes jämväl i samband därmed bedriven binäring till jordbruk, såframt ej för binäringen avsedda inventarier äro eller kunna bliva föremål för förlagsinteckning.

Ej må inteckning meddelas utan för visst belopp i penningar, ej heller i vissa inventarier eller i viss andel av inventariebeståndet eller för samma fordran i flera för skilda jordbruk avsedda inventariebestånd.

Utfästelsen skall ske i skuldebrev eller annan handling, varpå fordran grundas, eller vara tecknad därå samt vara styrkt av vittnen. Den skall innehålla uppgift å den eller de fastigheter, varå jordbruket drives.

2 §.

Inteckning sökes hos inskrivningsdomaren vid den rätt, under vilken fastigheten eller, om fastigheterna äro flera, huvudfastigheten lyder.

3 §.

Då inteckning sökes, skall fordringshandlingen ingivas i huvudskrift till inskrivningsdomaren samt vara åtföljd av dels en av gäldenären lämnad uppgift å storleken av det honom tillhöriga, för jordbruket avsedda inventariebeståndet, dels intyg av två ojäviga personer, att gäldenären driver det uppgivna jordbruket samt att de av honom lämnade uppgifterna om inventariebeståndet, såvitt utrönas kunnat, äro riktiga. Av intygsgivarna skall en vara nämndeman, god man vid lantmåteriförrättning, ordförande eller vice ordförande i kommunalstämma eller kommunalfullmäktige eller ledamot av kommunalnämnd.

4 §.

Är utfästelsen ej så upprättad, som i 1 § sägs, eller har sökanden ej iakttagit vad enligt 3 § åligger honom, varde ansökningsavslagen.

5 §.

Vill någon låta inteckning helt eller för visst belopp dödas, eller låta inteckning under annan nedsättas, skall fordringshandlingen i huvudskrift uppvisas för inskrivningsdomaren.

Inteckning må ej sättas efter annan, med mindre den tillika sättes att gälla efter den eller de inteckningar, vilka äga lika eller bättre rätt än denna.

6 §.

Har intecknad fordringshandling kommit i gäldenärens hand, vare honom ej förment att, där inteckningen ännu är gällande, ånyo utgiva handlingen med oförändrad inteckningsrätt.

7 §.

Inteckningshavaren äge rätt att kräva omedelbar betalning för intecknad fordran, ändå att den ej är förfallen,

om jordbruket helt eller till väsentlig del nedlägges eller överlåtes;

om inventariebeståndet eller väsentlig del därav försäljes, bortföres eller förstöres; eller

om det skäligen kan befaras, att på grund av gäldenärens förvällande in-
teckningshavarens säkerhet kommer att märkligt minskas.

8 §.

Ej må, sedan inteckning beviljats genom laga kraft vunnet beslut, i konkurs eller eljest komma under bedömande, huruvida av gäldenären bedriven verksamhet varit av den art, att inteckning bort meddelas.

9 §.

Ärende angående inteckning må upptagas allenast å dag för handläggning av inskrivningsärenden i allmänhet.

10 §.

Bifalles ansökan i inteckningsärende, varde i enlighet därmed inskrivning gjord i en särskild för ändamålet inrättad bok. Därjämte skall handlingen förses med bevis om inskrivningen.

Finnes ansökan ej kunna bifallas, skall beslutet härom med angivande av skälen tecknas å handlingen. Avser ansökan meddelande av inteckning, skall därjämte beslutet upptagas i boken.

11 §.

Över inskrivningsdomares beslut enligt denna lag må klagan föras hos hovrätten; och vare tiden för besvär anförande räknad från den dag klaganden erhöi del av beslutet.

12 §.

Har beslut, varigenom inskrivningsdomare helt eller delvis avslagit ansökan om inteckning, blivit till följd av besvär ändrat av högre rätt, vare sökande

pliktig att sist å den dag för handläggning av inskrivningsärenden i allmänhet, som infaller näst efter tre månader från det utslaget om ändringen vunnit laga kraft, förete detsamma hos inskrivningsdomaren, vid äventyr att i annat fall den inteckning, som på grund av utslaget meddelas, gäller såsom vore den sökt först å den dag utslaget företes för inskrivningsdomaren.

13 §.

Närmare föreskrifter om boken över inteckningar samt angående tillämpningen i övrigt av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 7 § handelsbalken, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 13 maj 1921 (nr 228), skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Har redare — — — i fartyget.

Därefter njute vid konkurs borgenär, som har förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier, förmånsrätt i förlagsegendomen eller inventarierna från den dag inteckningen söktes; dock gälle ej förmånsrätt för ränta, som före konkursansökningens ingivande upplupen är, för längre tid än tre år. Finnas flera inteckningar, njute den, som tidigare sökt inteckning, företräde, och de, som sökt inteckning samma dag, lika rätt. Är, då förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier sökes, egendomen avträdd till konkurs eller meddelas beslut om egendomsavträde samma dag ansökningen göres, äge förmånsrätt icke rum.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen.

Häri genom förordnas, att 72 § utsökningslagen skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

72 §.

Påstår någon, som ej har sådan rätt, som i 71 § sägs, sig äga förmånsrätt till betalning ur gäldenärs egendom, vare det ej hinder för egendomens utmäta-
tande för annan gäld; dock skall utmätningsmannen, där utmätning sker av
egendom, vari, enligt vad för utmätningsmannen är känt eller vid utmätningen
utrönes, förmånsrätt på grund av förlagsinteckning eller inteckning i jord-
bruksinventarier tillkommer annan, ofördröjligen underrätta inteckningshavaren
om utmätningen.

Ej heller — — — kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen.**

Härigenom förordnas, att 4 och 29 §§ konkurslagen skola, 29 § i nedan angiven del, erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Har lös egendom, vari förmånsrätt jämlikt 17 kap. 6 § första stycket handelsbalken eller på grund av förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier tillkommer borgenär, blivit utmätt för annans fordran,

eller har egendom, som nyss sagts, eller egendom, vari borgenär har förmånsrätt jämlikt 17 kap. 5 § första stycket handelsbalken, genom skriftlig avhandling föryttrats med villkor, att säljaren äger behålla egendomen i sin vård,

skall, där borgenären det yrkar, gäldenären försättas i konkurs, så framt ej gäldenären visar, att den övriga egendom, vari borgenären äger förmånsrätt, är tillräcklig till gäldande av hans fordran.

29 §.

Har gäldenären — — — konkursboet åter.

Har borgenär under ovan angivna tid sökt inteckning i gäldenärens egendom för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, och är ej fråga om inteckning, som inom den i 11 kap. 2 § jordabalken stadgade tid sökts för fordran, som där avses, vare borgenären pliktig att på talan av konkursboet antingen återställa inteckningshandlingen till boet eller ock tillhandahålla inteckningshandling angående fast egendom för verkställande av utbyte efter ty därom är stadgat samt handling, på grund varav inteckning i fartyg, förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier sökts, för inteckningens dödande.

Vad sålunda — — — om konkursansökningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Häri genom förordnas, att 26 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

26 §.

Sparbanks utlåningsrörelse — — — än skuldebrev.

Lån må, då fråga ej är om lån till kommun eller dylik samfällighet, utlämnas allenast mot fullgod säkerhet av pant eller borgen. Mot inteckning i fartyg eller förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier må lån ej utlämnas, sparbank dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet, som nyss nämnts; ej heller må lån mot pant av aktier eller lottbrev utlämnas till högre sammanlagt belopp än som motsvarar hälften av sparbankens fonder.

Är lån — — — en gång.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 28 januari 1932.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden CHRISTIANSSON,
EDELSTAM,
STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 31 december 1931, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om inteckning i jordbruksinventarier;
- 2) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken;
- 3) lag om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen;
- 4) lag om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen; samt
- 5) lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av extra ledamoten för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet Gunnar Dahlman.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Förslagen i allmänhet.

Justitieråden *Christiansson* och *Stenbeck*:

Med de remitterade lagförslagen avses att tillmötesgå det sedan lång tid tillbaka vid olika tillfällen uttalade önskemålet, att möjlighet måtte beredas jordbrukare att belåna sina för jordbruket avsedda inventarier. De häremot yppade betänkligheterna hava medfört, att frågan om lagstiftning i ämnet gång efter annan undanskjutits. Emellertid har denna fråga erhållit allt större betydelse, i den mån utvecklingen medfört, att ökat behov av dyrbara maskiner och andra inventarier uppstått för jordbruket och att sålunda inventariebeståndet å en jordbruksfastighet kommit att uppgå till ett värde, som i förhållande till fastighetens är väsentligt högre än förr. Denna utveckling

har naturligen även föranlett ökat kreditbehov för jordbrukarna, ett behov som dessutom under de senaste åren stegrats genom den ekonomiska depressionen inom jordbruksnäringen.

Det skäl, som fortfarande främst åberopas mot den ifrågasatta lagstiftningen, är, att jordbrukarens rent personliga kreditvärdighet skulle genom densamma avsevärt minskas. Och det synes knappast kunna bestridas, att då icke längre jordbrukarens inventariebestånd kan beräknas såsom grundval för hans personliga betalningsförmåga, denna måste anses väsentligt nedsatt. Emellertid är — såsom i remissprotokollet framhålles — den skuldsättning, som för närvarande sker genom skuldsedlar med borgensförbindelser eller genom växlar, för jordbrukaren synnerligen betungande på grund av de höga räntor, som äro förbundna med en dylik kredittagning. Med hänsyn till den låga förräntning, som genom jordbruket kan vinnas å jordbrukarens tillgångar, är det av vikt, att möjlighet beredes denne att vid behov anskaffa driftkapital genom lån mot en ränta, som verkligen är skälig med avseende å det värde som finnes i nämnda tillgångar. Den föreslagna lagstiftningen synes erbjuda en sådan möjlighet att anlita dessa tillgångar i säkerhetssyfte. Att samtidigt en begränsning av jordbrukarens kredittagning mot allenast personlig betalningsskyldighet, förstärkt genom borgensförbindelser, måste inträda, synes oundvikligt. Även om den föreslagna lagstiftningen sålunda för den, som redan utnyttjat sin personliga kredit, icke erbjuder ökade kreditmöjligheter, kan måhända även för denne den fördel vinnas, att å en del av hans skulder räntenedsättning erhålles. Den sedan några år tillbaka fortskridande nedgången i fastighetsvärdena kan vidare komma att i många fall medföra behov av förstärkning av hypotek i fastighetsinteckning till förekommande av uppsägning, som under den nuvarande depressionen skulle kunna bliva ödesdiger för jordbrukaren. Även måste det beaktas, att möjligheten att erhålla säkerhet i jordbruksinventarier torde vara ett behöfligt stöd för jordbrukskassorna i deras verksamhet för tillgodoseende av jordbrukets kreditbehov.

Den rättsliga utformningen av den i de remitterade lagförslagen upptagna säkerhetsrätten har ägt rum i anslutning till det i vår lagstiftning sedan lång tid tillbaka införda rättsinstitutet förlagsinteckning. Att förläna en säkerhetsrätt i jordbruksinventarier panträttens verkningar torde ej kunna ske utan stora praktiska svårigheter, vilket synes framgå ej minst av det förslag i sådan riktning, som utarbetats inom den år 1928 tillsatta jordbruksutredningen. De remitterade förslagens anslutning i huvudsakliga delar till lagstiftningen om förlagsinteckning — i vilken lagstiftning dessutom vissa förbättringar samtidigt föreslås — synes därför välbetänkt. Den säkerhet för fall av jordbrukarens insolvens, som en inteckning i hans inventarier skulle erbjuda, kan härigenom vinnas utan den hinderliga begränsning i hans handlingsfrihet vid skötseln av jordbruket, vilken skulle varit ofrånkomlig, om förslaget avsett panträtt. Huruvida den föreslagna förmånsrätten kommer att bereda långivaren sådan ökad trygghet, att väsentligen bättre lånevillkor kunna betingas, torde vara svårt att med visshet förutse. Att förmånsrätten skäligen kan antagas bli av praktiskt värde för långivaren, synes dock framgå av den

stora omfattning, i vilken förlagsinteckningsinstitutet kommit till användning. Den möjlighet för jordbrukaren att mot inteckning i sina jordbruksinventarier erhålla lån på bättre villkor än mot allenast borgensförbindelser, som den föreslagna lagstiftningen erbjuder, synes emellertid särskilt under nuvarande tidsförhållanden vara så beaktansvärd, att vi ansett oss ej böra avstyrka införandet av en lagstiftning i enlighet med förslaget huvudgrunder.

De särskilda lagreglerna hava utformats i väsentlig överensstämmelse med reglerna om förlagsinteckning. Emellertid synes det böra eftersträvas, att ännu större likhet såväl i sak som beträffande avfattningen vinnes mellan stadgandena om dessa varandra närstående rättsinstitut. I sådant syfte har dels, på sätt vid de särskilda paragraferna närmare angives, förordats vissa sakliga ändringar i förslaget, dels ock hemställts om jämkningar i bestämmelsernas avfattning även avseende det samtidigt till lagrådet remitterade förslaget till ändringar i förordningen angående förlagsinteckning.

Justitierådet *Edelstam*, med vilken regeringsrådet *Afzelius* förenade sig:

Jag är i huvudsak ense med justitieråden *Christiansson* och *Stenbeck*. Emellertid finner jag mig böra ytterligare betona, att å den föreslagna lagstiftningen icke torde kunna grundas några större förväntningar om förbättring av jordbrukarnas kreditförhållanden. Inteckning i jordbruksinventarier skall enligt förslaget medföra allenast förmånsrätt i jordbrukarens konkurs, därvid förmånsrätten naturligen avser inventariebeståndet sådant det är vid konkursbeslutets meddelande. För den ståndpunkt förslaget sålunda intager hava förebragts skäl av helt avgörande beskaffenhet. Men av denna förslagens läggning måste följa, att den säkerhet, som borgenär vinner genom inventarieinteckning, kommer att äga ett jämförelsevis ringa värde och vara användbar väsentligen blott såsom ett supplement till annan säkerhet, exempelvis borgensförbindelse eller sekunda fastighetsinteckning, i likhet med vad i regel är fallet med förlagsinteckning. Vid sådant förhållande torde inventarieinteckning endast mera undantagsvis kunna förhjälpa jordbrukaren till någon nämnvärd lindring i eljest gällande lånevillkor. Vidare läres, sedan jordbrukaren uttagit och belånat inventarieinteckning, det för honom bliva förenat med avsevärt större svårigheter än förut att erhålla ny kredit, som han tillfälligtvis kan behöva. Dessutom synes det sannolikt, att uttagandet av inventarieinteckning till förmån för viss borgenär — eller redan möjligheten att så kan ske — i många fall kommer att föranleda andra jordbrukarens borgenärer, som sakna realsäkerhet eller hava svag sådan, att uppsäga och söka indriva sina lån. För jordbrukare, vars affärsställning kan betecknas såsom undergrävd, torde således förevarande lagstiftning kunna komma att påskynda det ekonomiska sammanbrottet. Å andra sidan synes det dock vara antagligt, att mången jordbrukare, som har en svag men dock ej särskilt dålig ekonomi, skulle kunna genom belåning av sina jordbruksinventarier lyckligt genomkämpa den rådande svåra depressionen inom jordbruksnäringen, därest densamma ej blir av alltför lång varaktighet. Och denna omständighet har för mig framstått såsom så betydelsefull, att jag — oaktat de stora betänkligheter mot förslagens upp-

höjande till lag, vilka onekligen föreligga, kanske främst med hänsyn till den därmed förbundna minskningen av jordbrukarnas personliga kreditvärdighet — ansett mig kunna biträda den meningen, att förslaget icke bör avstyrkas.

Förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier.

1 §.

Lagrådet:

Uttrycket binäring till jordbruk förekommer redan nu inom lagstiftningen, såsom i bokföringslagen den 31 maj 1929, 2 § 4), samt i kommunalskattelagen den 28 september 1928, 21 § med tillhörande anvisningar. Enligt båda dessa lagar är för binäring till jordbruk särskilt kännetecknande, att därmed avses tillgodogörande av alster och naturtillgångar från den fastighet, där rörelsen bedrivs. I bokföringslagen uppställs detta såsom förutsättning för att rörelsen skall vara hänförlig till dylik binäring och därmed fritagen från bokföringstvång. Även enligt skattelagen lägges härvid väsentlig vikt, ehuru för att inkomsten av rörelsen skall hänföras till intäkt av jordbruk med binärningar icke kräves, att uteslutande fastighetens egna alster och naturtillgångar förarbetas, utan detsamma gäller även eljest så snart huvudsakligen för jordbruket avsedd arbetskraft eller redskap kommer till användning. Vidare märkes, att enligt skattelagen på grund av uttryckliga bestämmelser skogsbruket faller utanför jordbrukets binärningar. Däremot är för båda dessa lagstiftningsområden gemensamt, att man vid tolkningen av ifrågavarande uttryck har att fästa avseende icke så mycket vid rörelsens omfattning i och för sig som fastmer vid dess förhållande till det jordbruk, i samband varmed rörelsen drives, d. v. s. därvid, om jordbruket framstår såsom den huvudsakliga näringen och den i samband därmed drivna rörelsen såsom en bisak.¹

I viss mån annorlunda synes emellertid uttrycket binäring till jordbruk vara att förstå i det sammanhang, vari det förekommer i nu förevarande lagförslag. Omfattningen av rörelsen i och för sig blir nämligen här såtillvida bestämmande, att för dess betraktande som binäring till jordbruk förutsättes, att de för rörelsen avsedda inventarierna icke kunna vara föremål för förlagsinteckning, vilket åter — enligt det förslag till ändringar i förordningen angående förlagsinteckning, som jämväl remitterats till lagrådet — är fallet, där för industriell rörelse användes i regel drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst tio arbetare. Omfattningen och beskaffenheten av det jordbruk, i samband varmed rörelsen drives, synas således härvidlag sakna betydelse. Hänsyn bör tagas endast till rörelsens art och till dess egen omfattning efter vad nyss nämnts. En inteckning i jordbruksinventarier avser således jämväl inventarierna till exempelvis en i samband med jordbruket driven mejerirörelse, även om den i förhållande till jordbruket framträder som huvudsaklig, så snart för rörelsen ej i regel användes drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller minst tio arbetare.

¹ Jfr departementschefens uttalande med anledning av lagrådets yttrande till 2 § bokföringslagen (N. J. A. 1929 avd. II s. 124—125).

För att nu angivna innebörd av orden binäring till jordbruk må komma till ett bättre uttryck i lagtexten, hemställes om ett förtydligande av densamma.

Enligt ovannämnda förslag till ändringar i förordningen angående förlagsinteckning har inteckningshavarens förmånsrätt utsträckts till att omfatta fordran å köpeskilling för förlagsegendom, som vid låntagarens konkurs utstår ogulden. Förlagsinteckningshavaren skall äga samma förmånsrätt i fordringsbeloppet som han skulle hava ägt, om egendomen försålts av konkursboet. Lagrådet finner den sålunda föreslagna lagändringen välgrundad. Ehuru det nya rättsinstitutet inteckning i jordbruksinventarier till sin innebörd är fullt överensstämmande med det sedan lång tid tillbaka i vår lagstiftning upptagna förlagsinteckningsinstitutet och de närmare bestämmelserna om inteckning i jordbruksinventarier äro utarbetade väsentligen i analogi med stadgandena rörande förlagsinteckning, har emellertid inteckning i jordbruksinventarier föreslagits icke skola liksom förlagsinteckning medföra förmånsrätt i ogulden köpeskilling för försold egendom. Även om vidkommande inventarieinteckning skälen för förmånsrättens utsträckande till att avse ogulden köpeskillingsfordran icke hava samma styrka som beträffande förlagsinteckning, skulle en olikhet i berörda avseende mellan så ensartade institut som dessa i det praktiska livet ofta förbises, och då olikheten börjat framträda, skulle den förvisso komma att väcka undran och missnöje. För att en avvikelse i förevarande hänseende från vad som skall gälla beträffande förlagsinteckning skulle kunna förordas, borde avgörande skäl därtill föreligga, men enligt lagrådets mening hava sådana skäl ej förebragts. Vål torde såsom förut framhållits införandet av en lagstiftning om inteckning i jordbruksinventarier komma att i måhända avsevärd mån minska jordbrukarens personliga kreditvärdighet, men härutinnan torde lagstiftningens verkningar ej komma att röna väsentligt inflytande därav, om inteckningen medför förmånsrätt i ogulden köpeskilling för försold inventarier eller icke. Och i många fall skulle det te sig obilligt mot inteckningshavaren, om vid konkursens början utestående fordringar å köpeskilling för inventarier, d. v. s. i allmänhet för sådana inventarier som försålts kort före konkursens början, icke skulle omfattas av samma förmånsrätt som inteckningshavaren skulle ägt i inventarierna, därest de funnits kvar, och i den köpeskilling, som skulle hava influtit vid realisation genom konkursboet. Lagrådet hemställer därför, att i förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier måtte införas en bestämmelse motsvarande den, som upptagits i 6 § av förslaget till lag om ändring i förordningen om förlagsinteckning.

I remissprotokollet framhålles, att om jordbruksinventarier skadas eller förstöras under konkurs, å dem tagen försäkring enligt grunderna för 54 § lagen om försäkringsavtal skall gälla till förmån för innehavare av inventarieinteckning. Även enligt lagrådets mening torde en på grund av försäkringsfall under konkursen inträffad surrogation ej lända till minskning av den för inteckningshavaren redan uppkomna förmånsrätten. Om — på sätt ovan hemställes — en bestämmelse upptages om förmånsrätt i köpeskilling för inven-

tarier, som försålts före konkursen, för det fall att fordringen utestår ogulden vid konkursens början, synes enligt grunderna för bestämmelsen förmånsrätt jämväl böra åtnjutas, då försäkringsfall inträffat före konkursen, i fordran å ersättningsbelopp, som vid konkursens början är ogulden. Däremot synes utan en sådan bestämmelse grund knappast föreligga att anse inteckningshavarens förmånsrätt omfatta före konkursen uppkommen fordran å dylik ersättning.

2 §.

Lagrådet:

Det remitterade förslaget utgår från att det förfarande, som skall äga tillämpning i fråga om inventarieinteckning, bör anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med det lagrådets granskning numera underställda förslaget till ny lagstiftning om handläggningen av inskrivningsärenden. Befattningen med ärenden angående inventarieinteckning har därför uppdragits åt inskrivningsdomaren. Härför är det naturligen en nödvändig förutsättning, att den nya lagstiftningen om handläggningen av inskrivningsärenden kommer till stånd och träder i kraft senast samtidigt med den föreslagna lagen om inteckning i jordbruksinventarier. Skulle så ej bliva fallet, torde, intill dess nämnda lagstiftning trätt i kraft, befattningen med ärenden rörande sådan inteckning böra överlämnas till rätten eller möjligen någon dess ledamot.

5 §.

Lagrådet:

Bestämmelser rörande förnyelse av inventarieinteckning hava icke föreslagits. Anledningen härtill är enligt remissprotokollet — förutom att frågan om förnyelsepliktens borttagande sedan länge varit aktuell såvitt angår fastighetsinteckning — att oberoende av denna frågas lösning övervägande skäl ansetts tala emot införande av förnyelseplikt beträffande ett nytt inteckningsinstitut, och har därvid även påpekats, att då inventarieinteckning medför endast förmånsrätt och ej sakrätt, inteckningens rättsverkningar upphöra, om fordringen preskriberas.

Enligt gällande rätt måste — med ett enda undantag, vilket för övrigt icke lärer äga nämnvärd praktisk betydelse — varje penninginteckning förnyas inom vart tionde år för att behålla sin giltighet, och detta vare sig inteckningen är förenad med sakrätt eller blott med förmånsrätt. Sålunda är förnyelse föreskriven, i fråga om inteckning som medför sakrätt, i 1875 års inteckningsförordning, 1901 års lag om inteckning i fartyg och 1907 års lag om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt samt, beträffande inteckning som medför allenast förmånsrätt, i 1883 års förordning angående förlagsinteckning. Det angivna undantaget återfinnes i 13 § av 1880 års förordning, innefattande bland annat särskilda föreskrifter angående inteckning i järnväg; för de vanliga fallen av sådan inteckning gäller emellertid på grund av förordningens ingress vad i 1875 års inteckningsförordning är stadgat rörande inteckningsförnyelse.

I sitt redan år 1907 avgivna förslag till jordabalk, II, har lagberedningen — under framhållande att borttagandet av den obligatoriska förnyelsen av penninginteckning länge och ivrigt varit eftersträvat — på anförda skäl ansett stadganden om dylik förnyelseplikt ej böra införas i den av beredningen föreslagna lagen om inskrivning av rätt till fast egendom och således icke skola gälla i fråga om inteckningar meddelade efter lagens ikraftträdande. Då denna så länge påtänkta och helt visst önskvärda reform icke torde kunna förväntas bli genomförd inom en närmare framtid, synes densamma näppeligen kunna utgöra något mera bärande skäl att ej införa förnyelseplikt beträffande inventarieinteckning. Det lär dessutom vara lämpligast att i ett sammanhang upptaga till bedömande frågan om avskaffande av skyldigheten att förnya penninginteckningar av skilda slag. En särskild anledning att stadga förnyelseplikt såvitt angår inventarieinteckning synes i allt fall föreligga däri, att enligt det till lagrådet remitterade förslaget om ändring i vissa delar av förordningen angående förlagsinteckning förnyelseplikten bibehållits i fråga om sådan inteckning. Att rättsverkningarna av inventarieinteckning upphöra vid fordringens preskriberande är riktigt; men detta gäller även förlagsinteckning, och det synes vara av vikt att såvitt möjligt undvika olikheter mellan rättsinstitut av så likartad beskaffenhet som de båda nu förevarande. Slutligen må erinras om angelägenheten av att boken över inventarieinteckningar icke under tidernas lopp kommer att sakna överskådlighet, med därav följande svårigheter för inskrivningsdomaren vid utfärdande av gravationsbevis. Om förnyelseplikt föreskrives i avseende å inventarieinteckning, komma sådana inteckningar, som i själva verket ej längre äro gällande, att utan vidare utgallras ur nämnda bok vid förnyelsetidens utgång.

På grund av det anförda hemställer lagrådet om införande av förnyelseplikt beträffande inventarieinteckning i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande stadganden i fråga om förlagsinteckning.

Skulle denna hemställan ej vinna bifall, kan i tydlighetens intresse ifrågasättas jämkning av ordalagen i 8 § tredje stycket av lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling.

7 §.

Lagrådet:

Bland grunderna till rätt för inteckningshavare att kräva omedelbar betalning av intecknad fordran, ändå att den ej är förfallen, har i förevarande paragraf upptagits, att inventariebeståndet genom försäljning, bortföring eller förstöring av inventarier väsentligen nedgår. Med försäljning är uppenbarligen jämställd annan överlåtelse, exempelvis gåva. Med sådan överlåtelse är emellertid i regel förknippad bortföring av de överlåtna inventarierna. Däremot synes pantsättning av inventarier, där de ej bortföras, kunna åberopas allenast om pantsättningen medför sådan fara, som avses i sista punkten av förevarande paragraf.

10 §.

Lagrådet:

I viss anslutning till den föreslagna nya lagstiftningen om handläggningen av inskrivningsärenden förutsattes i förevarande förslag, att motsvarighet till det nuvarande inteckningsprotokollet icke kommer att förefinnas med avseende å inventarieinteckning, utan att protokollets uppgift skall fyllas, förutom av inteckningsboken och domarens å inteckningshandlingen tecknade beslut, av ett aktsystem. Något stadgande om det sistnämnda innehåller förslaget icke; det är avsett, att erforderliga föreskrifter härom skola utfärdas av Kungl. Maj:t med stöd av det bemyndigande, som innefattas i förslagens 13 §. Även om någon erinran icke är att göra emot att beträffande detta speciella slag av inteckning detaljbestämmelserna ej erhålla plats i själva lagen, synes likväl sammanhanget kräva, att däri upptages ett allmänt stadgande om att aktbildning skall äga rum. Lagrådet hemställer förty, att i förevarande paragraf måtte införas en bestämmelse ungefärligen av den lydelse, att rörande inteckningsärenden akter skola inrättas.

11 §.

Lagrådet:

Då klagan över inskrivningsdomarens beslut i ärenden, som avses i denna lag, bör föras i samma ordning som klagan över andra beslut av inskrivningsdomaren, samt enligt den föreslagna lagen med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden besvär i dylika fall skola anföras inom vanlig besvärstid, hemställs, att ur förevarande paragraf uteslutes det föreslagna stadgandet om besvärstids räknande från erhållen del av inskrivningsdomarens beslut.

Bestämmelsen om lagens ikraftträdande.

Lagrådet:

Enligt förslaget skall lagen om inteckning i jordbruksinventarier liksom därav betingade, i remissen upptagna ändringar i vissa andra lagar träda i kraft den 1 januari 1933. I underdånig skrivelse den 19 januari 1932 har emellertid jordbruksutredningen framhållit önskvärdheten av att ifrågavarande lagstiftning måtte bli tillämplig snarast möjligt samt hemställt, att tidpunkten för dess ikraftträdande måtte bestämmas till den 1 juli 1932. Denna skrivelse har av Kungl. Maj:t överlämnats till lagrådet för att tagas i övervägande vid avgivande av utlåtande över de remitterade lagförslagen.

Det är uppenbart, att ikraftträdandet måste ske samtidigt såväl av de i förevarande remiss upptagna lagarna som även av det till lagrådet särskilt remitterade förslaget rörande ändring i förordningen angående förlagsinteckning, vars avfattning omedelbart sammanhänger med den föreslagna ändrade lydelsen av 17 kap. 7 § handelsbalken.

Såsom lagrådet här ovan vid 2 § påpekat, äro de processuella bestämmelserna i lagförslaget om inventarieinteckning givna under förutsättning, att senast samtidigt därmed träder i kraft tillämnad ny lagstiftning rörande inskriv-

ningsväsendet, särskilt bestämmelsen om inskrivningsärendenas handläggning av inskrivningsdomare i rättens ställe. En lagstiftning i detta ämne kan emellertid, även om den omedelbart genomföres, svårigen bliva tillämplig tidigare än den 1 januari 1933. Ett ikraftträdande dessförinnan av nu ifrågavarande jämte därmed sammanhängande lagar skulle således kräva en provisorisk anordning med inteckningsärendenas överlämnande till rätten eller någon dess ledamot, på sätt lagrådet förut antytt, och tillika medföra behov av särskilda föreskrifter rörande dessa ärendens handläggning.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken.

Lagrådet:

Förevarande lag föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1933. Enligt övergångsbestämmelsen till lagen om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning skall 1 § i nämnda förordning äldre lydelsen fortfarande äga tillämpning i fråga om förlagsinteckningar, som sökts eller beviljats före den 1 januari 1933. Därav måste naturligen följa, att 17 kap. 7 § handelsbalken äldre lydelsen jämväl efter nämnda dag blir gällande beträffande dylika äldre inteckningar. Då detta synes omedelbart framgå av en sammanställning med övergångsbestämmelsen i lagen om ändring i förordningen angående förlagsinteckning, läres anledning icke föreliggande till erinran däremot, att särskild övergångsbestämmelse ej upptagits i förevarande lagförslag.

Övriga tre lagförslag.

Lagrådet:

Dessa förslag lämnas utan anmärkning.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 19 februari 1932.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med tillförordnade chefen för finansdepartementet, statsrådet Gyllenswärd, och chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, lagrådets den 28 januari 1932 avgivna utlåtande över de den 31 december 1931 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) lag om in-teckning i jordbruksinventarier;
- 2) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken;
- 3) lag om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen;
- 4) lag om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen; samt
- 5) lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

»Vad lagrådets ledamöter yttrat rörande sin principiella ställning till den föreslagna lagstiftningen, vilken de funnit sig icke böra avstyrka, föranleder ej något särskilt uttalande från min sida.

I fråga om förslagens utformning har lagrådet framställt vissa erinringar rörande förslaget till lag om in-teckning i jordbruksinventarier. Sålunda har lagrådet hemställt, att däri måtte, i likhet med vad av mig föreslagits beträffande förlagsin-teckning, införas en bestämmelse om att in-teckningshavarens förmånsrätt skall omfatta jämväl utestående köpeskilling för in-tecknad egen-dom, som försålts. Vad som föranlett mig att i fråga om in-teckning i jordbruksinventarier ej föreslå en dylik bestämmelse var, såsom framgår av remiss-protokollet, att den egen-dom, som skulle omfattas av inventariein-teckning, vore i motsats till förlagsin-tecknad egen-dom till sin sammansättning i regel ganska konstant, samt att, då bokföringsskyldighet icke åläge jordbrukare, tvekan ej sällan skulle kunna uppstå, huruvida fordringen vore sådan att förmånsrätt däri kunde göras gällande. Härtill kom, att hänsyn till jordbrukarnas personliga kreditvärdighet syntes i viss mån tala emot en sådan bestämmelse. Då lagrådet emellertid icke funnit dessa skäl böra tilläggas avgörande betydelse och, såsom lagrådet framhållit, en olikhet mellan de båda slagen av in-teckningar otvivel-aktigt framstår som mindre tillfredsställande, har jag ansett mig böra biträda

lagrådets hemställan, att jämväl i fråga om inventarieinteckning upptages en bestämmelse av den ifrågasatta innebörden. Lagrådet har vidare förordnat, att förnyelseplikt införes beträffande inventarieinteckning i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande stadganden i fråga om förlagsinteckning. Även denna hemställan vill jag giva min anslutning. De erinringar lagrådet i övrigt framställt mot förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier, vilka huvudsakligen äro av redaktionell art, hava likaledes synts böra vinna beaktande. I remissförslagets 10 § har, till vinnande av överensstämmelse med motsvarande bestämmelse i det lagrådet underställda förslaget till lag med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden, viss jämkning av övervägande formell natur vidtagits. Dessutom har förslaget i andra avseenden underkastats redaktionella jämkningar. — En mindre, formell ändring har vidtagits i förslaget till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 januari 1932, vilken överlämnats till lagrådet, har jordbruksutredningen hemställt, att tiden för lagstiftningens ikraftträdande måtte bestämmas till den 1 juli 1932. Denna hemställan har synts mig böra bifallas. Då emellertid den föreslagna lagen med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden icke lärer kunna sättas i kraft tidigare än den 1 januari 1933, har i anslutning till vad lagrådet påpekat en särskild övergångsbestämmelse upptagits i lagen om inteckning i jordbruksinventarier av innehåll i huvudsak, att intill dess förstnämnda lag trätt i tillämpning, befattningen med ärenden angående inteckning i jordbruksinventarier skall i inskrivningsdomarens ställe ankomma i domsaga å landet på rättens ordförande och i stad med rådstuvurätt på den av rättens lagfarna befattningshavare, som har att föra protokoll över inteckningar i fast egendom.»

Föredraganden uppläser härefter i enlighet med vad sålunda anförts delvis jämkade förslag till *lag om inteckning i jordbruksinventarier, lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken, lag om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen, lag om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen och lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker* samt hemställer, att desamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Axel Wennerholm.

Bilaga A.

Författningsförslag.

1) Förslag till lag om inteckning i jordbruksinventarier.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Driver någon jordbruk, må den därför avsedda, honom tillhöriga löseegendom, som består av levande eller döda inventarier, utan att överlämnas till annan utgöra pant för hans gäld, därest inteckning (*inventarieinteckning*) meddelas i egendomen efter ty nedan stadgas. Under jordbruk inbegripes jämväl i samband därmed bedriven binäring till jordbruk, utan så är, att för binäringen avsedda inventarier kunna bliva föremål för förlagsinteckning eller att fråga är om renskötsel.

Inventarieinteckning skall hänföra sig till visst område samt omfatta all den inteckningsbara löseegendom, som är avsedd för jordbruket å området. Fast egendom, som består av en eller flera registerenheter eller ideella andelar av sådan, anses i denna lag såsom visst område, ändå att den helt eller delvis ingår i oskiftad samfällighet.

2 §.

Inventarieinteckning må meddelas endast på grund av gäldenärens skriftliga förbindelse och till visst i penningar bestämt belopp jämte ränta, där sådan utfästs. Å förbindelsen skall gäldenärens namnteckning vara av vittnen styrkt.

Förbindelsen skall innehålla uttryckligt medgivande till inteckning ävensom tydlig uppgift å det område, vartill inteckningen skall hänföra sig.

Skall inteckning gälla med särskilda ansvarighetsbelopp i vad den hänför sig till olika delar av området, varde det angivet i förbindelsen.

3 §.

Inventarieinteckning meddelas av den rätt, varunder det område lyder, till vilket inteckningen skall hänföra sig.

4 §.

Då inventarieinteckning sökes, ingive sökanden till rätten gäldenärens förbindelse i huvudskrift, så ock intyg av magistrat, taxeringskommissarie, mantalsskrivare, häradskrivare eller landsfiskal om att gäldenären, då inteckningsförbindelsen utfärdades, drev det jordbruk, varom fråga är, ävensom lagfartsbevis, arrendekontrakt eller annan handling, som visar gäldenärens rätt till det område, vartill inteckningen skall hänföra sig. Rätten låte förbindelsen offentligen uppläsas och i särskilt protokoll över inventarieinteckningar intagas; låte ock däri anmärka omförmälda intyg samt den handling, som visar gäldenärens rätt till området.

5 §.

Är inteckningsförbindelsen ej så avfattad, som i 2 § sägs, eller har sökanden ej iakttagit vad som enligt 4 § åligger honom, varde ansökningen avslagen.

6 §.

Är, när inventarieinteckning sökes, gäldenären försatt i konkurs eller försattes han i konkurs samma dag ansökningen göres, varde ansökningen avslagen.

Är på grund av ansökning, som nu sagts, inteckning meddelad, vare den utan verkan; och varde, när förhållandet styrkes, anteckning därom gjord i protokollet över inventarieinteckningar.

7 §.

Inventarieinteckning må ej meddelas i egendom, avsedd för jordbruket å område, vartill för fordran hos gäldenären tidigare sökt inventarieinteckning hänför sig, med mindre den nya inteckningen hänför sig till samma område eller ock ansvaret för den av inteckningarna, vilken hänför sig till större område, varder så bestämt, att den kommer att gälla med allenast särskilt ansvarighetsbelopp i den egendom, som skall svara för den andra inteckningen.

8 §.

Då inteckning blivit beviljad, teckne rätten bevis därom å inteckningsförbindelsen.

9 §.

Inventarieinteckning skall förnyas i den ordning, som i 10 § bestämmes, första gången inom tio år sedan den beviljades och sedermera inom tio år från varje förnyelse. Sker det ej, vare inteckningen förfallen, ändå att inom nämnda tid vidtagits sådan åtgärd, som i 11 § eller 12 § andra stycket sägs.

10 §.

Vill någon låta förnya inventarieinteckning, uppvisse inteckningsförbindelsen i huvudskrift hos vederbörande inteckningsdomstol; och varde bevis om förnyelsen där tecknat å förbindelsen. Sökanden stånde ock fritt att inför annan underrätt förete inteckningsförbindelsen. Den rätt låte, då sådant sker, i protokollet över inventarieinteckningar korteligen intagas vad förbindelsen innehåller med dag och årtal, då den utgavs, av vilken rätt inteckningen är beviljad, när och under vilken paragraf i protokollet det skedde och när inteckningen förnyades, nedsattes eller annorledes förändrades, om det skett; teckne ock bevis å handlingen, att den varit företedd till vinnande av inteckningsförnyelse. Sedan ingive sökanden protokollet däröver till inteckningsdomstolen inom tid, som i 9 § sägs; och vare detta så gilt, som om förbindelsen där blivit företedd.

Har någon, som efter ty särskilt är stadgat sökt dödande av förkommen inteckningsförbindelse, i anledning därav utverkat sig offentlig stämning och vill han låta förnya inteckningen innan frågan om förbindelsens dödande blivit slutligen behandlad, ingive han till vederbörande inteckningsdomstol stämningen i avskrift före utgången av den i 9 § stadgade tiden. Varder inteckningsförbindelsen sedermera dödad och vinner beslutet därom laga kraft eller varder förbindelsen återfunnen och av sökanden företedd i ärendet om dess dödande, skall rätten på anmälan förklara inteckningen vara förnyad den dag den offentliga stämningen ingavs. Kommer gäldenären eller annan, vars rätt kan vara beroende av att förnyelse ej ägt rum, och visar, att ansökningen om förbindelsens dödande förfallit utan att förbindelsen blivit på sätt nyss är sagt företedd, eller visas, att ansökningen blivit avslagen genom beslut, som vunnit laga kraft, förklare rätten frågan om förnyelse hava förfallit.

Går tiden, inom vilken inteckning, som hänför sig till område på landet, bör förnyas, till ända innan nästa lagtima ting, må inteckningen förnyas på urtima ting, vilket domaren har att på anmälan av inteckningens innehavare och på hans bekostnad inom sagda tid hålla; vare dock inteckningshavaren skyldig att å nästa lagtima ting förete inteckningsförbindelsen eller rättens bevis om förnyelsen att i protokollet över inventarieinteckningar införas. Försummar han det, vare förnyelsen utan verkan.

11 §.

Vill innehavare av inventarieinteckning uppdelas denna så, att den blir gällande med allenast särskilda ansvarighetsbelopp i vad den hänför sig till olika delar av det område, vartill inteckningen hänför sig, vise skriftligt medgivande därtill av gäldenären samt, där annan inteckningshavare finnes, som har lika eller sämre rätt, av denne. Ej må dock dylik åtgärd ske, om annan inteckning finnes och den ej uppdelas på enahanda sätt.

Åskar inteckningshavare åtgärd, som i första stycket sägs, ingive till vederbörande intekningsdomstol intekningsförbindelsen samt, där annan inteckningshavares medgivande åberopas, jämväl hans intekningsförbindelse. Sedan göre rätten om uppdelningen anteckning i protokollet över inventarieinteckningar samt teckne bevis därom å sökandens intekningsförbindelse.

12 §.

Vill någon låta inventarieinteckning helt och hållet eller för visst belopp dödas, uppvisse intekningsförbindelsen i huvudskrift hos vederbörande intekningsdomstol; och teckne rätten å förbindelsen bevis om dödandet.

Vill någon låta inteckning under annan nedsättas, förfares i enlighet med vad angående inteknings dödande nu är sagt. Är egendomen besvärad av flera inteckningar, må ej någon av dem sättas efter annan, med mindre den tillika sättes att gälla efter den eller de inteckningar, vilka äga lika eller bättre rätt än denna.

13 §.

Inventarieinteckning medför rätt att med den förmånsrätt, som i handelsbalken sägs, vid utmätning eller i konkurs ur den egendom, som enligt denna lag häftar för inteckningen, utbekomma vad inteknat är, dock ej ränta för längre tid än två år före den dag utmätningen skedde eller konkursansökningen ingavs.

14 §.

Inventarieinteckning gälle ej i egendom, som utmätts sist å den dag, då inteckningen söktes, eller besväras av förlagsinteckning.

15 §.

Dör gäldenären, gälle inteckningen utan hinder därav i dödsboets egendom. Sedan bodelning eller skifte skett eller, där sådan åtgärd ej erfordras, bouppteckning ägt rum, svare dock den inteknade egendomen endast såframt den avträts till konkurs efter den döde.

Övergår eljest egendom, som häftar för inventarieinteckning, till ny ägare, upphøre intekningsrätten däri, såframt han vunnit besittning av egendomen eller denna, enligt vad särskilt är stadgat, ändock skall vara fredad från ansvar för förre ägarens gäld eller egendomen försålts efter utmätning eller i konkurs.

16 §.

Har egendom blivit ansvarig för inventarieinteckning, skall egendomen, intill dess sådant fall inträffat, som avses i 14 eller 15 §, häfta för inteckningen, utan så är, att den blivit tillbehör till fast egendom, tomträtt, vattenfallsrätt eller fartyg eller ock upphört att vara avsedd för jordbruket å det område, vartill inteckningen hänför sig samt överförts till annat område, för vars brukande den i stället blivit avsedd och vartill gällande inteckning hänför sig; dock skall, i den mån ej annat följer av 17 §, egendom, som förvaras utanför förstnämnda område, vara fri från ansvarighet, såframt gäldenären upphört med jordbruket å området och egendomen ej utmätts inom nittio dagar därefter eller gäldenären försatts i konkurs efter ansökan, som gjorts inom samma tid.

Intecknad egendom, som upphört att vara avsedd för jordbruket å det område, vartill inteckningen hänför sig, skall ej utan att överföras till annat område bliva ansvarig för inteckning, som hänför sig till detta.

17 §.

Övergår brukningsrätten till område, till vilket inventarieinteckning hänför sig, från gäldenären till annan, gälla inteckningen, ändå att det ej följer av 16 §, i de för jordbruket å området avsedda inventarier, som må tillhöra gäldenären.

18 §.

Hänför sig inventarieinteckning till område, som ligger i sambruk med annat, skall av de för jordbruket å områdena avsedda inventarierna å vartdera området anses belöpa så stor del, som motsvarar dess andel i områdenas sammanlagda jordbruksvärde enligt den taxering, som var gällande, då inteckningen söktes, eller, därest områdena då ej varit föremål för särskild taxering, den, som efter nämnda tid först skedde; har, när intecknad egendom skall utmättningsvis säljas, särskild taxering ej ägt rum, verkställe utmättningsmannen uppskattning av områdenas jordbruksvärden efter ty beträffande värdering av lös egendom är i utsökningslagen stadgat, och skall fördelningen ske med ledning därav.

År viss egendom avsedd för flera områden gemensamt utan att de ligga i sambruk, skall i avseende å den egendoms ansvar för inventarieinteckning vad i första stycket stadgats äga motsvarande tillämpning.

19 §.

Inteckningshavare äge att kräva omedelbar betalning för intecknad fordran, ändå att den ej är förfallen:

om den intecknade egendomen så vanvårdas eller fördärvas eller jämlikt 14, 15 eller 16 § i sådan utsträckning upphör att svara för inteckningen eller eljest så nedgår i värde, att inteckningshavarens säkerhet märkligen minskas;

om jordbruket helt eller delvis nedlägges eller övergår till annan; eller om gäldenären underlåter att enligt utfästelse förbättra eller öka den intecknade egendomen.

20 §.

Har gäldenär, i vars egendom inventarieinteckning beviljats, försatts i konkurs och har konkursen avslutats genom slututdelning eller har eljest all den intecknade egendomen försålts i konkursen, vare inteckningen utan

verkan; och varde, när förhållandet styrkes, på gäldenärens begäran anteckning därom gjord i protokollet över inventarieinteckningar.

Där gäldenärens ägande- eller nyttjanderätt till det område, vartill in-teckning hänför sig, upphört och han ej heller är ägare till någon egendom, som häftar därför, må rätten på talan av honom förelägga in-teckningshava-ren att tillhandahålla in-teckningsförbindelsen för in-teckningens dödande.

Har vid försäljning av jordbruksinventarier i den ordning utsökningslagen stadgar betalning utgått å kapitalbeloppet av in-tecknad fordran, vare in-teckningen till motsvarande del utan verkan; och varde, då förhållandet styrkes, på begäran av rättsägare anteckning därom gjord i protokollet över in-ventarieinteckningar. Samma lag vare, där betalning å kapitalbeloppet av in-tecknad fordran utgått ur ersättning, som utbetalats i anledning av för-säkringsfall eller utgivits av allmänna medel för kreatur, som nedslaktats till förekommande eller hämmande av kreaturssjukdom.

21 §.

Har in-tecknad förbindelse kommit i gäldenärens hand och föreligger ej sådant fall, att in-teckningen är utan verkan, må förbindelsen ånyo utgivvas med oförändrad in-teckningsrätt.

22 §.

Då jordbruksinventarier utmätts, skall, sedan bevis härom inkommit till rätten eller domaren, beviset uppläsas vid rätten samt införas i protokollet över inventarieinteckningar å landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting och i stad å nästa rättegångsdag för in-teckningsärenden. Inkommer anmälan, att utmätningen upphävts eller att frågan om försäljning av den utmätta egendomen eljest förfallit, varde ock sådant i protokollet antecknat.

Angående anteckning om att gäldenären försatts i konkurs är särskilt stadgat.

23 §.

Vid rätten skall i överensstämmelse med protokollet över inventariein-teckningar föras bok, så inrättad, att därav beträffande varje in-teckning lätteligen kan ses:

gäldenärens namn;

det område, till vilket in-teckningsansökningen hänför sig;

tiden, då ansökningen skett;

beloppet av fordran, varför in-teckning är sökt; samt,

då in-teckning blivit beviljad, avslagen, uppdelad, förnyad, nedsatt eller dödad, tiden, då det skedde.

Då enligt 20 eller 22 § anteckning skett i protokollet, varde ock det an-märkt i boken.

De närmare föreskrifterna om bokens förande meddelas av Konungen.

Å protokollsutdrag, som utfärdas i ärende rörande inventarieinteckning, skall tecknas avskrift av vad om ärendet blivit infört i boken.

24 §.

Ärende rörande inventarieinteckning må av rätten upptagas å landet endast på lagtima ting samt i stad endast å måndag eller, om helgdag då inträffar, nästa söckendag därefter; dock att fråga om in-teckningsförnyelse må av rätten handläggas på landet så som i 10 § tredje stycket sägs och i stad jämväl å annan rättegångsdag än måndag.

25 §.

Har beslut, varigenom underrätt helt och hållet eller till någon del avslagit ansökan om beviljande av inventarieinteckning, blivit till följd av besvär ändrat av högre rätt, vare sökande pliktig att å landet sist å det ting, som infaller näst efter tre månader, och i stad inom tre månader från det utslaget om ändringen vunnit laga kraft, detsamma hos underrätten förete, vid äventyr att i annat fall den inteckning, som på grund av utslaget beviljas, gäller såsom vore den sökt först å den dag utslaget vid underrätten företes.

26 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....

Då inventarieinteckning första gången söktes i egendom, avsedd för jordbruk, vilket gäldenären drivit sedan tiden före nämnda dag, vare en var, som hos gäldenären äger fordran, vilken uppkommit före samma dag och enligt 17 kap. handelsbalken utgår med sämre rätt än inteckningen, berättigad att kräva omedelbar betalning för fordringen, ändå att den ej är förfallen; dock må den rätt ej utövas, sedan sex månader förflutit från den dag, då inteckningen söktes.

2) Förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 och 13 §§ handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 7 och 13 §§ handelsbalken, vilka lagrum ändrats, det förra senast genom lag den 13 maj 1921 (nr 228) och det senare genom förordning den 8 oktober 1861 (nr 59), skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Har redare — — — — — icke rum.

Därefter njute borgenär, som har inventarieinteckning, förmånsrätt i egendom, som häftar för inteckningen, från den dag inteckningen söktes. Häftar sådan egendom för flera inteckningar, njute den, som tidigare sökt inteckning, företräde, och de, som sökt inteckning samma dag, lika rätt.

13 §.

Borgenär, som — — — — — att tillgå.

Har jordägare efter 6 § förmånsrätt i lös egendom och häftar någon del därav tillika för inventarieinteckning, skall i avseende å förhållandet mellan jordägaren och inteckningshavaren vad i första stycket stadgats äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....

3) Förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 13 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 22 kap. 13 § strafflagen, vilket lagrum ändrats genom lag den 4 juni 1926 (nr 146), skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

13 §.

Fordrar man betalning för gäld, den man vet gulden vara, eller nekar man emot bättre vetande sin hand och förskrivning eller till pantsatt, lånt, lagt eller inlagt gods, eller vad eljest det är, som hörer annan till och man i besittning haver; eller återfordrar man det gods, som blivit till annan utlegt eller förtrott eller lämnat såsom pant eller lån, ändå att man det veterligen återbekommit; eller tager man svikligen åter det gods, man i pant till annan lämnat eller denne eljest under panträtt innehaver; eller tillfogar ägare till gods, som häftar för inventarieinteckning, uppsåtligen teckningshavaren skada genom åtgärd, varigenom värdet av det gods, som skall svara för inteckningen, varder minskat; straffes med böter eller fängelse.

Lag samma — — — — — tvem ett.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....

4) Förslag till lag om ändring i vissa delar av utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 62—65, 85, 88, 91, 94, 96, 139, 140, 163, 179 och 180 §§ utsökningslagen skola, 62, 63, 85, 91 och 94 §§ i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

62 §.

Av gäldenärs — — — — — med lösören.

Häftar på grund av inteckning gäldenärens fasta egendom eller hans jordbruksinventarier för fordran, varför utmätning skall ske, varde intecknad egendom först utmätt, där ej borgenären hellre vill taga betalning ur annan egendom. Skall utmätning på en gång ske för fleras fordringar, må borgenär, för vars fordran fast egendom eller jordbruksinventarier sålunda häfta, ej för vad av intecknad egendom kan utgå till förfång för annan borgenär taga betalning ur övriga tillgångar.

63 §.

Ej må — — — — — särskilt begär.

I den mån annan lös egendom finnes att tillgå, må jordbruksinventarier utmätas allenast för fordran, varför de på grund av inteckning häfta, så framt det ej är uppenbart, att borgenären kan erhålla betalning ur inventarierna; och skall utmätningens mannen förty, innan utmätning av jordbruksinventarier äger rum, söka skaffa sig upplysning, om eller till vilket belopp de häfta för inventarieinteckning.

64 §.

Av lösören skall, där ej annat särskilt stadgats, vad gäldenären för sin näring behöver eller minst kan umbära sist utmätas. Uppgiver gäldenär viss egendom till utmätning, bör den företrädesvis i mät tagas, där sådant lämpligen samt utan förfång för borgenär kan ske, och annan ordning ej är föreskriven.

65 §.

Från utmätning skola undantagas dels nödiga gång- och sängkläder för gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn, dels ock nödiga

arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst femhundra kronor, eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst tvåhundra kronor. Saknas utväg till nödortfigt uppehälle; då skall från utmätning undantagas av det förråd, som i huset finnes, vad till underhåll för en månad tarvas, eller, där tillräckligt förråd ej finnes, av penningar, som gäldenären innehar eller äger inestående i bank eller annan penninginrättning, så mycket som erfordras för anskaffande av det felande. Lös egendom, vari borgenär har panträtt, må ej undantagas från utmätning för den fordran, varför panträtten äger rum.

85 §.

Då fast — — — — — det tillkänna.

Då fast egendom eller jordbruksinventarier utmätts, vare utmätningssmannen pliktig att genast till den rätt, varå handläggning av ärenden rörande inteckning i egendomen ankommer, eller, om handläggningen ankommer å häradsrätt, till domaren insända bevis om utmätningen. Sådant bevis skall innefatta uppgift om ägarens namn, om beloppet av den fordran, för vilken utmätningen ägt rum, samt huruvida den utmäta egendomen på grund av inteckning häftar för samma fordran eller icke, ävensom vad i övrigt kan vara erforderligt för att tydligt utmärka, vilken den fordran är, varför utmätningen skett. Är fråga om jordbruksinventarier, angive utmätningssmannen ock så noggrant som möjligt det område, för vars brukande de äro avsedda, samt den handling, som visar gäldenärens rätt till nämnda område.

Utmättes fartyg — — — — — till kommerskollegium.

88 §.

Har utmätning av fast egendom eller av jordbruksinventarier upphävts eller eljest frågan om sådan egendoms försäljning förfallit, åligger det utmätningssmannen eller överexekutor, om ärendet där är anhängigt, att därom genast göra anmälan hos den rätt eller domare, dit bevis om utmätningen jämlikt 85 § insänts.

91 §.

Kungörelse om — — — — — är sagd.

Då jordbruksinventarier, vilka häfta för inventarieinteckning, skola säljas, skall inteckningshavaren, såvitt ske kan, underrättas om auktionen genom särskilt kallelsebrev, vilket utmätningssmannen skall med posten avsända så tidigt, att kallelsen må komma inteckningshavaren till handa minst åtta dagar före auktionen.

Har gäldenären — — — — — ske kan.

Är fråga om försäljning av jordbruksinventarier eller av fartyg, som blivit i fartygsregistret infört, anskaffe förrättningsmannen gravationsbevis rörande egendomen; dock vare, där förrättningsmannen det äskar, borgenären pliktig att förskjuta den för bevisets utlösande nödiga kostnad.

94 §.

Skall försäljning — — — — — för sammanträdet.

Vad ovan stadgats skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse i fråga om jordbruksinventarier, som häfta för inventarieinteckning.

96 §.

Annan lös egendom än i 94 § första stycket sägs skall genast efter inropet betalas; sker det ej, gånge egendomen under nytt utrop. Utmät-

ningsmannen stånde dock fritt att på eget äventyr lämna anstånd med betalningen.

139 §.

Borgenär, som, då lös egendom för annans fordran utmättes, hade pant-rätt i egendomen, utan att hava den under panträtt i handom, eller ock ägde rätt att till säkerhet för sin fordran hålla egendomen kvar, vare ock berättigad att ur köpeskillingen, efter ty nedan sägs, undfå betalning, så-vida han därom hos utmätningsmannen före auktionen framställt yrkande. Skall under konkurs egendom, som häftar för inventarieinteckning, eller fartyg eller gods i fartyg utmättningsvis försäljas, äge jämväl borgenär, som för sin fordran har förmänsrätt enligt 4, 6 eller 7 § i 17 kap. handelsbalken, den rätt, nu är sagd.

Hava jordbruksinventarier eller fartyg utmättningsvis försålts och häftar egendomen för inteckning, skall den å inteckningshavarens fordran enligt förmänsrättsordningen belöpande utdelning utgå, ändå att fordringen ej bli- vit anmäld. Skall ränta utgå, varde den beräknad för ett år, där ej sist å sammanträde, som i 140 § avses, visat varder, att den för annan tid inestår.

140 §.

Då jordbruksinventarier, som häfta för inventarieinteckning, eller fartyg, varom i 94 § sägs, utmättningsvis försålts, äge de, vilka anse sig hava rätt till betalning ur köpeskillingen, så ock gäldenären att å fjortonde dagen efter auktionen å utsatt ort och timme inför auktionsförrättaren samman-träda för att höras angående köpeskillingens fördelning.

Har, på klagan över utmätningen eller auktionen, högre myndighet för- ordnat om inställande av vidare åtgärd i målet, och kan förty sammanträde ej hållas å den därför bestämda tid, varde det, såvitt ske kan, kungjort i tidning inom orten. Upphör hindret, utsatte auktionsförrättaren ofördröj- ligen ny tid för sammanträdet och kungöre den, vad angår jordbruksinven- tarier, på sätt i 90 § är stadgat och, då fråga är om fartyg, tre gånger i allmänna tidningarna och, där så ske kan, i tidning inom orten, första gången minst tio dagar före sammanträdet; dock äge kungörelse ej rum, där alla rättsägare annorledes så tidigt underrättas om sammanträdet, att de själva eller genom ombud kunna sig där infinna.

163 §.

Hava jordbruksinventarier, som häfta för inventarieinteckning, eller far- tyg, i annat fall än i 165 § sägs, eller gods i fartyg utmätts, eller skall ut- mätt fordran eller rättighet säljas, och varder ej det utmäta sålt å landet inom tre månader och i stad inom två månader efter det utmättningsman- nen emottagit de i 54 och 56 §§ nämnda handlingar; vare om ansvarigheten lag som i 162 § sägs.

179 §.

Begär borgenär hos överexekutor, till säkerhet för sin fordran, kvarstad å så mycket av gäldenärens lösa egendom, som kan mot den fordran svara, eller å gods, som häftar för borgenären tillhörig inventarieinteckning, eller äskar man kvarstad å visst gods, som annan innehaver och vartill man bättre rätt påstår; har sökanden företett sannolika skäl för sin talan, och prövar överexekutor, det fara är att godset undanstickes eller förstöres; varde då kvarstad beviljad.

180 §.

Prövar överexekutor full anledning ej vara att bevilja kvarstad efter 179 §, eller äskar borgenär eller den, som påstår bättre rätt till visst gods, att gäldenär tillhörig lös egendom eller gods, som häftar för borgenären tillhörig inventarieinteckning, eller det gods, varom tvistas, må ställas under förbud att säljas eller skingras; då må sådant förbud när skäl därtill äro av överexekutor beviljas. Finnes gäldenärens gods eller det, varom tvistas, hos tredje man, må ock denne förbjudas att det utgiva.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....

**5) Förslag till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen
den 13 maj 1921 (nr 225).**

Härigenom förordnas, att 21, 26, 29, 97 och 198 §§ i konkurslagen den 13 maj 1921 skola, 21, 26, 29 och 97 §§ i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

21 §.

Konkursdomaren skall — — — — — närmaste förman.

Utvisar den i anledning av konkursen upprättade bouppteckningen, att fast egendom finnes i boet, skall om konkursen göras anteckning i inteckningsprotokollet samt i intecknings- eller fastighetsboken. Framgår av bouppteckningen, att gäldenären brukar fast egendom eller att till boet hör lös egendom, som kan vara föremål för inventarieinteckning, skall om konkursen göras anteckning i protokollet över inventarieinteckningar jämte därtill hörande inteckningsbok. Ankommer handläggning av ärenden rörande inteckning i egendom, som nu nämnts, på rätten i annan ort, skall konkursdomaren för anteckningens verkställande ofördröjligen till rätten eller domaren i den ort insända bevis om konkursen jämte utdrag ur bouppteckningen. Hör till boet fartyg, som blivit infört i fartygsregistret, skall om konkursen göras anteckning i protokollet över inteckningar i fartyg samt i inteckningsboken för fartyg; och varde förty, där konkursen ej är anhängig vid Stockholms rådstuvurätt, anmälan om konkursen med angivande av fartygets registernummer ofördröjligen gjord till nämnda domstol. Anteckning, som ovan sagts, skall göras å den rättegångsdag, då det först kan ske. Hör till boet lott i fartyg, skall anmälan om konkursen ofördröjligen avsändas till den myndighet, som för fartygsregistret; och varde i anmälningen intagna de uppgifter, som erfordras för fartygets säkra urskiljande.

26 §.

Varder beslut — — — — — anslagna kungörelsen.

I fall, som avses i 21 § tredje stycket, skall vad där föreskrivits angående anteckning eller anmälan om konkursen äga motsvarande tillämpning i fråga om den högre rättens beslut.

Innan i — — — — — sig, betalas.

29 §.

Har gäldenären — — — — — konkursboet åter.

Har borgenär under ovan angivna tid sökt inteckning i gäldenärens egendom för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, och är ej

fråga om inteckning, som inom den i 11 kap. 2 § jordabalken stadgade tid sökts för fordran, som där avses, vare borgenären pliktig att på talan av konkursboet antingen återställa inteckningshandlingen till boet eller ock tillhandahålla inteckningshandling angående fast egendom för verkställande av utbyte efter ty därom är stadgat samt handling, på grund varav annan inteckning sökts, för inteckningens dödande.

Vad sålunda — — — — om konkursansökningen.

97 §.

Gäldenär skall av konkursboet njuta nödigt underhåll för sig, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn under två månader från den dag, då beslutet om egendomsavträde meddelades, där ej han själv eller hans make kan annorledes försörja familjen. Kan ej inom nämnda tid bouppteckningsed avläggas av gäldenären, njute han underhåll till dess sådant skett. Gäldenären äge ock från konkursboet utbekomma och behålla dels nödiga gång- och sängkläder för sig, make och oförsörjda barn eller adoptivbarn dels ock nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst femhundra kronor eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst tvåhundra kronor; dock må egendom, vari borgenär har panträtt, utlämnas till gäldenären endast så framt det är uppenbart, att utlämnandet ej länder borgenären till förfång.

Vid bestämmande — — — — åligga honom.

198 §.

Har konkurs i annat fall än som avses i 26 § upphört utan att till boet hörande fast egendom eller lös egendom, som häftar för inventarieinteckning, eller fartyg, som blivit infört i fartygsregistret, eller lott i fartyg gått till försäljning, ankomme på ägaren att därom göra anmälan hos den myndighet, hos vilken anteckning om konkursen eller anmälan om densamma jämlikt 21 § ägt rum; skolande, när förhållandet styrkes, anteckning därom i fråga om annan egendom än lott i fartyg göras i vederbörande inteckningsprotokoll samt intecknings- eller fastighetsbok.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....

6) Förslag till lag om ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 18 september 1862 (nr 52, sid. 7), huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse.

Härigenom förordnas, att § 2 i förordningen den 18 september 1862, huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 13 maj 1921 (nr 234), skall i nedan angiven del erhalla följande ändrade lydelse:

§ 2.

Vill den — — — — konkursboet åter.

Är under tid, som i andra stycket sägs, inteckning i fast egendom sökt på grund av stärbhusdeläggares utfästelse och är ej fråga om inteckning, som inom den i 11 kap. 2 § jordabalken stadgade tid sökts för fordran, som där avses, gälle därom vad i 29 § andra stycket konkurslagen stadgas

om inteckning, som blivit sökt i fast egendom inom sextio dagar innan konkursansökning gjorts. Har under förstnämnda tid på grund av utfästelse av den döda inteckning sökts i boets egendom för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, skall vad i 29 § konkurslagen stadgas äga tillämpning, ändå att den i första stycket av samma lagrum omförmälda tiden varder överskriden.

I fråga — — — — — motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19, men skall icke äga tillämpning å inteckning, som sökts tidigare, där enligt äldre lag frihet från klander äger rum.

7) Förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 20 november 1845 (nr 50) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva.

Härigenom förordnas, att 1 § i förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, vilket lagrum ändrats genom lag den 14 juni 1907 (nr 36, sid. 45), skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Vill den — — — — — protokoll, företes.

Avser köpeavhandling föremål, vilket är att hänföra till jordbruksinventarier, må den intagas i protokoll, som ovan sagts, endast såframt innehavaren av inventarieinteckning, varför föremålet häftar, det medgivit eller det är uppenbart, att föremålet ej häftar för sådan inteckning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....

8) Förslag till lag om ändrad lydelse av 54 och 57 §§ i lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal.

Härigenom förordnas, att 54 och 57 §§ i lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

54 §.

Har försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse försäkringen avser, skall försäkringen, där ej annat framgår av omständigheterna, anses gälla till förmån för envar, som, i egenskap av ägare, panthavare eller innehavare av annan rättighet till godset eller emedan han i anledning av avtal om godset står faran för detta, har intresse av att dess värde icke minskas eller går förlorat. Brand- eller kreatursförsäkring å jordbruksinventarier, vilka besväras av inventarieinteckning, gälle dock alltid till förmån för inteckningshavaren. I fråga om sjöpanträtt skall vad nu stadgas äga tillämpning endast om panträtten är förbunden med personlig fordran hos pantens ägare.

Är förbehåll — — — — — eller kreatursförsäkring.

57 §.

Då försäkringsfall — — — — om försäkringen.

Försäkringstagaren äge dock förhandla med försäkringsgivaren och uppbära ersättningsbeloppet, såframt icke tredje mannen är i avtalet namngiven eller eljest bestämt utmärkt eller han anmält sig vilja själv bevaka sin rätt. Rörer avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring å varor, å vilka utfärdats konnossement eller fraktsedelsdubblett, äge försäkringstagaren den behörighet nu är sagd endast såframt han företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden. Överstiger ersättningsbeloppet vid brand- eller kreatursförsäkring å jordbruksinventarier en tredjedel av det belopp, för vilket försäkringen är gällande, må ersättningsbeloppet utbetalas till försäkringstagaren endast såframt han visar, att egendomen ej besväras av inventarieinteckning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19..... och skall utan hinder av att försäkringsavtalet slutits tidigare äga tillämpning å försäkringsfall, som inträffat efter nämnda dag.

9) Förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 10 §§ i lagen den 8 april 1927 (nr 85) om dödande av förkommen handling.

Häri genom förordnas, att 2 och 10 §§ i lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling skola, 2 § i nedan angiven del, erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Ansökan om dödande av handling skall, skriftligen avfattad, ingivas till rätten i den ort, där förpliktelsen skall fullgöras, eller, om sådan ort ej är nämnd i handlingen, till den rätt, där den förpliktade är skyldig att svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet. Har på grund av handlingen in-teckning meddelats i fast egendom, tomträtt eller vattenfallsrätt eller i jordbruksinventarier eller i fartyg, skall ansökningen göras hos vederbörande in-teckningsdomstol.

Ansökan om — — — — av dem.

10 §.

Är handling, om vars dödande gjorts ansökning, in-tecknad i fast egendom, tomträtt eller vattenfallsrätt eller i jordbruksinventarier eller i fartyg, har rätten att om ansökningen samt om rättens slutliga utslag i ärendet så snart ske kan göra anteckning i in-teckningsprotokollet och in-teckningsboken, så ock, där handlingen är in-tecknad jämväl i egendom, i avseende varå handläggningen av ärenden rörande in-teckning ankommer på annan rätt, giva den rätt meddelande för anteckning i dess in-teckningsprotokoll och in-teckningsbok.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....

10) Förslag till lag om ändrad lydelse av § 14 i förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tioårig preskription och om årsstämming.

Härigenom förordnas, att § 14 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 22 juni 1911 (nr 68, sid. 9), skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 14.

Är borgenärs fordran intecknad i fast egendom eller i tomträtt eller i vattenfallsrätt eller i jordbruksinventarier eller i fartyg, eller har han lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom; njute han ur den egendom, som sålunda häftar, betalning, ändå att han ej, efter årsstämming, sin fordran angiver. Om rätt till kvittning för genfordran vare ock lag som i 7 § sägs, ändå att den fordran ej blivit efter årsstämming angiven.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....

11) Förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Härigenom förordnas, att 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 8 juni 1928 (nr 288), skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Över följande ärenden skola vid underrätt föras särskilda protokoll, nämligen: ett över lagfarter med fång av fast egendom; ett över inteckningar i sådan egendom; ett över inskrivningar av tomträtt samt av fång till sådan rätt, inteckningar i tomträtt, inskrivningar av vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt, så ock över inteckningar i vattenfallsrätt (tomträttsprotokoll); ett över inventarieinteckningar; ett över ärenden angående förmynderskap och godmanskap (förmynderskapsprotokoll); ett över äktenskapsförord; samt ett över bouppteckningar, testamenten, som vid domstolen bevakas, åtgärder, som avses i 9 kap. av lagen om arv, förordnande eller entledigande av bouppteckningsman, varom förmäles i lagen om allmänna arvsfonden, samt avhandlingar om lösöreköp (bouppteckningsprotokoll).

För varje ärende skall å bredden tecknas, i lagfarts-, intecknings- och tomträttsprotokollen: namnet på den egendom ärendet rör; i protokollet över inventarieinteckningar: gäldenärens namn och beteckning å det område, vartill inteckning hänför sig; i förmynderskapsprotokollet: namnet å den omyndige eller den, för vilken god man förordnats, ävensom det nummer, varunder förmynderskapet eller godmanskapet blivit infört i förmynderskapsboken; i äktenskapsförordsprotokollet och i bouppteckningsprotokollet, såvitt angår avhandlingar om lösöreköp: namnet å den person ärendet rör; samt eljest i bouppteckningsprotokollet: den dödes namn. Sker anmälan av arvsanspråk, skall hänvisning till ärendet tecknas å bredden av

det protokoll, som upprättats rörande registrering av bouppteckning efter arvlåtaren.

Vid rådstuvurätt — — — — — protokollet anmärkt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....

12) Förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 7 maj 1918 (nr 294) om särskilda tingsmanträden för handläggning av vissa mål och ärenden.

Härigenom förordnas, att 2 § i lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingsmanträden för handläggning av vissa mål och ärenden skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Ärende, som skall antecknas i lagfarts-, intecknings- eller tomträttsprotokollet eller i protokollet över inventarieinteckningar, har rätten, utan hinder av vad som finnes stadgat därom att sådant ärende endast må upp- tagas å lagtima ting, att handlägga jämväl å sammanträde, som avses i denna lag, ändå att det hålles mellan de lagtima tingen.

Där enligt — — — — — denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....

13) Förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Härigenom förordnas, att 26 § i lagen den 29 juni 1923 om sparbanker skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

26 §.

Sparbanks utlåningsrörelse — — — — — än skuldebrev.

Lån må, då fråga ej är om lån till kommun eller dylik samfällighet, utlämnas allenast mot fullgod säkerhet av pant eller borgen. Mot inteckning i fartyg eller inventarie- eller förlagsinteckning må lån ej utlämnas, sparbank dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet, som nyss nämnts; ej heller må lån mot pant av aktier eller lottbrev utlämnas till högre sammanlagt belopp än som motsvarar hälften av sparbankens fonder.

Är lån — — — — — en gång.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19.....
